

မာတိကာ

ကျေးဇူးတင်စကား	၃
အတိုကောက်များ	၄
မြန်မာနိုင်ငံရှိ ပဋိပက္ခများပြမြေပုံ	၆
၁ နိဒါန်း	၇
၂ နည်းစနစ်	၃၀
၃ လက်ရှိငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်အပေါ် ကျား၊ မ ရေးရာ အမြင်ရှုထောင့်မှ လေ့လာသုံးသပ်ချက်	၃၃
၄ ဖြစ်ရပ်များလေ့လာချက်	၅၀
၅ အနာဂတ်ခြေလှမ်းများအတွက် အလားအလာနှင့် စိန်ခေါ်မှုများ	၇၉
၆ ထောက်ခံအကြံပြုချက်များ	၈၈
နောက်ဆက်တွဲ - ၁။ တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်းအား ဖြေကြားပေးသူများ ကျမ်းကိုးစာရင်း	၉၃
	၉၈

ပုံစံကားချပ်၊ မြေပုံနှင့် ဇယားကွက်များစာရင်း

■ မြန်မာနိုင်ငံရှိ ပဋိပက္ခများပြမြေပုံ	၆
■ မြန်မာနိုင်ငံငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှုဗဟိုဌာနနှင့် လေ့လာခဲ့သော အဖွဲ့အစည်းလေးခု၏ ဂျန်ဒါဆိုင်ရာ ဆန်းစစ်ချက်စာရင်း (၃၁၊ ဩဂုတ် ၂၀၁၃ အထိ)	၇၆
■ လေ့လာခဲ့သော တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများ၏ ထိပ်တန်းဦးဆောင်မှုဖွဲ့စည်းပုံများတွင် အမျိုးသမီး၊ အမျိုးသားပါဝင်မှု (၃၁၊ ဩဂုတ် ၂၀၁၃ အထိ)	၇၈
■ တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်းအား ဖြေဆိုပေးကြသူများ	၉၃

မြန်မာနိုင်ငံ၏ လက်ရှိငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်အပေါ် ဂျွန်ဒီအမြင်ဖြင့်ကြည့်ရှုခြင်း
သည် မြန်မာနိုင်ငံရှိ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကျပါဝင်နေသူ
ကြသူများက ၎င်းတို့၏အတွေ့အကြုံအပေါ်အခြေခံကာ ဘက်ပေါင်းစုံမှ
သုံးသပ်ဆင်ခြင်၍ ရေးသားပြုစုထားသည့် စာစဉ်များအနက် ပထမဦးဆုံး
ထုတ်ဝေသည့်စာစဉ်ဖြစ်ပါသည်။ စာစဉ်တွင်ပါဝင်သောအပိုင်းလိုက်ထုတ်ဝေမှု
တစ်ခုစီသည် ကျား၊ မ ပါဝင်မှုနှင့်အမြင်ရှုထောင့်မှသုံးသပ်ဆန်းစစ်ခြင်း
အရေးကြီးပုံ၊ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးလုပ်ငန်းစဉ်၏ ရှုပ်ထွေးခက်ခဲမှုနှင့် လက်ရှိ
ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများတွင် အရပ်သားပါဝင်ရန်လိုအပ်ခြင်း
စသည့် ခြားနားသောရှုထောင့်စုံမှ လက်ရှိငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်အပေါ်
စေ့စေ့စပ်စပ် တူးဆွသုံးသပ်တင်ပြထားပါသည်။

ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားခြင်း နှစ်ပေါင်းခြောက်ဆယ်ကျော်ကြာမြင့်ပြီးနောက်၊ ယခုအခါ
မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရနှင့် လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းမျိုးစုံတို့ကြား ငြိမ်းချမ်းရေး
ဆွေးနွေးမှုများကို ပြုလုပ်လျှောက်ရှိနေပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ အုပ်စုအမျိုးမျိုးတို့
ကြား အပြန်အလှန်ပြောဆိုဆွေးနွေးမှုလုပ်ငန်းစဉ်များအပေါ် ပြန်လည်တွေးဆ
ဆင်ခြင်သုံးသပ်နိုင်ရန်အထောက်အကူပြုခြင်း ဟူ၍ခေါင်းစဉ်ပေးထားသော
ဤစာစဉ်သည် နိုင်ငံအတွင်း အလွယ်တကူ နားလည်ရန်ခက်ခဲမှုရှိပြီး၊
အလျင်အမြန်လည်း ဖြစ်ပျက်ပြောင်းလဲနေသော ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်ကို
ကောင်းစွာနားလည်စေရန်အတွက် ဖြစ်ရပ်များကို မှတ်တမ်းတင်ရန်
အရေးတကြီးလိုအပ်နေကြောင်း ဖော်ပြနေပါသည်။

ဤစာစဉ်များကို ရေးသားသူများသည် မြန်မာနိုင်ငံသားများဖြစ်ပြီး၊
၎င်းတို့ ရေးသားပြုစုသောအကြောင်းအရာများအပေါ် ကျွမ်းကျင်ပိုင်နိုင်သူများ
ဖြစ်ကြသည်သာမက၊ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်များတွင်လည်း တိုက်ရိုက်ပါဝင်နေ
ကြသူများလည်းဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းတို့၏လေ့လာချက်နှင့်သုံးသပ်ချက်များသည်
ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်၌ အခြားသောလုပ်ဆောင်သူများဖြစ်သည့် မြန်မာနိုင်ငံရှိ
ကျယ်ပြန့်သောလူမှုအသိုင်းအဝိုင်းနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်၌ ပံ့ပိုးကူညီသည့်
နေရာတွင်ရှိနေသည့် နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများကိုပါ တိုက်ရိုက်ပြောဆိုနေပါ
သည်။ ဤစာစဉ်သည် ဒေသတွင်း၊ နိုင်ငံတွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာငြိမ်းချမ်းရေး
ဆိုင်ရာကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုများကို သုံးသပ်ခြင်းနှင့် ဆွေးနွေးခြင်းများအတွက်
အထောက်အကူဖြစ်စေလိမ့်မည်ဟု မျှော်လင့်ပါသည်။

ကျေးဇူးတင်လွှာ

ကျွန်ုပ်တို့၏တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်းကိုလက်ခံ၍ စိတ်ရှည်စွာဖြေကြားပေးခဲ့ကြသူ ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးစီတိုင်းအား လှိုက်လှဲစွာကျေးဇူးတင်ရှိကြောင်း ရှေးဦးစွာ ဖော်ပြအပ်ပါသည်။ အထူးသဖြင့် သက်ဆိုင်ရာ တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်း ခေါင်းဆောင်များနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခွင့်ရရှိရန် ကူညီစီစဉ်ပေးသည့် မိကွန်းချမ်းနွန် (မွန်အမျိုးသမီးအဖွဲ့)၊ စောတာမူးလာ (ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံး)နှင့် နန်းမေနှင်းကျော် (ကမ္ဘောဇ လူငယ်စာကြည့်တိုက်နှင့်ဖာဖတ်အသင်း) တို့အား အထူးကျေးဇူးတင်ရှိကြောင်း ဖော်ပြအပ်ပါသည်။

ဤစာတမ်းဖြစ်မြောက်အကောင်အထည်ပေါ်လာစေရန်အတွက် လိုအပ်သော ကုန်ကျစရိတ်နှင့် အခြားပံ့ပိုးမှုများပေးခဲ့သည့် ဆွစ်ဇာလန်(Swisspeace) အဖွဲ့ကိုသော်လည်းကောင်း၊ ဤသုတေသနစီမံကိန်းလုပ်ငန်းစဉ် တစ်လျှောက် လုံး၌ပါဝင်ခဲ့သည့် ရေချယ် ဂတ်ဆာ (Rachel Gasser)၊ ဆာရာ ဟဲလ်မူးလာ (Sarah Hellmuller)နှင့် ဂျူလီယာ ပါလ်မီယာနို (Julia Palmiano) တို့ကိုသော်လည်းကောင်း၊ ဤစာတမ်းအားဖတ်ရှုသုံးသပ်၍ အကြံပြုချက်နှင့် မှတ်ချက်ကောင်းများပေးခဲ့သည့် အန်တိုနီယာ ပေါ်တာ (Antonia Potter)ကိုသော်လည်းကောင်း လေးနက်စွာ အသိအမှတ်ပြု ကျေးဇူးတင်ကြောင်း မှတ်တမ်းတင်ဖော်ပြအပ်ပါသည်။

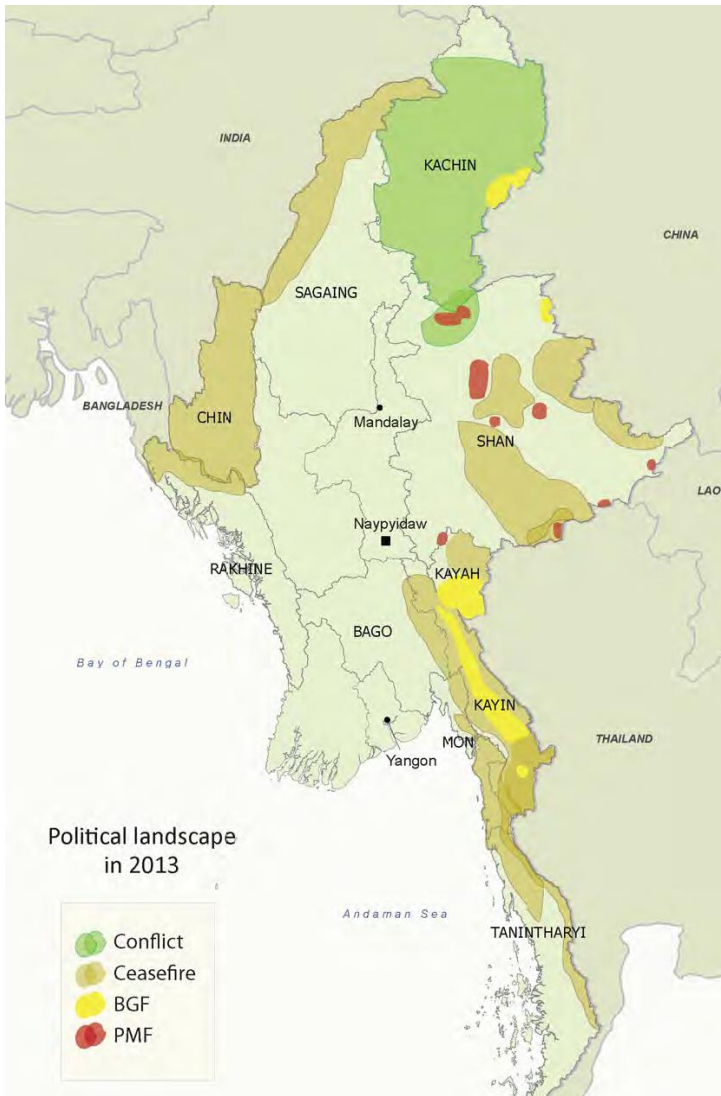
ဤစာတမ်းပြုစုရေးသားပြီးမြောက်နိုင်ရေးအတွက် အခြေခံကျကျကူညီပေးခဲ့ကြသည့် အေးချမ်းမြန်မာလူမှုဖွံ့ဖြိုးရေးအဖွဲ့ (Gender and Development Initiative – Myanmar)ရုံးမှ ဝန်ထမ်းများအားလုံးကိုလည်း အထူးကျေးဇူးတင်ရှိကြောင်း ဖော်ပြအပ်ပါသည်။

ဆလိုင်ဇ် အိုက်ဇက်ခင်၊ မုတ်ရင် ဟောင်းညွယ်

အတိုကောက်များ

CEDAW	အမျိုးသမီးများအား နည်းမျိုးစုံဖြင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုပျောက်ရေး ကုလသမဂ္ဂသဘောတူစာချုပ်
CHRO	ချင်းလူ့အခွင့်အရေးအဖွဲ့
CNF	ချင်းအမျိုးသားတပ်ဦး
CPTC	ချင်းငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် တည်ငြိမ်ရေး ကော်မတီ
EAO	တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်း
KDN	ကရင်ဖွံ့ဖြိုးရေး ကွန်ယက်
KNPP	ကရင်နီအမျိုးသား တိုးတက်ရေးပါတီ
KNU	ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံး
KWO	ကရင်အမျိုးသမီးအဖွဲ့
MPC	မြန်မာနိုင်ငံ ငြိမ်းချမ်းရေး ဖော်ဆောင်မှုဗဟိုဌာန
MPSI	မြန်မာ့ငြိမ်းချမ်းရေး အထောက်အကူပြုအဖွဲ့
MWO	မွန်အမျိုးသမီးအဖွဲ့
NMSP	မွန်ပြည်သစ်ပါတီ
NSPAW	အမျိုးသမီးများဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုဆိုင်ရာ အမျိုးသားအဆင့် မဟာဗျူဟာ စီမံကိန်း

OSAGI	ဂျန်ဒါအရေးကိစ္စနှင့် အမျိုးသမီးများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ အထူးအကြံပေးအရာရှိရုံး
RCSS	ရှမ်းပြည် ပြန်လည် ထူထောင်ရေးကောင်စီ
SHRF	ရှမ်းလူ့အခွင့်အရေး ဖောင်ဒေးရှင်း
SSA-S	ရှမ်းပြည်တပ်မတော် - တောင်ပိုင်း
SWAN	ရှမ်းအမျိုးသမီးများ လှုပ်ရှားမှု ကွန်ယက်
UNSCR	ကုလသမဂ္ဂလုံခြုံရေးကောင်စီ ဆုံးဖြတ်ချက်
UPCC	ပြည်ထောင်စု ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှု ဗဟိုကော်မတီ
UPWC	ပြည်ထောင်စု ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှု လုပ်ငန်းကော်မတီ

မြေပုံ ၁။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ ပဋိပက္ခများပြမြေပုံ 1

¹ Burma News International (2013).

၁။ နိဒါန်း

ငြိမ်းချမ်းရေးအကြောင်း လေ့လာမှုနှင့်ပတ်သက်၍ ထင်ရှားသောပညာရှင်တစ်ဦး ဖြစ်သည့် ဒိုင်ယာနာ ဖရန်စစ် (Diana Francis)က “စစ်ပွဲများသည် ဖိုဆန်ခြင်း လက္ခဏာ (masculinity)၏ အခင်းအကျင်းတစ်ခုဖြစ်ပြီး အခြားမည်သည့် အကြောင်းကြောင့်မှမဟုတ်ဟု မပြောဆိုလိုသည့်တိုင်၊ ဂျန်ဒါသဘောသည် အမျိုးသားများအား ခက်ထန်ရန်လိုမှု၊ သူရဲကောင်းဖြစ်လိုစိတ်တို့နှင့် စစ်ပွဲတစ် ဆင့်ပေါက်ထွက်လာသည့် အနိုင်ယူ လွှမ်းမိုးကြီးစိုးလိုသည့် ဓလေ့ (culture of domination)၏ အခြေခံဖြစ်သည်” ဟုဖော်ပြခဲ့ပါသည် (CCTS Review, Feb 2004, p. 2)။ ကမ္ဘာတစ်လွှားအတွေ့အကြုံများအရ လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခ သည် အမျိုးသားများ၏ဖန်တီးမှုဖြစ်ပြီး ငြိမ်းချမ်းရေးသည် အမျိုးသမီးများ၏ ဖန်တီးချက်ဖြစ်သည်ဟု မပြောဆိုနိုင်သော်လည်း၊ အကြမ်းဖက်မှုနှင့် ပဋိပက္ခတို့ ၌ လိင်မတူကွဲပြားမှုရှိခြင်းကိုအခြေခံသော သဘောသဘာဝရှိသည်ဟု ရိုးရှင်းစွာ ဆိုရပေမည်။ လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများသည် လိင်မတူကွဲပြားမှုကို အကြောင်း ပြု၍ ခြားနားသော နားလည်ဖွင့်ဆိုမှုဆိုင်ရာ အမှတ်သညာကို တည်ဆောက် ခြင်း၊ အားပေးခြင်းနှင့် ရေရှည်တည်တံ့စေခြင်းတို့ကို ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။ ထို့ပြင် စစ်တပ်ပုံစံရိုက်သွင်းခြင်း (Militarization)၏ ရိုက်ခတ်သက်ရောက်မှုများသည် ပဋိပက္ခလွန်ဝန်းကျင်အခြေအနေ၌ အမျိုးသမီးနှင့် အမျိုးသားများ၏ အပြုအမူနှင့် ဓလေ့စရိုက်ကို လွှမ်းမိုးမှု ကြီးမားစွာ ဖြစ်စေတတ်ပါသည် (Williams, 2000, p. 332)။

လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခကြောင့် အမျိုးသမီးနှင့်အမျိုးသားများထိခိုက်ခံစားရပုံခြင်း မတူပေ။ ထို့ကြောင့် အမျိုးသမီး၊ အမျိုးသားများ၊ မိန်းကလေး၊ ယောက်ျားလေး များတို့၏ တွေ့ကြုံခံစားချက်များသည်လည်း မတူညီနိုင်ပေ။ ပဋိပက္ခတိုင်းသည် အမျိုးသမီး၊အမျိုးသားတို့၏ မတူကွဲပြားသောလူမှုဆက်နွယ်မှုအပေါ် ကြီးမားစွာ သက်ရောက်မှုရှိသည့်အတွက် ထိရောက်ခိုင်မာတည်မြဲသော ငြိမ်းချမ်းရေးတည် ဆောက်မှုကြိုးပမ်းခြင်းများအားလုံးသည် ယင်းအချက်ကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန်

မဖြစ်မနေလိုအပ်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့်၊ လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားချိန်တွင် အမျိုးသားများကို (ရံဖန်ရံခါတွင် အရွယ်မရောက်သေးသော ယောက်ျားလေး များကိုပင်လျှင်) တိုက်ပွဲများတွင်ပါဝင်ရန် မျှော်လင့်တတ်သကဲ့သို့၊ အခြား တစ်ဖက်တွင် အမျိုးသမီးများကိုလည်း ၎င်းတို့၏ မိသားစုများအား ထောက်ပံ့ခြင်း၊ ကာကွယ်ခြင်းတို့နှင့် တိုက်ရိုက်သက်ဆိုင်သောလုပ်ငန်းများနှင့် ဝတ္တရား အသစ်များကိုတာဝန်ယူရန် တောင်းဆိုခံရတတ်ပါသည်။ လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခ ဖြစ်ပွားနေသည့်အချိန်အတွင်း၌ အမျိုးသမီးများသည် အိမ်ထောင်အတွက် ဝင်ငွေရှာဖွေခြင်း၊ အိမ်ထောင်ဦးစီးအဖြစ်တာဝန်ယူရခြင်းနှင့် မိသားစုအတွက် လိုအပ်သည့် ကြည့်ရှုစောင့်ရှောက် နှစ်သိမ့်မှုပေးသူများအဖြစ် ထမ်းဆောင်ခြင်း တို့လုပ်ဆောင်ကြရပါသည်။ တို့ပြင် အမျိုးသမီးများသည် လူမှု အသိုင်းအဝိုင်း ဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲမှုတွင် ပါဝင်လုပ်ဆောင်မှုများရှိနိုင်ပြီး လိုင်ဘေးရီးယားနိုင်ငံမှ အမျိုးသမီးများကဲ့သို့ပင် ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် ပြန်လည်သင့်မြတ်ရေးအတွက် ပိုင်းဝန်း စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ခြင်းများလည်းရှိနိုင်ပါသည်။ တစ်ချိန်တည်းမှာပင် အမျိုးသမီး များသည် ၎င်းတို့ခံစားရသောဒဏ်ရာနှင့် နာကျင်မှုများကြောင့် ပဋိပက္ခကို ဆက်လက်ဖြစ်ပွားစေသူများ သို့မဟုတ် ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှုလုပ်ငန်း စဉ်ကို ဖျက်လိုဖျက်ဆီးပြုသူများလည်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ဥပမာဆိုရလျှင် မိမိတို့ ချစ်ခင်မြတ်နိုးရသူ (သား၊ သမီး၊ ယောက်ျား စသည်ဖြင့်)ကို ဆုံးရှုံးခြင်းကြောင့် ငြိမ်းချမ်းရေးအတွက်မဟုတ်ဘဲ လက်စားချေလိုသည့် ဆန္ဒအလိုသို့ ဦးတည်သွား နိုင်ပါသည်။ ဤသို့အားဖြင့် အမျိုးသမီးများသည် စစ်ပွဲများကို ဆက်လက် ဆင်နွဲ ရန် အမျိုးသားများအား အားပေးလှုံ့ဆော်သူများအဖြစ်သို့ ရောက်ရှိသွားတတ် ပါသည်။

ငြိမ်းချမ်းရေးဆိုသည်မှာ မြို့တော်များတွင်သာ ရှိရမည့်အရာ မဟုတ်။ ရပ်ကွက်၊ ကျေးရွာ အခြေခံလူမှုအဝန်းအဝိုင်းများအတွင်း၌လည်း တည်ရှိနေရမည့်အရာ ဖြစ်ပါသည် (Peace is local)။ လက်နက်ကိုင်ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုများ ရပ်တံ့ သွားရုံ၊ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးသဘောတူညီချက်စာချုပ် သို့မဟုတ် ငြိမ်းချမ်းရေး သဘောတူညီချက်စာချုပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးလိုက်ရုံတို့ဖြင့် ငြိမ်းချမ်းရေး

တစ်ခါတည်း ရရှိသွားခြင်းမဟုတ်ပါ။ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့်ပဋိပက္ခဆိုင်ရာ လေ့လာမှု ဘာသာရပ်တွင် ရှေ့ဆောင်ပညာရှင်တစ်ဦးဖြစ်သည့် ယိုဟန် ဂါလ်တန် (Johan Galtung)က အပေါင်းလက္ခဏာဆောင် ငြိမ်းချမ်းရေး (Positive peace) နှင့် အနုတ်လက္ခဏာဆောင် ငြိမ်းချမ်းရေး (Negative peace)တို့၏ ခြားနားချက်ကို အောက်ပါအတိုင်း ရှင်းပြခဲ့ဖူးပါသည် (Galtung, 1996, p.5)။ သူက အနုတ် လက္ခဏာဆောင်ငြိမ်းချမ်းရေးဆိုသည်မှာ ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုများကင်းမဲ့သွားရုံ၊ အကြမ်းဖက်မှုမရှိခြင်းမျှကိုသာ ဆိုလိုပြီး၊ အပေါင်းလက္ခဏာဆောင် ငြိမ်းချမ်းရေး ဆိုသည်မှာ အကြမ်းဖက်မှုနှင့် စစ်ပွဲများကိုအသုံးမပြုဘဲ အငြင်းပွားမှုအသစ်များ ကို ဖြေရှင်းနိုင်ပြီး၊ တည်ငြိမ်၍ တရားမျှတမှုရှိသော ဟန်ချက်ညီ လူမှုဘဝတည် ဆောက်နိုင်ခြင်းကိုဆိုလိုကြောင်းရှင်းပြခဲ့ပါသည်။

အပေါင်းလက္ခဏာဆောင်ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့်ပတ်သက်၍ ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ကြီး ၏ “နိုင်ရီဘီ ရှေ့သို့ရှုမျှော် မဟာဗျူဟာများ” (Nairobi Forward-Looking Strategies) တွင်ပါရှိသည့် “ငြိမ်းချမ်းရေး၌ ရန်လိုမုန်းတီးမှု၊ စစ်ပွဲနှင့် အကြမ်း ဖက်မှုများကင်းမဲ့ရုံမျှသာမက၊ လူမှုစီးပွားဆိုင်ရာတရားမျှတခြင်း၊ သာတူညီမျှ ရှိခြင်းနှင့် လူ့အခွင့်အရေးအားလုံးနှင့် အခြေခံလွတ်လပ်ခွင့်များအားလုံး လူမှု အသိုင်းအဝိုင်းအတွင်း ရရှိခံစားမှုလျော်နိုင်ခြင်းတို့ပါဝင်သည်” (UN, 1993, p.5)ဟူသည့် ဥသုဒ္ဓါအနက်ဖွင့်ဆိုချက်နှင့် နှိုင်းယှဉ်နိုင်ပါသည်။ “နိုင်ရီဘီ ရှေ့သို့ ရှုမျှော် မဟာဗျူဟာများ”တွင် ဖော်ပြသည့် ငြိမ်းချမ်းရေးအနက်ဖွင့်ဆိုချက်သည် စစ်ပွဲနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးအခြေအနေ နှစ်မျိုးစလုံး၏ သက်ရောက်ထိခိုက်ခြင်းခံရသူ အမျိုးသမီးများကိုယ်တိုင်က မိမိတို့ရင်ဆိုင်တွေ့ကြုံရသည့်အခြေအနေနှင့် ကျား၊ မ လူမှုအခန်းကဏ္ဍအပေါ် သုံးသပ်ဆင်ခြင်မှုမှတစ်ဆင့် ဆွဲယူရရှိခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားရာနယ်မြေဒေသရှိ ရပ်ရွာလူမှုအသိုင်းအဝိုင်းရှိ အမျိုး သမီး၊အမျိုးသားတို့၏ အတွေ့အကြုံ၊ ခံစားချက်နှင့်သဘောထားအမြင်များကို ငြိမ်းချမ်းရေးဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများတွင် ထည့်သွင်းစဉ်းစားပေးနိုင်ခြင်း မရှိပါက ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းစဉ်သည် လူထု၏သဘောထားဆန္ဒများကို

ထင်ဟပ်နိုင်ခြင်းမရှိသဖြင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုလုံးအတွက် ပြည့်ဝစုံလင်သော အဓိပ္ပါယ်ရှိမည် မဟုတ်ပေ။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဆယ်စုနှစ်ပေါင်းများစွာ လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခ တွေ့ကြုံခံစားခဲ့ရ ပြီးနောက် ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားရာဒေသများရှိ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုပင် အမျိုးသမီး၊ အမျိုးသားများ၏ လိင်မတူကွဲပြားမှု အခြေပြု လူမှုအခန်းကဏ္ဍနှင့် ဆက်နွယ်မှု တို့မှာ အနည်းနှင့်အများ ပြောင်းလဲမှုရှိလာခဲ့ပါသည်။ သို့ဖြစ်လင့်ကစား၊ အမျိုးသမီးများသည် ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်လုပ်ဆောင်သူများတွင် လူနည်းစု အဖြစ်သာ ဆက်လက်တည်ရှိနေဆဲဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံရေးအသွင်ကူးပြောင်းမှု စီမံခန့်ခွဲခြင်းနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှုဆိုင်ရာမူဝါဒ ချမှတ်ခြင်းစသည်တို့ တွင် အမျိုးသားများကဲ့သို့ အလေးဂရုပြုမှု မခံရသေးဘဲ ရှိနေဆဲ ဖြစ်ပါသည်။ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်များအတွက် စနစ်တကျနှင့် အစိုးရကိုယ်တိုင်တာဝန်ပေး ဆောင်ရွက်စေသည့် ဂျန်ဒါခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာသုံးသပ်မှုမျိုး မရှိသေးပေ။ ထို့ကြောင့် ယခုကဲ့သို့ လက်ရှိငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်များကို ဂျန်ဒါရှုဒေါင့်အမြင်ဖြင့် ကြည့်ရှု ဆင်ခြင်ခြင်းသည် ထိုကွက်လပ်များကိုဖြည့်ဆည်းခြင်းအတွက် လိုအပ်သော ပါဝင်လုပ်ဆောင်မှုတစ်ခုဖြစ်ကြောင်းဆိုရမည်ဖြစ်ပါသည်။

၁-၁။ ကျား၊ မ လူမှုရေးရာ

ဂျန်ဒါ (Gender)ဟူသော ဝေါဟာရကို လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုအတွင်း ကျားနှင့်မ တို့၏ အမျိုးသမီးဖြစ်ခြင်း၊ အမျိုးသားဖြစ်ခြင်းဆိုင်ရာလူမှုဝိသေသသတ်မှတ်ချက် ဟု အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုနိုင်ပါသည်။ ၎င်းသည် ကာလ၊ ဒေသကိုအကြောင်းပြု၍ ရွေ့လျားပြောင်းလဲနေတတ်သည်သာမက ယဉ်ကျေးမှုတစ်ခု သို့မဟုတ် စနစ် တစ်ခုအတွင်းမှာပင် မတူညီသောလူ့အဖွဲ့အစည်းများရှိနေပါက ၎င်းမတူညီ သောလူ့အဖွဲ့အစည်းများကြား၌ပင် ကွဲပြားနေတတ်ပါသည်။ မျက်မှောက်ခေတ် လူ့အဖွဲ့အစည်းအများစု၌ ကျား၊ မ တန်းတူညီမျှမှုမရှိခြင်းနှင့် ကျား၊မ လိင်မတူ ကွဲပြားမှုကြောင့် ခွဲခြားဆက်ဆံခံရခြင်းများသည် ယဉ်ကျေးမှုပင်မစီးကြောင်း၏

အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအဖြစ်ပင် ရှိနေဆဲဖြစ်ပါသည်။ ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ၏ ကျား၊ မ ရေးရာနှင့်အမျိုးသမီးများတိုးတက်မြှင့်တင်ရေးဆိုင်ရာ အထူးအကြံပေးအရာရှိရုံး (OSAGI) မှ အောက်ပါအတိုင်းဖော်ပြထားပါသည်။

ရေခဲမြေခဲအပိုင်းအပိုင်းတစ်ခုအတွင်းရှိ အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးတို့၌ ၎င်းတို့ မျှော်လင့်ရမည့်အရာ၊ ၎င်းတို့အားခွင့်ပြုသောအရာနှင့် ၎င်းတို့ကတန်ဖိုးထား သောအရာစသည်တို့ကို ကျား၊ မ မတူကွဲပြားမှုကိုအခြေပြုသောလူမှုအမြင်က သတ်မှတ်ပါသည်။ အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးတို့အကြား တာဝန်အပ်နှံခြင်း၊ လုပ်ငန်းလုပ်ဆောင်ခြင်း၊ အရင်းအမြစ်များကို ထိန်းချုပ်ခြင်းနှင့် အသုံးချခြင်း၊ ဆုံးဖြတ်ချက်ချခြင်းဆိုင်ရာ အခွင့်အလမ်းပေးခြင်းတို့သည် လူ့အဖွဲ့အစည်း အများစု၌ မတူညီခြင်းနှင့် မညီမျှခြင်းတို့ ရှိနေဆဲဖြစ်ပါသည်။ ဂျန်ဒါသည် လူမှု- ယဉ်ကျေးမှု ရေခဲမြေခဲ နယ်နိမိတ်၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုဖြစ်ပါသည် (UN, n.d)။

ကျား၊ မ မတူကွဲပြားသောလူမှုအခန်းကဏ္ဍ၊ ကျား၊ မ တန်းတူညီမျှမှုမရှိခြင်းနှင့် အာဏာချိန်ခွင်လျှာ မညီမျှမှုတို့သည် အမျိုးသမီးနှင့် အမျိုးသားတို့၏ ဇီဝဆိုင်ရာ ခြားနားမှုမှထွက်ပေါ်လာသော ရလဒ်တစ်ခု မဟုတ်ပါ။ ယင်းသည် နေထိုင်ရာ လူမှုပတ်ဝန်းကျင်ရှိ စနစ်နှင့် ယဉ်ကျေးမှုတို့၏ သတ်မှတ်ချက်ကြောင့်သာ ဖြစ်ပါ သည်။ ထို့ကြောင့် အမျိုးသမီးနှင့်အမျိုးသားတို့၏ မတူကွဲပြားသော လူမှုအခန်း ကဏ္ဍနှင့် မညီမျှမှုများတို့ကို လူမှုအပြောင်းအလဲပြုလုပ်ခြင်းနှင့် လက်ရှိ ပိုနေခြေ ကျားနေခြေ အခြေအနေကို စိန်ခေါ်ခြင်းတို့အားဖြင့် ပြုပြင်ပြောင်းလဲနိုင်ပါသည်။

ကျား၊ မ တန်းတူညီမျှမှုဆိုသည်မှာ အမျိုးသမီး၊ အမျိုးသား၊ မိန်းကလေးနှင့် ယောက်ျားလေးများ၏ ညီမျှသော အခွင့်အရေး၊ တာဝန်နှင့် အခွင့်အလမ်းတို့ကို ရည်ညွှန်းပါသည်။ တန်းတူညီမျှသည်ဟုဆိုရာတွင် ကျားနှင့် မ အတူတူဖြစ်သည် ဟုဆိုလိုခြင်းမဟုတ်ဘဲ၊ အမျိုးသမီးနှင့်အမျိုးသားတို့၏ အခွင့်အရေး၊ တာဝန်နှင့် အခွင့်အလမ်းများသည် ကျား သို့မဟုတ် မအဖြစ် မွေးဖွားလာခြင်းအပေါ် မူတည် ခြင်းမရှိသည်ကို ဆိုလိုခြင်းသာဖြစ်ပါသည် (Peacebuilding Initiative, n.d)။ ကျား၊ မ တန်းတူညီမျှမှုသည် အမျိုးသမီးနှင့် အမျိုးသားတို့၏ မတူကွဲပြားခြား

နားသောဝိသေသလက္ခဏာများကို အသိအမှတ်ပြုလျက် ၎င်းတို့နှစ်ဦးစလုံး၏ ထပ်တူမဖြစ်နိုင်သော စိတ်ဝင်စားမှုများ၊ လိုအပ်ချက်များနှင့် ဦးစားပေးမှုများတို့ကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်းကိုလည်း ရည်ညွှန်းပါသည်။ ကျား၊ မ တန်းတူညီမျှမှု ရှိကြောင်းကို အမျိုးသမီးများအား နည်းမျိုးစုံဖြင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုလုံးဝမရှိ၊ ကင်းပျောက်သည့်အချိန်ရောက်မှသာလျှင်ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ အမျိုးသမီးများအား နည်းမျိုးစုံဖြင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုပျောက်ရေး ကုလသမဂ္ဂသဘောတူစာချုပ်^၂ အပိုဒ် ၁ တွင် အမျိုးသမီးများအား ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ အောက်ပါအတိုင်း ရှင်းလင်းစွာ အနက်ဖွင့်ဖော်ပြထားပါသည်။

“အမျိုးသမီးများအားခွဲခြားဆက်ဆံမှု” ဟူသည့်စကားရပ်သည် ယင်းတို့၏ အိမ်ထောင်ရေး အခြေအနေ မည်သို့ပင်ရှိစေကာမူ အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီး တန်းတူညီမျှမှုအပေါ်အခြေခံ၍ လူ့အခွင့်အရေးများနှင့် နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ မြို့ပြ သို့မဟုတ် အခြားနယ်ပယ်တွင် အမျိုးသမီးများအား အသိအမှတ်ပြုခြင်း အမျိုးသမီးများခံစားကျင့်သုံးပိုင်ခွင့် ရှိခြင်းတို့ကို လိင်အပေါ်အခြေခံ၍ ပြုမူထိခိုက်စေသည့် သို့မဟုတ် ပျက်ယွင်းရန်ဖြစ်စေ၊ ပျက်ပြယ်စေရန်ဖြစ်စေ ရည်ရွယ်ချက်ရှိသည့် မည်သည့်ခွဲခြားခြင်း၊ တားဆီးပိတ်ပင်ခြင်း သို့မဟုတ် ကန့်သတ်ခြင်းကိုမဆို ဆိုလိုသည်။

အမျိုးသမီးနှင့် မိန်းကလေးငယ်များသည် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများအတွင်း အမျိုးသားများထက် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာတွင်သာမက၊ စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာတွင်ပါ ပို၍ ထိခိုက်နစ်နာကြပါသည်။ စစ်ပွဲဖြစ်ပွားစဉ်ကာလတွင် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာဥပဒေအောက်၌ သတ်မှတ်ထားသော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများဖြင့် စနစ်တကျအကာအကွယ်ပေးထားသည်ဟုဆိုသည့် တိုင် စစ်ကာလအတွင်း၌ အမျိုးသမီးများ၏ရပိုင်ခွင့်များကို လူ့အခွင့်အရေး

^၂ အမျိုးသမီးများအား နည်းမျိုးစုံဖြင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုပျောက်ရေးသဘောတူစာချုပ်ကို မြန်မာနိုင်ငံမှ ၁၉၉၇ ခုနှစ်တွင် လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ပြီး ကာလအပိုင်းအခြားအလိုက် အစီရင်ခံစာများကို ၁၉၉၉ နှင့် ၂၀၀၇ တို့တွင် တင်သွင်းခဲ့ပါသည်။ ၂၀၁၄ ဩဂုတ်လတွင် တတိယအကြိမ် ကာလအပိုင်းအခြားအလိုက် အစီရင်ခံစာကို ထပ်မံတင်သွင်းပါမည်။

အဖြစ် မသတ်မှတ်ဘဲ မကြာခဏငြင်းပယ်ခံရတတ်ပါသည် (ICRC, 2010)။ ကျား၊ မ လိင်မတူကွဲပြားမှု အခြေပြုအကြမ်းဖက်မှုဖြစ်စဉ်များသည် ကမ္ဘာပေါ်ရှိ ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားရာနေရာအများစုတွင် တိုးပွားလျက်ရှိနေပါသည်။ လိင်မှုဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှုသည် ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားချိန်အတွင်း တရားဥပဒေစိုးမိုးမှု ယေဘုယျ ပျက်စီးခြင်းကြောင့်သာ မဟုတ်ပေ။ အကျဉ်းအကျပ်နှင့် ခက်ခဲကြပ်တည်းသည့် အခြေအနေသို့ ရောက်ရှိနေသည့် လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းကို စိတ်ဓါတ်ကြိုခိုင်မှု ပြိုလဲကျဆင်းသွားစေရန် လိင်မှုဆိုင်ရာအလွဲသုံးစားပြုလုပ်မှုနှင့် စနစ်တကျ ကြံစည်ပြုလုပ်သော အဓမ္မကျင့်ကြံမှုများ ပြုလုပ်လေ့ရှိကြောင်း ပဋိပက္ခဖြစ်ရပ် များစွာမှ အထောက်အထားသက်သေများအရ သိရှိရပါသည်။ ထို့ပြင် ပဋိပက္ခနှင့် ဆက်နွယ်သည့် လိင်အကြမ်းဖက်မှုနှင့် ပဋိပက္ခလွန်ဆူးဟု ခေါ်ဆိုလေ့ရှိသည့် အိမ်တွင်းအကြမ်းဖက်မှုတို့ကြား ဆက်နွယ်ဆက်စပ်မှုကိုလည်း တွေ့ရပါသည်။ အထက်ပါကဲ့သို့ လေ့လာတွေ့ရှိရမှုများကို မြန်မာနိုင်ငံတွင်လည်း ရှောင်လွှဲ၍မရ ပါဝင်နေခဲ့ပါသည် (Human Security Report, 2012, p. 209)။

အမှန်တွင် ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်မှု တွေးခေါ်ယူဆချက်နှင့် လုပ်ဆောင်မှု များသည် ယေဘုယျအားဖြင့် ပါဝင်လုပ်ဆောင်သူများ၏ ကျား၊ မ လိင်မတူ ကွဲပြားမှုအခြေပြုလောကအမြင်၏ ပုံသွင်းခြင်းကို ခံရလေ့ရှိပါသည်။ ဂျန်ဒါ အသိ အမြင်နားလည်သဘောပေါက်မှုအားနည်းခြင်း သို့မဟုတ် ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်း စဉ်တစ်လျှောက် ကျား၊ မ မတူကွဲပြားမှုဆိုင်ရာသဘောတရားအမြင်ထည့်သွင်းမှု မပြုခြင်းတို့ကြောင့် ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်များသည် အများအားဖြင့် ကျား၊ မ တန်းတူညီမျှမှုရရှိနိုင်ရေးကို မလုပ်ဆောင်၊ မတုံ့ပြန်နိုင်ခြင်း သို့မဟုတ် မျက် ကွယ်ပြုထားသကဲ့သို့ ဖြစ်နေခြင်းများရှိနေတတ်ပါသည်။ အကျိုးဆက်အနေဖြင့်၊ အမျိုးသမီးများသည် ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်၏ အကျိုးအမြတ်နှင့် ပန်းတိုင်တို့မှ ဘေးဖယ်ထားခြင်းခံရပြီး အမျိုးသားများသည် အနုတ်သဘောဆောင် ဖိုဆန်ခြင်း

(Negative Masculinity)³ ၏ ရိုက်ခတ်မှုဒဏ်ကိုခံစားကြရပါသည်။ အမျိုးသမီးများသည် စစ်ပွဲများ၏ဆိုးကျိုးကို ပြင်းထန်စွာခံစားရလေ့ရှိသော်လည်း၊ ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်ခြင်းနှင့်တည်ဆောက်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ပါဝင်လုပ်ဆောင်မှု (ရံဖန်ရံခါတွင် မထင်မရှားပုံစံဖြင့်) ရှိတတ်သည့်တိုင် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းခြင်းစားပွဲများတွင် အများအားဖြင့် အသိအမှတ်ပြုခြင်းကို မရရှိကြပါ။ ထို့ပြင် ငြိမ်းချမ်းရေးသဘောတူညီမှုများစွာ၌ အမျိုးသမီးများနှင့်သက်ဆိုင်သော အရေးကိစ္စများနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်နှင့်ပတ်သက်၍ အမျိုးသမီးများ၏အမြင်များကိုလည်း ထည့်သွင်းပါဝင်စေနိုင်ခြင်း မရှိသလောက်ဖြစ်တတ်ပါသည်။

၁၉၉၅ တွင် ပီကင်းမြို့၌ပြုလုပ်သော စတုတ္ထအကြိမ် ကမ္ဘာ့အမျိုးသမီးညီလာခံမှ လုပ်ဆောင်သမျှ လုပ်ငန်းစဉ်တိုင်း၌ ဂျန်ဒါသဘောတရားထည့်သွင်းပါဝင်စေခြင်းနည်းလမ်း (Gender Mainstreaming) အား ကျား၊ မတန်းတူညီမျှမှုဖြစ်ထွန်းစေရန်အတွက်လုပ်ဆောင်မည့်ကိရိယာအဖြစ် အသုံးပြုရန် သဘောတူဆုံးဖြတ်ခဲ့ပါသည်။ ကုလသမဂ္ဂစီးပွားရေးနှင့်လူမှုရေးကောင်စီ(ECOSOC)က လုပ်ဆောင်သမျှ လုပ်ငန်းစဉ်တိုင်း၌ ဂျန်ဒါသဘောတရားထည့်သွင်းပါဝင်စေခြင်းနည်းလမ်း၏အဓိပ္ပာယ်ကို အောက်ပါအတိုင်းဖွင့်ဆိုထားပါသည်။

ကျား၊ မ မတူကွဲပြားမှုအမြင်နှင့် တန်းတူညီမျှသဘောတရားကို လုပ်ဆောင်သမျှလုပ်ငန်းစဉ်တိုင်း၌ ထည့်သွင်းပါဝင်စေခြင်းဆိုသည်မှာ ဥပဒေပြုခြင်း၊ မူဝါဒချမှတ်ခြင်း၊ လုပ်ငန်းအစီအစဉ်များရေးဆွဲခြင်းစသည်တို့အပါအဝင် နယ်ပယ်ပေါင်းစုံနှင့် အဆင့်တိုင်းမှ မည်သည့်စီစဉ်လုပ်ဆောင်မှုမျိုးမဆိုတွင် အမျိုးသမီး၊ အမျိုးသားတို့အပေါ်သက်ရောက်မှုများကို တိုင်းတာသောလုပ်ငန်းစဉ်ဖြစ်သည်။ ယင်းသည် အမျိုးသမီးနှင့် အမျိုးသားတို့၏ အတွေ့အကြုံနှင့်

³ အနက်သဘောဆောင် ဝိသေသနည်း၏ စရိုက်လက္ခဏာများမှာ ရန်လိုခြင်း၊ စိတ်တိုခြင်း၊ လိုချင်စိတ်ကြီးခြင်းတို့ပါဝင်သော အမျက်ဒေါသကြီးခြင်း၊ မောက်မာခြင်းတို့ဖြစ်ပါသည်။ (Ref. Janice W. Lee, ed., Psychology of Gender Identity, New York, Nova Science Publishers, Inc., 2005, p. 68). ယင်းသည် များသောအားဖြင့် ထုံးတမ်းစဉ်လာရပ်တည်မှုများနှင့် ပုံသေကားကျခံယူချက်များမှထွက်ပေါ်လာပါသည်။

ထည့်သွင်းစဉ်းစားချက်များကို နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေးနှင့် လူမှုအဖွဲ့အစည်းနယ်ပယ်အားလုံးရှိ မူဝါဒများ၊ လုပ်ငန်းအစီအစဉ်များတို့ကို စီမံချက်ရေးဆွဲခြင်း၊ အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း၊ စောင့်ကြည့်နိမ့်ဆော်ခြင်းနှင့်သုံးသပ်ခြင်းများတို့၌ အဓိကအစိတ်အပိုင်းအဖြစ်ပါဝင်စေရန် မဟာဗျူဟာတစ်ရပ်ဖြစ်ပါသည်။ သို့မှသာလျှင် အမျိုးသမီးနှင့် အမျိုးသားများအနေဖြင့် တူညီမျှတစွာ အကျိုးကျေးဇူးရရှိခံစားနိုင်ကြမည်ဖြစ်ပြီး မတရားမှုရှည်ကြာခြင်းကို တားဆီးနိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။ ကျား၊ မ မတူကွဲပြားမှုအမြင်နှင့် တန်းတူညီမျှမှုသဘောတရားကို လုပ်ဆောင်သမျှ လုပ်ငန်းစဉ်တိုင်း၌ ထည့်သွင်းပါဝင်စေခြင်း (Gender Mainstreaming) ၏ အန္တိမ အဆုံးစွန်သောပန်းတိုင်မှာ ကျား၊ မ တန်းတူညီမျှမှု (Gender Equality)ပင် ဖြစ်ပါသည် (ILO, n.d.)။

ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်များ သို့မဟုတ် ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်မှုရှေ့ဆောင်လုပ်ငန်းများ၌ ကျား၊ မ မတူကွဲပြားမှုအမြင်နှင့် တန်းတူညီမျှမှုသဘောတရားကို လုပ်ဆောင်သမျှလုပ်ငန်းစဉ်တိုင်း၌ ထည့်သွင်းပါဝင်စေခြင်း (Gender Mainstreaming) သည် လက်ရှိ ဆောင်ရွက်နေဆဲဖြစ်သောလုပ်ငန်းများ၌ အမျိုးသမီးနှင့်ဆိုင်သောလုပ်ငန်းအစီအမံတစ်ရပ်ရပ် သို့တည်းမဟုတ် အမျိုးသမီးပါဝင်မှုရရှိလာအောင်ဦးတည်သောလုပ်ငန်းတစ်ရပ်ရပ်ကို ထည့်သွင်းခြင်းမျှသာမဟုတ်။ ယင်းသည် အမျိုးသမီးပါဝင်မှု ပိုမိုရရှိလာစေရန်ဆောင်ရွက်ခြင်းထက် ပိုပါသည်။ (CIDA, 2001, P. 4)။ ကျား၊ မ တန်းတူညီမျှရေးသဘောတရားကို လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုတိုင်း၌ ပါဝင်နိုင်ရန်ပြုလုပ်ခြင်းဖြင့် ကျား၊ မ တန်းတူညီမျှမှု ဆိုင်ရာသဘောတရားသည် မူဝါဒချမှတ်ခြင်း၊ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်း၊ ဘဏ္ဍာရေးခွဲဝေခြင်းနှင့် အဖွဲ့အစည်း၏တည်ဆောက်ပုံနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်များစသည်တို့၏ အလယ်ဗဟိုတွင် ရောက်ရှိလာနိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။ ကျား၊ မ တန်းတူညီမျှရေး သဘောတရားကို လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုတိုင်း၌ ထည့်သွင်းခြင်းအားဖြင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် အမျိုးသမီးနှင့် အမျိုးသားများအတူတကွ တန်းတူပါဝင်စီမံနိုင်ခြင်း၊ လုပ်ဆောင်နိုင်ခြင်းနှင့် အကျိုးအမြတ်တန်းတူရရှိခံစားနိုင်ခြင်း ရှိလာမည်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုအတွက် ရည်မှန်းချက်များ၊ မဟာဗျူဟာများနှင့် ဆောင်ရွက်မှုများ၌ လိုအပ်သလို ပြုပြင်ပြောင်းလဲရန်လိုအပ်မှုများကို တွေ့ရှိရနိုင်ပါသည်။ ဤသို့ဖြင့်

ကျား၊ မ တန်းတူညီမျှမှုဖြစ်ထွန်းရေးကို ထောက်မပံ့ပိုးပေးသည့် ပတ်ဝန်းကျင် ကောင်းများဖန်တီးနိုင်မည်ဖြစ်ပါသည် (OSAGI, 2001, P. 2)။

၃၁။ အောက်တိုဘာ ၂၀၀၀တွင် ကုလသမဂ္ဂလုံခြုံရေးကောင်စီသည် အမျိုးသမီး၊ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် လုံခြုံရေးနှင့်ပတ်သက်သည့် ဆုံးဖြတ်ချက်အမှတ် ၁၃၂၅ ကို ဆုံးဖြတ်အတည်ပြုခဲ့ပါသည်။ ထိုဆုံးဖြတ်ချက်သည် ပဋိပက္ခကြိုတင်ကာကွယ်မှု နှင့်ဖြေရှင်းမှု၊ ငြိမ်းချမ်းရေးစေ့စပ်ဆွေးနွေးမှု၊ ငြိမ်းချမ်းရေး တည်ဆောက်မှု၊ ငြိမ်းချမ်းရေးထိန်းသိမ်းမှုနှင့် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှု စသည့်လုပ်ငန်း များတွင်သော်လည်းကောင်း၊ ပဋိပက္ခလွန်ပြန်လည်ထူထောင်ရေးလုပ်ငန်း၌ သော်လည်းကောင်း အမျိုးသမီးများ၏အရေးပါသောအခန်းကဏ္ဍကို အခိုင်အမာ အတည်ပြုထားပါသည်။ ထို့ပြင် ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် လုံခြုံရေးကို ထိန်းသိမ်းခြင်းနှင့် မြှင့်တင်ခြင်းတို့အတွက် အမျိုးသမီးများသည် အမျိုးသားများနှင့်တန်းတူ ဘက်ပေါင်းစုံမှ ပါဝင်လုပ်ဆောင်ခြင်း၏အရေးပါမှုကိုလည်း အလေးဂရုပြုထား ပါသည် (UN, n.d.)။ ထို့ပြင် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားချိန် အမျိုးသမီးနှင့် မိန်းကလေးငယ်များအား လိင်အခြေပြုအကြမ်းဖက်မှုများ၊ အထူးသဖြင့် အမွေပြုကျင့်ခြင်းအပါအဝင် အခြားသော လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အနိုင်အထက်ပြုခြင်း များမှ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရန်အတွက် လိုအပ်သည့်စီမံဆောင်ရွက်မှုများ စီစဉ်ပြုလုပ်ပေးကြရန် ပဋိပက္ခနှင့်တိုက်ရိုက်ပတ်သက်နေသော အဖွဲ့အစည်းများ အားလုံးကို တိုက်တွန်းနှိုးဆော်ထားပါသည် (Anderlini, 2007, p.54)။

ကုလသမဂ္ဂလုံခြုံရေးကောင်စီ၏ဆုံးဖြတ်ချက်အမှတ် ၁၃၂၅ သည် ငြိမ်းချမ်းရေး စေ့စပ်ဆွေးနွေးခြင်း၊ ဒုက္ခသည်စခန်းများစီမံဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ငြိမ်းချမ်းမှု ထိန်း သိမ်းခြင်းနှင့် စစ်ကြောင့်ပျက်စီးနေသော လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများကိုပြန်လည် တည်ဆောက်ခြင်းစသည်တို့တွင် အမျိုးသမီးပါဝင်နိုင်ရေးနှင့် ကျား၊ မ မတူ ကွဲပြားမှုနှင့် ကျား၊ မ တန်းတူညီမျှရေးသဘောတရားအမြင်ပါဝင်နိုင်ရေးတို့ အတွက် နိုင်ငံရေးမူဘောင်ရေသောက်မြစ်တစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ ယင်းသည် မြေမြုပ် မိုင်းရှင်းလင်းရေးမှအစ၊ ရွေးကောက်ပွဲပြုလုပ်ခြင်းအလယ်၊ လုံခြုံရေးကဏ္ဍပြုပြင်

ပြောင်းလဲရေးအဆုံး ကုလသမဂ္ဂလုံခြုံရေးကောင်စီ၏ လုပ်ဆောင်မှုတိုင်းတွင် ကျား၊ မ တန်းတူညီမျှရေးသဘောသဘာဝရရှိလာစေရန် ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုကို ဖြစ်ပေါ်စေပါသည် (UNIFEM, 2002, P.3)။ ထို့ပြင် ယင်းသည် ကုလသမဂ္ဂ စနစ်နှင့် ယင်းလက်အောက်ရှိဆက်စပ်အဖွဲ့အစည်းများ၊ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ၊ အမျိုးသမီးများအား နည်းမျိုးစုံဖြင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုပျောက်ရေး သဘောတူ စာချုပ်အပါအဝင် အခြားသောသဘောတူစာချုပ်များ၏အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအတွက် လည်း ပြဌာန်းချက်ဖြစ်ပါသည်။ ယင်း ဆုံးဖြတ်ချက်အမှတ် ၁၃၂၅ ကို သက်ဝင် လိုက်နာတုံ့ပြန်သည့်အနေဖြင့် လုံခြုံရေးကောင်စီသည် အောက်ပါ ဆုံးဖြတ်ချက် များကို ထပ်မံချမှတ်အတည်ပြုခဲ့ပါသေးသည်။

- **ဆုံးဖြတ်ချက်အမှတ် ၁၈၂၀ (၂၀၀၈)။** ပဋိပက္ခနှင့်ဆက်နွယ်သည့် လိင် အကြမ်းဖက်မှုသည် စစ်ဗျူဟာတစ်ခုဖြစ်ကြောင်း သတ်မှတ်သည်။ ထို့ကြောင့် လိင်အကြမ်းဖက်မှုမကျူးလွန်စေရန်ကြိုတင်ကာကွယ်ခြင်း နှင့်အရေးယူဆောင်ရွက်ခြင်းအတွက် တပ်ဖွဲ့ဝင်အားလုံးကို သင်တန်း ပေးရန်၊ ပိုမိုများပြားသော အမျိုးသမီးများကို ငြိမ်းချမ်းရေးထိန်းသိမ်းမှု လုပ်ငန်းများတွင် တာဝန်ချထားရန်နှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးထိန်းသိမ်းသူများ ၏ကျူးလွန်သည့် လိင်မှုဆိုင်ရာအနိုင်အထက်ပြုခြင်း သို့မဟုတ် လိင်မှု အလွဲသုံးစားပြုခြင်းနှင့်ပတ်သက်လျှင် လုံးဝသည်းမခံသော မူဝါဒများ ပြဌာန်းကျင့်သုံးရန် တိုက်တွန်းနှိုးဆော်ထားသည်။
- **ဆုံးဖြတ်ချက်အမှတ် ၁၈၈၈ (၂၀၀၉)။** ပဋိပက္ခနှင့်ဆက်နွယ်သည့် လိင် အကြမ်းဖက်မှုများအား ထိထိရောက်ရောက် ဖော်ထုတ်အရေးယူရန်၊ စစ်ဖက်နှင့် ဂျန်ဒါကျွမ်းကျင်သူများအား ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားရာ အရေးကြီး ဒေသများတွင်နေရာချထားရန်၊ ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားမှုလမ်းကြောင်းများနှင့် ကျူးလွန်သူများနှင့်ပတ်သက်သည့် စောင့်ကြည့်လေ့လာမှုနှင့် အစီရင် ခံမှုစနစ်အားကောင်းစေရန်အတွက် ခေါင်းဆောင်များအား တိုက်တွန်း နှိုးဆော်ခြင်းအားဖြင့် ဆုံးဖြတ်ချက်အမှတ် ၁၈၂၀ ကို အကောင် အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်မှုကို အားဖြည့်ထားသည်။

- ဆုံးဖြတ်ချက်အမှတ် ၁၈၈၉ (၂၀၀၉)။ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်များ၌ အမျိုးသမီးပါဝင်လုပ်ဆောင်မှုကို အဟန့်အတားဖြစ်စေသည့်အရာများကို ဖော်ထုတ်ပြီး၊ ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားချိန်နှင့် ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားပြီးနောက်ပိုင်း အခြေအနေများ၌ အမျိုးသမီးပါဝင်မှုကို အပြည့်ပြည့်ဆိုင်ရာနှင့် နိုင်ငံအလိုက် တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်မှုများတိုးတက်မှုရှိမရှိ သိရှိနိုင်ရန်အတွက် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာညွှန်းကိန်းများထားရှိရန် တိုက်တွန်းထားသည်။
- ဆုံးဖြတ်ချက်အမှတ် ၁၉၆၀ (၂၀၁၀)။ လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများ၌ အထူးသဖြင့် အမျိုးသမီးနှင့်မိန်းကလေးငယ်များအပေါ် လိင်အကြမ်းဖက်မှုများကို ရပ်တန့်ရန်၊ ပိတ်ဆို့အရေးယူမှုနှင့်အစီရင်ခံစာတင်သွင်းခြင်းနည်းလမ်းများအပါအဝင် လိင်အကြမ်းဖက်မှု ကျူးလွန်သူများအား အပြစ်ဒဏ်ပေးခြင်းကို ရပ်တန့်ရန် ဦးတည်ရည်ရွယ်သော ဆောင်ရွက်မှုများ ပြုလုပ်ရန် တိုက်တွန်းတောင်းဆိုထားသည်။
- ဆုံးဖြတ်ချက်အမှတ် ၂၁၀၆ (၂၀၁၃)။ လိင်အကြမ်းဖက်မှုကြိုတင်ကာကွယ်ခြင်းနှင့် လိင်အကြမ်းဖက်မှုပေါ်ပေါက်ပါက ပြစ်မှုများအား ပြင်းထန်ပြီး သမ္မာသမတ်ကျသော တရားစွဲဆိုမှုပြုလုပ်နိုင်ရန်အတွက် သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံခေါင်းဆောင်များ၏ တာဝန်ရှိမှုနှင့် ၎င်းတို့အနေဖြင့် မဖြစ်မနေကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းပေးရမည်ဆိုသည့်အချက်ကို တိုက်တွန်းတောင်းဆိုထားသည်။ ထို့ပြင် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားချိန် လိင်အကြမ်းဖက်မှုသည် သေးငယ်သောပြစ်မှုသာဖြစ်သည်ဟုခံယူခြင်း၊ စစ်မက်ဖြစ်ခြင်း၏ မလွှဲမရှောင်နိုင်သော အကျိုးဆက်တစ်ခုအဖြစ်သာ ခံယူခြင်းနှင့် ဖြစ်ရိုးဖြစ်စဉ်ဟုသာခံယူခြင်းစသည့် နားလည်ခံယူမှုများကိုလည်း စိန်ခေါ်ထားသည်။

ကုလသမဂ္ဂလုံခြုံရေးကောင်စီသည် အထူးသဖြင့်ပဋိပက္ခအခြေအနေတွင် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာအဓမ္မပြုကျင့်မှုဖြစ်ရပ်များရှိနေသည်ကို သတိပြုပါသည်။ ထို့ကြောင့် ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်မှုလုပ်ငန်းစဉ်များအတွင်း အမျိုးသမီးများအား ကျား၊ မ အခြေပြု ခွဲခြားဆက်ဆံခံရခြင်းနှင့် အကြမ်းဖက်ခံရခြင်းတို့မှ အကာအကွယ်

ပေးနိုင်ရန် ပဋိပက္ခကြိုတင်ကာကွယ်ခြင်းနှင့် ဖြေရှင်းခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် အမျိုးသမီးများအားပါဝင်စေခြင်း၊ ငြိမ်းချမ်းရေးထိန်းသိမ်းခြင်းနှင့် လုံခြုံရေး တပ်ဖွဲ့များတွင် အမျိုးသမီးဦးရေတိုးမြှင့်ခန့်ထားခြင်းနှင့် ကျူးလွန်သူများအား အပြစ်ဒဏ်မပေးသောရိုးရာလေ့များကိုတားဆီးပပျောက်စေရန်အတွက် တရား စီရင်ရေးစနစ်များထိရောက်အသက်ဝင်စေရန် တွန်းအားပေးခြင်းစသည်တို့ ထည့်သွင်းပါရှိစေရန် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအား တိုက်တွန်းထားပါသည် (CIDA, 2001, P. 4)။ အထက်ပါဆုံးဖြတ်ချက်များသည် အမျိုးသမီးများအား နည်းမျိုးစုံ ဖြင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုပပျောက်ရေးသဘောတူစာချုပ်နှင့် လုံခြုံရေးကောင်စီ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်အမှတ် ၁၃၂၅ တို့အပေါ်တွင်အခြေခံကာ ထပ်ဆင့် ပြဌာန်းထား ခြင်းဖြစ်ပြီး၊ လိင်အခြေပြုရာဇဝတ်မှုများမှ အမျိုးသမီးများအား အကာအကွယ် ပေးနိုင်ပြီး၊ အမျိုးသမီးများအနေဖြင့် တရားမျှတမှုကို အလွယ်တကူ လက်လှမ်းမီ ရယူနိုင်သော လုံခြုံသည့်ပတ်ဝန်းကျင်ကောင်း ဖန်တီးပေးနိုင်ရန် ဦးတည်ခြင်း ဖြစ်ပါသည် (Peacbuilding Initiative, n.d.)။

ကုလသမဂ္ဂလုံခြုံရေးကောင်စီ ဆုံးဖြတ်ချက် ၁၃၂၅ ၏အဓိကပြဌာန်းချက်များ -

- ဆုံးဖြတ်ချက်ချခြင်းဆိုင်ရာအဆင့်အားလုံး၌ အမျိုးသမီးပါဝင်မှုနှင့် ကိုယ်စားပြုမှု တိုးတက်လာစေရန်။
- ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားချိန် အမျိုးသမီးနှင့်မိန်းကလေးငယ်တို့အတွက် တိကျသော အကာအကွယ်လိုအပ်မှုကို အလေးဂရုပြုမိစေရန်။
- ပဋိပက္ခလွန် လုပ်ငန်းစဉ်များ၌ ဂျွန်ဒီအမြင်ရှုထောင့်ပါဝင်စေရန်။
- ကုလသမဂ္ဂ၏ အစီအစဉ်ရေးဆွဲမှု၊ အစီရင်ခံမှုနှင့် လုံခြုံရေးကောင်စီ ၏ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများတွင် ဂျွန်ဒီအမြင်ရှုထောင့်ပါဝင်စေရန်။
- ကုလသမဂ္ဂ၏ ငြိမ်းချမ်းရေးထောက်ပံ့မှုလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ရာ၌ ဂျွန်ဒီအမြင်ရှုထောင့်ပါဝင်စေရန်နှင့် ဂျွန်ဒီသင်တန်းများပါရှိရန်။

အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရန်တာဝန်ရှိသူများတွင် - ကုလသမဂ္ဂလုံခြုံရေးကောင်စီ၊ ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ၊ ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့အစည်းများ၊ ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေအတွင်းရေးမှူးချုပ်နှင့် ပဋိပက္ခတွင်ပါဝင်နေသူများ စသည်တို့ပါဝင်ပါသည် (Peace Women, n.d.)။

ငြိမ်းချမ်းရေးဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများ၌ အမျိုးသမီးပါဝင်မှုနှင့် ကိုယ်စားပြုမှု နည်းပါး ရသည့်အထဲတွင် ဗူးလေးရာဖရုံဆင့်သည့်အချက်တစ်ခုမှာ အဆင့်မြင့် စေ့စပ် ဖြန့်ဖြူးခြင်းအလုပ်အကိုင်များတွင် အမျိုးသားများကကြီးစိုးလွှမ်းမိုးထားမှုပင် ဖြစ် ပါသည်။ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှု မူဘောင်ရေးဆွဲသူများနှင့် မူဝါဒပြုလုပ်သူများ အသုံး များသည့် တူညီသည့်ငြင်းဆိုချက်စကားတစ်ခုမှာ ငြိမ်းချမ်းရေးဆွေးနွေးမှုစားပွဲ သည် ကျား၊ မ တန်းတူညီမျှရေး သို့မဟုတ် အမျိုးသမီးအရေးဆွေးနွေးသည့် နေရာမဟုတ်ဟူသောစကား ဖြစ်ပါသည်။ ကျား၊ မ တန်းတူညီမျှရေးကိစ္စသည် အရေးကြီးပါသည်။ သို့သော် နောက်ပိုင်းအဆင့်များတွင်မှ ဆွေးနွေးရအောင်ဟု ထိုသူတို့ကပြောဆိုလေ့ရှိပါသည်။ ထိုကဲ့သို့သော ပြောဆိုမှုများ၏ နောက်ကွယ် တွင် သွယ်ဝိုက်၍ဖော်ပြချက်မှာ အမျိုးသမီးများသည် ကျား၊ မ တန်းတူညီမျှရေး ကိစ္စလိုမျိုး တန်းတူညီမျှခြင်းဆိုင်ရာအရေးများကို ဂရုပြုစိတ်ဝင်စားကြသည်။ အမျိုးသမီးများ၏ အခြေခံကျသော စိတ်ပါဝင်စားမှုမှာ အမျိုးသမီးအရေးကိစ္စသာ ဖြစ်သည်ဟူသော ဖော်ပြချက်ဖြစ်ပါသည်။ အရေးကိစ္စတိုင်းသည် အမျိုးသမီး များနှင့်သက်ဆိုင်သောအရေးကိစ္စများဖြစ်သည်ဆိုသည်ကို သိပ်နားမလည် သို့မဟုတ် သိပ်လက်မခံလိုခြင်းရှိနေပါသေးသည် (Anderlini, 2007, p. 61)။

ထို့ကြောင့် ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှုတွင် အမျိုးသမီးများ ခိုင်မာကြီးမားစွာ ပါဝင် ပေးလှူလုပ်ဆောင်ကြသော်လည်း အမျိုးသမီးတို့၏ စေတနာနှင့် စဉ်းစားမှုတို့မှာ မကြာခဏ ချန်လှပ်ထားခြင်းခံနေရပါသည်။ မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ သတိပြုရန်ရှိ သည်မှာ ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်ရန် သမိုင်းပေးတာဝန်သည် အမျိုးသမီးနှင့် အမျိုးသားနှစ်ဦးစလုံးအပေါ် ညီတူညီမျှကျရောက်လျက်ရှိသည်ကို မည်သူမျှငြင်း ၍ မရနိုင်ပေ။ ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှုများ၌ အမျိုးသမီးတို့၏ အခန်းကဏ္ဍကို အသိအမှတ်ပြုခြင်းသည် အမျိုးသားတို့၏ အခန်းကဏ္ဍကို အရေးမကြီး၊ မလိုအပ်ဟု ဘေးဖယ်ထားလိုက်ခြင်းမဟုတ်။ အမျိုးသားများအနေဖြင့် မိမိတို့ လူသားအချင်းချင်း၏ အခန်းကဏ္ဍအား အသိအမှတ်ပြုရန်နှင့် အပြန်အလှန် ဆက်နွယ်သက်ဆိုင်မှုရှိသော တာဝန်တစ်ခုကိုထမ်းဆောင်ရာတွင် အချင်းချင်း တန်ဖိုးထားလေးစားရန်ကို ဆိုလိုခြင်းသာဖြစ်ပါသည် (Selim, 1995, p.9)။

၁-၂။ နောက်ခံအခြေအနေ

တစ်ခါက ဂျပန်သတင်းစာတစ်ခုသည် မြန်မာနိုင်ငံရှိ တိုင်းရင်းသားပဋိပက္ခသမိုင်းနှင့်ပတ်သက်၍ အောက်ပါအတိုင်း သုံးသပ်ရေးသားထားပါသည်။ “မြန်မာနိုင်ငံရှိ လူဦးရေသန်း ၆၀ ၏ သုံးပုံတစ်ပုံမျှဖြစ်သည့်အရေအတွက်သည် လူနည်းစုတိုင်းရင်းသားများဖြစ်ပြီး ၎င်းတို့အများစုသည် ၎င်းတို့တွေ့မြင်ရသည့် ဗမာလူမှုအသိုင်းအဝိုင်း၏ အုပ်စိုးလွှမ်းမိုးမှုကို မကျေမချမ်းဖြစ်နေကြသည်” (Asahi Shinbun, 30 April 2012)။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ လူနည်းစုတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် နိုင်ငံ၏နယ်နိမိတ်အစွန်အဖျားတစ်လျှောက် ခြေကုပ်ယူ၍ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းပိုင်ခွင့်နှင့် တန်းတူညီမျှရေးအတွက် ရာစုနှစ်တစ်ဝက်ကျော်မျှ လူများစုတိုင်းရင်းသားတို့လွှမ်းမိုးကြီးစိုးထိန်းချုပ်သည့် ဗဟိုအစိုးရအား တော်လှန်တိုက်ခိုက်ခဲ့ကြပါသည်။ ယင်း၏ရလဒ်မှာ နိုင်ငံဖွံ့ဖြိုးရေးအတွက် ရေတွက်မရနိုင်သော ပျက်စီးမှုများဖြစ်ပေါ်ခြင်း၊ နိုင်ငံသားမျိုးဆက်များစွာသည် ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်မှုများနှင့် အချင်းချင်း အယုံအကြည်ကင်းမဲ့သောဝန်းကျင်တွင် ပျိုးထောင်ခံလာခြင်းနှင့် တိုင်းပြည်မပြိုကွဲရေးအတွက်ဟူသောအကြောင်းပြချက်ဖြင့် စစ်အင်အားနှင့် စစ်အသုံးစရိတ်တိုးမြှင့်ကြီးထွားလာခြင်းတို့ပင်ဖြစ်ပါသည် (Poling, 2013)။ ၁၉၈၈ ခုနှစ်တွင် အစိုးရအားဆန့်ကျင်သည့် အရေးတော်ပုံ၌ တက်ကြွစွာပါဝင်ခဲ့သော ကျောင်းသားနှင့် လူငယ်များ (အမျိုးသမီးများစွာအပါအဝင်)တို့သည် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများနှင့်ပူးပေါင်းကာ လက်နက်ကိုင်တော်လှန်ရေးလမ်းကြောင်းပေါ်သို့ ရောက်ရှိသွားခဲ့ကြပါသည်။⁴ ဥပမာဆိုရလျှင်၊ ကျောင်းသူ

⁴ ၁၉၈၈ အရေးတော်ပုံတွင် အသက်စွန့်ခဲ့သည့် ရဲရင့်သော အမျိုးသမီးကျောင်းသူတစ်ဦးမှာ အသက် ၁၆ နှစ်သာရှိသေးသည့် အလယ်တန်းကျောင်းသူ မဝင်းမော်ဦးဖြစ်ပါသည်။ ၁၉၊ စက်တင်ဘာ ၁၉၈၈ တွင် ဆန္ဒပြလူထုကြီး၏ ရှေ့တန်း၌ချီတက်နေသော သူမသည် စစ်တပ်မှပစ်ခတ်လိုက်သော ကျည်ဆံထိမှန်ပြီး နောက်တစ်နေ့တွင် ရန်ကုန်ပြည်သူ့ဆေးရုံကြီး၌ ကွယ်လွန်အနိစ္စရောက်ခဲ့ပါသည်။ ရည်ညွှန်း။ <http://www.irrawaddy.org/burma/magazine-cover-story-burma/why-the-past-can-be-put-to-rest.html>.

ကျောင်းသားများစွာတို့သည် ကျောင်းသားတပ်မတော်ဟုသိရှိကြသည့် မြန်မာ နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာကျောင်းသားများဒီမိုကရက်တစ်တပ်ဦး (မကဒတ) တည်ထောင် ရာတွင် ပါဝင်ခဲ့ကြပါသည်။⁵

၁၉၄၈ ခုနှစ်တွင် ဗြိတိသျှအုပ်ချုပ်မှုထံမှ လွတ်လပ်ရေးရပြီးချိန်မှစတင်လာခဲ့ သော နယ်စပ်ဒေသများတွင်ခြေကုပ်ယူလှုပ်ရှားသည့် နိုင်ငံတော်အစိုးရ မဟုတ် သော လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်း (Non-state Armed Organizations) ပေါင်း ၅၀ ကျော် တစ်ချိန်တခါက မြန်မာနိုင်ငံတွင်ရှိခဲ့ပါသည်။ သို့သော် ၁၉၈၉ နှင့် ၂၀၁၀ ခုနှစ်အတွင်း အဖွဲ့ပေါင်း ၃၀ ကျော်သည် ယခင်စစ်အစိုးရထံ လုံးဝ လက်နက်ချခြင်း သို့မဟုတ် စစ်အစိုးရနှင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲခြင်းကို ပြုလုပ်ခဲ့ ကြပါသည်။ တည်ဆဲဥပဒေအရ တရားဝင်အဖွဲ့အစည်းဖြစ်လာစေရန်ဟူသော အကြောင်းပြချက်ဖြင့် မိမိတို့လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းအား အသွင်ပြောင်းလဲ ရန် စစ်အစိုးရထံမှ ဖိအားပေးမှုများစွာ ရင်ဆိုင်ခံစားခဲ့ကြရပြီးနောက် လက်နက် ကိုင်အဖွဲ့အစည်းအတော်များများသည် တပ်မတော်ကထိန်းချုပ်သည့် နယ်ခြား စောင့်တပ်ဖွဲ့ (Border Guard Force) သို့မဟုတ် ဌာနေပြည်သူ့စစ် (People's Militia Force) အဖြစ် အသွင်ပြောင်းလဲခဲ့ကြပါသည်။ သို့သော် အဖွဲ့ပေါင်း ၂၁ ဖွဲ့သည် မည်သည့်အချိန်ကမှ ပြည်သူ့စစ် သို့မဟုတ် နယ်ခြားစောင့်တပ်ဖွဲ့များ အဖြစ် အသွင်ပြောင်းလဲရန် လက်မခံခဲ့ကြပေ။ ယင်းတို့အထဲမှအများစုသည် ယခုအခါ အစိုးရနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးဆွေးနွေးမှုများ ပြုလုပ်နေကြပြီဖြစ်ပါသည် (The Irrawaddy, Vol.20, No.8, P.24)။ ထိုအဖွဲ့ ၂၁ ဖွဲ့တွင် အများစုမှာ တိုင်းရင်းသားအခြေပြုလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများ ဖြစ်ကြပါသည်။ ထိုအဖွဲ့ အစည်းများတွင် အောက်ပါတို့ပါဝင်ကြပါသည်။⁶

⁵ သို့သော် ယခုစာရေးချိန်တွင် မကဒတ၌ အမျိုးသမီးအကြီးတန်းခေါင်းဆောင် မည်မျှရှိ ကြောင်း မသိရှိရပေ။

⁶ အစိုးရမဟုတ်သော လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များ၏ အပစ်အခတ်ရပ်စဲမှု အခြေအနေမှာ ၃၀၊ စက်တင်ဘာ ၂၀၁၃ အထိဖြစ်ပါသည်။

၁။ မြန်မာနိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာကျောင်းသားများဒီမိုကရက်တစ်တပ်ဦး - All Burma Students' Democratic Front (၁၊ နိုဝင်ဘာ ၁၉၈၈ တွင် စတင်ဖွဲ့စည်း/ ပြည်ထောင်စုအဆင့်အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး လက်မှတ်ရေးထိုးထား)

၂။ ရက္ခိုင့်တပ်မတော် - Arakan Army (၂၀၀၈ တွင်စတင်ဖွဲ့စည်း/ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး လက်မှတ်ထိုးသေး)

၃။ ရခိုင်ပြည်လွတ်မြောက်ရေးပါတီ - Arakan Liberation Party (၉၊ ဇူလိုင် ၁၉၆၇ တွင် စတင်၊ ၁၉၇၃ နှင့် ၁၉၈၁ တို့တွင် ပြန်လည်ဖွဲ့စည်း/ ပြည်နယ်အဆင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး လက်မှတ်ရေးထိုးထား)

၄။ ရခိုင်ပြည် တပ်မတော် - Arakan State Army (၂၀၁၀ တွင် စတင်ဖွဲ့စည်း/ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး လက်မှတ်ထိုးသေး)

၅။ ချင်းအမျိုးသားတပ်ဦး - Chin National Front (၂၀၊ မတ် ၁၉၈၈ တွင်စတင်ဖွဲ့စည်း/ ပြည်ထောင်စုအဆင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး လက်မှတ်ရေးထိုးထား)

၆။ ဒီမိုကရေစီအကျိုးပြုကရင်အမျိုးသားတပ်မတော် - Democratic Karen Benevolent Army (၈၊ နိုဝင်ဘာ ၂၀၁၀ တွင် စတင်ဖွဲ့စည်း/ ပြည်ထောင်စုအဆင့်အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး လက်မှတ်ရေးထိုးထား)

၇။ ကချင်လွတ်မြောက်ရေးအဖွဲ့ - Kachin Independence Organization (၅၊ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၉၆၁ တွင် စတင်ဖွဲ့စည်း/ အပစ်အခတ်ရပ်စဲခြင်းမရှိသေး)

၈။ ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံး - Karen National Union (၁၉၄၇ တွင် စတင်ဖွဲ့စည်း/ ပြည်ထောင်စုအဆင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး လက်မှတ်ရေးထိုးထား)

၉။ ကရင်နီအမျိုးသားတိုးတက်ရေးပါတီ - Karenni National Progressive Party (၁၉၅၇ တွင် စတင်ဖွဲ့စည်း/ ပြည်ထောင်စုအဆင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး လက်မှတ်ရေးထိုးထား)

- ၁၀။ ကယန်းပြည်သစ်ပါတီ - Kayan New Land Party (၁၉၆၄ တွင် စတင်ဖွဲ့စည်း/ ၁၉၉၄ မှစတင်၍ အပစ်အခတ်ရပ်စဲ)
- ၁၁။ ကရင်အမျိုးသားလွတ်မြောက်ရေးတပ်မတော် (ငြိမ်းချမ်းရေးကောင်စီ) - KNU/KNLA Peace Council (၃၁၊ ဇန်နဝါရီ ၂၀၀၇ တွင်စတင်ဖွဲ့စည်း/ ပြည်နယ်အဆင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး လက်မှတ်ရေးထိုးထား)
- ၁၂။ မြိတ်-ထားဝယ် ညီညွတ်သောတပ်ဦး - Myeik –Dawei United Front (၁၉၈၉ တွင် စတင်ဖွဲ့စည်း/ အပစ်အခတ်ရပ်စဲခြင်းမရှိ - တိုက်ပွဲဖြစ်ပွားခြင်းလည်းမရှိ)
- ၁၃။ အမျိုးသားဒီမိုကရေစီသွေးစည်းညီညွတ်ရေးတပ်မတော် - National Democratic Alliance Army (၁၉၈၉ တွင်စတင်ဖွဲ့စည်း/ ပြည်ထောင်စုအဆင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး လက်မှတ်ရေးထိုးထား)
- ၁၄။ နာဂ အမျိုးသားဆိုရှယ်လစ်ကောင်စီ- ကပ်ပလန် - National Socialist Council of Nagaland-Kaplang (၁၊ ဇန်နဝါရီ ၁၉၈၉ တွင် စတင်ဖွဲ့စည်း/ ပြည်နယ်အဆင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး လက်မှတ်ရေးထိုးထား)
- ၁၅။ မွန်ပြည်သစ်ပါတီ - New Mon State Party (ဇူလိုင် ၁၉၅၈ တွင် စတင်ဖွဲ့စည်း/ ပြည်ထောင်စုအဆင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးလက်မှတ်ရေးထိုးထား)
- ၁၆။ ပအိုဝ် အမျိုးသားလွတ်မြောက်ရေးအဖွဲ့ - Pa-Oh National Liberation Organization (၂၀၀၉ တွင်စတင်ဖွဲ့စည်း/ ပြည်ထောင်စုအဆင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး လက်မှတ်ရေးထိုးထား)
- ၁၇။ ရှမ်းပြည်ပြန်လည်ထူထောင်ရေးကောင်စီ/ ရှမ်းပြည်တပ်မတော်-တောင်ပိုင်း - Restoration Council of the Shan State/ Shan State Army – South (၁၉၆၄ တွင်စတင်၊ ၁၉၉၆ တွင် ပြန်လည်

ဖွဲ့စည်း/ပြည်ထောင်စုအဆင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး လက်မှတ်ရေးထိုးထား)

၁၈။ ရှမ်းပြည်တိုးတက်ရေးပါတီ/ ရှမ်းပြည်တပ်မတော်- မြောက်ပိုင်း Shan State Progressive Party/ Shan State Army – North (၁၉၆၄ တွင်စတင်၊ ၁၉၈၉ တွင် ပြန်လည်ဖွဲ့စည်း/ ပြည်ထောင်စုအဆင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး လက်မှတ်ရေးထိုးထား)

၁၉။ တအာင်းအမျိုးသားလွတ်မြောက်ရေးတပ်မတော် - Ta'ang National Liberation Army (၁၉၉၂ တွင်စတင်ဖွဲ့စည်း/ အပစ်အခတ်ရပ်စဲခြင်းမရှိသေး)

၂၀။ ဝပြည်သွေးစည်းညီညွတ်ရေးပါတီ - United Wa State Party – (၁၉၈၉ စတင်ဖွဲ့စည်း/ ပြည်ထောင်စုအဆင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး လက်မှတ်ရေးထိုးထား)

၂၁။ ဇိုမီးပြန်လည်ပေါင်းစည်းရေးအဖွဲ့အစည်း - Zomi Reunification Organization (၁၉၉၆ တွင်စတင်ဖွဲ့စည်း/ အပစ်အခတ်ရပ်စဲခြင်းမရှိ၊ တိုက်ခိုက်မှုလည်း မရှိ) (The Irrawaddy, September 2013, p.32; BNI, 2014, p.99.)

၃၀။ မတ်လ ၂၀၁၁ တွင်ပြုလုပ်သော နိုင်ငံတော်သမ္မတဦးသိန်းစိန်က သမ္မတရာထူးလက်ခံသည့်အဖွင့်မိန့်ခွန်းတွင် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများနှင့် ဆယ်စုနှစ်များစွာရှည်ကြာခဲ့သော လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခကို ဖြေရှင်းခြင်းဖြင့် အမျိုးသားပြန်လည်ရပ်ကြားစေရေးတည်ဆောက်ရန်မှာ မိမိ၏ဦးစားပေးအလုပ်ဖြစ်ကြောင်း ထည့်သွင်းပြောကြားခဲ့ပါသည်။ ၁၈။ သြဂုတ် ၂၀၁၁ တွင် တိုင်းရင်းသားအဖွဲ့အစည်းများအပါအဝင် အစိုးရမဟုတ်သည့် လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးဆွေးနွေးမှုပြုလုပ်ရန်အတွက် သမ္မတကြီးမှ ကမ်းလှမ်းခဲ့ပါသည်။ ယင်းတွင် (၁) ပြည်နယ်အဆင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးဆွေးနွေးမှု (၂) ပြည်ထောင်စုအဆင့် ဆွေးနွေးမှုနှင့် (၃) နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးမှုဟူ၍ အဆင့် ၃ဆင့် ပါဝင်မည့်လုပ်ငန်းစဉ်ဖြစ်ကြောင်းကိုလည်း ကြေငြာခဲ့ပါသည်။

၂၆၊ အောက်တိုဘာ ၂၀၁၂ တွင် ပြည်တွင်းရှိငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်အတွက် နည်းပညာပိုင်းဆိုင်ရာ အထောက်အကူပေးနိုင်ရန်ရည်ရွယ်၍ မြန်မာနိုင်ငံ ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှုဗဟိုဌာန(Myanmar Peace Center) ကို ဖွဲ့စည်းကြောင်း နိုင်ငံတော်သမ္မတမှ အမိန့်ထုတ်ပြန်ခဲ့ပါသည်။ သမ္မတ၏ အမိန့်အရ မြန်မာနိုင်ငံ ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှုဗဟိုဌာနသည် သမ္မတရုံးပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးများ ဖြစ်သည့် ဦးအောင်မင်းနှင့် ဦးစိုးသိန်းတို့၏ စီမံခန့်ခွဲမှုအောက်တွင် ရှိပါသည်။ ဤအချင်းအရာသည် ၁၉၄၈ ခုနှစ် လွတ်လပ်ရေးရပြီးချိန်မှစ၍ နှစ်ပေါင်း ၆၀ ကျော်အတွင်း အစိုးရအဆက်ဆက် တိုင်းပြည်အား ထိခိုက်နစ်နာစေသည့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများအရေးကို အဖြေရှာ၊ ဖြေရှင်းနိုင်ရန် ပထမဆုံးအကြိမ် လေးနက်စွာ ကြိုးပမ်းမှုပင်ဖြစ်ပါသည်။

သို့သော် ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်သည် အချို့သောအကြောင်းအရာများကြောင့် ဝေဖန်ခြင်းခံရလျက်ရှိပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ လက်ရှိ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်သည် အပေါ်မှအောက်သို့ ဆင်းသက်သည့်ပုံသဏ္ဍာန်ဖြစ်နေခြင်း၊ အရပ်ဘက် လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ ပါဝင်မှုမရှိခြင်း၊ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးအဆင့်မှ နိုင်ငံရေး ဆွေဆုံဆွေးနွေးမှုအဆင့်သို့ တက်လှမ်းရာတွင် နှောင့်နှေးမှုရှိနေခြင်းစသည်တို့ကို သုံးသပ်သူအများစုက ထောက်ပြကြပါသည်။ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ ပါဝင်ရန်အခက်အခဲရှိနေမှုသည် အမျိုးသမီးပါဝင်မှုကိုလည်း သာ၍ခက်ခဲစေပါသည်။ ထိုအချက်သည် အမျိုးသမီးများကိုဘေးဖယ်ထားခြင်းလည်းဖြစ်ပါသည်။ အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ အပါအဝင် အခြားအဖွဲ့အစည်းများက လက်ရှိ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများတွင် ဂျန်ဒါဆိုင်ရာအကြံပေးပုဂ္ဂိုလ်ခန့်ထားပေးရန် မကြာခင်က တောင်းဆိုမှုများရှိသည့်တိုင်⁷ ယခုဤစာရေးနေချိန်အထိ မြန်မာနိုင်ငံငြိမ်းချမ်းရေး ဖော်ဆောင်မှု ဗဟိုဌာန သာမက၊ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများပါ ဂျန်ဒါဆိုင်ရာအကြံပေး

⁷ ရည်ညွှန်း။ ငြိမ်းချမ်းရေးဆိုင်ရာအရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများဖိုရမ် (စက်တင်ဘာ ၂၀၁၁) ၏ ထုတ်ပြန်ချက်။

ပုဂ္ဂိုလ် တရားဝင်ခန့်အပ်ထားနိုင်ခြင်းမရှိသေးပါ။ လက်ရှိ သဘောတူထားကြပြီး ဖြစ်သော အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးမူဘောင်များနှင့် ၎င်းတို့အား အကောင်အထည် ဖော်သည့်အပိုင်းတွင် ကျား၊ မ မတူကွဲပြားမှုကြောင့် စနစ်တကျခွဲခြား ဆက်ဆံခံ ရရန်ဖြစ်စေသော အလွယ်တကူ မမြင်ရသည့် ကျား၊ မ လူမှုအခန်းကဏ္ဍ သတ်မှတ်ချက်နှင့် အင်အားဆက်ဆံမှုပုံစံများကို ထည့်သွင်းပြောဆိုရန် လိုအပ် နေဆဲရှိနေပါသေးသည်။

တိုင်းရင်းသားဒေသနှင့် ကျေးလက်တောနယ်များတွင် အမျိုးသမီးများ နိုင်ငံရေး တွင်ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုကို အလေးအနက်ထားမှု၊ အရေးတယူပြုမှု နည်းပါးနေဆဲ ဖြစ်သော်လည်း၊ နိုင်ငံရေးတွင် အမျိုးသမီးများ၏ စိတ်ပါဝင်စားမှုနှင့် ပါဝင်မှု အရေအတွက်မှာ တပ်မတော်အစိုးရလက်ထက်စာရင်းဇယားများထက် ပို၍ တိုးပွားလာသည်ကို တွေ့ရှိရပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံသမိုင်းတစ်လျှောက် ပထမဆုံး အကြိမ်အဖြစ် သမ္မတဦးသိန်းစိန်၏အစိုးရအဖွဲ့တွင် အမျိုးသမီး ၇ ဦး (ဝန်ကြီး ၁ ဦး၊ ဒုတိယဝန်ကြီး ၆ ဦး) ပါဝင်လာခဲ့ပါသည် (၁၈၊ သြဂုတ် ၂၀၁၃ အထိ)။ လွှတ်တော်အသီးသီး (ပြည်သူ့လွှတ်တော်၊ အမျိုးသားလွှတ်တော်နှင့် တိုင်း ဒေသကြီး/ ပြည်နယ်လွှတ်တော်)တွင် စုစုပေါင်း အမျိုးသမီး ၅၃ ဦး (၄.၆%) ရှိပါသည်။ ပြည်သူ့လွှတ်တော်တွင် အမျိုးသမီး ၂၅ ဦး (၇.၈%) ပါဝင်ပြီး အမျိုးသားလွှတ်တော်တွင် ၄ ဦး (၂.၄%) နှင့် တိုင်းဒေသကြီး/ ပြည်နယ် လွှတ်တော်များတွင် အမျိုးသမီး ၂၄ ဦး (၃.၆%) ပါဝင်ပါသည် (Gender Equality Network, 2012, p. 2)။ ပြည်ထောင်စုအစိုးရအဖွဲ့နှင့် လွှတ်တော် အသီးသီးတွင် အမျိုးသမီးများအား တွေ့မြင်လာခြင်းသည် မြန်မာနိုင်ငံရှိ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်များ၌ ကျား၊ မ မတူကွဲပြားမှုအမြင်နှင့် ကျား၊မ တန်းတူ ညီမျှမှုသဘောတရားများ ပါဝင်လာစေနိုင်ရေးအတွက် ချဲ့ထွင်ဆောင်ရွက်ရန် ကောင်းမွန်သောအင်အားတစ်ရပ်ပင် ဖြစ်ပါသည်။

ကုလသမဂ္ဂဖွံ့ဖြိုးရေးအစီအစဉ် (UNDP) မှ ထုတ်ပြန်သော ၂၀၁၃ ခုနှစ် လူသား ဖွံ့ဖြိုးမှုအစီရင်ခံစာရှိ ဂျင်ဒါမညီမျှညွှန်းကိန်း (Gender Inequality Index)တွင်

မြန်မာနိုင်ငံသည် ၁၈၆ နိုင်ငံအနက် အဆင့် ၈၀ ဌာသတ်မှတ်ခံရပါသည်။ အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများဖြစ်သည့် အိန္ဒိယသည် အဆင့် ၁၃၂၊ ထိုင်းနိုင်ငံသည် အဆင့် ၆၆ နှင့် တရုတ်နိုင်ငံသည် အဆင့် ၃၅ အသီးသီးဖြစ်ပါသည် (UNDP, n.d)။ ထိုညွှန်းကိန်းသည် မျိုးဆက်ပွားကျန်းမာရေး၊ အားပေးမြှင့်တင်မှုနှင့် အလုပ်သမားဈေးကွက် စသည်တို့တွင် အမျိုးသမီးများရရှိသော အောင်မြင်မှုများအပေါ် အခြေခံ၍ တွက်ချက်ထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ထိုအစီရင်ခံစာအရ မြန်မာနိုင်ငံတွင် အသက် ၁၅ နှစ်နှင့်အထက် အမျိုးသမီး ၇၅ ရာခိုင်နှုန်းသည် အလုပ်သမားဈေးကွက်နှင့် ဆက်စပ်လျက်ရှိနေ (တနည်း အလုပ်လုပ်ကိုင်နေ သို့မဟုတ် တက်ကြွစွာဖြင့် အလုပ်အကိုင်ရှာဖွေနေ)ကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ တစ်ဖက်တွင် အလုပ်သမားဈေးကွက်၌ အသက် ၁၅ နှစ်နှင့်အထက် အမျိုးသား ၈၂ ရာခိုင်နှုန်း ရှိကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ အမျိုးသမီးနှင့်အမျိုးသားများကြား အနည်းဆုံး အလယ်တန်းဆင့် ပညာရေးပြီးမြောက်မှုသည် ကွာဟချက်အလွန်နည်းကြောင်း (၁၈ နှင့် ၁၇ ရာခိုင် နှုန်းအသီးသီးဖြင့်) တွေ့ရသည်။ မီးဖွားရင်း အသက်သေဆုံးသူ အမျိုးသမီးဦးရေ ရာခိုင်နှုန်းမှာ အရှင်မွေးဖွားမှု ၁၀၀,၀၀၀ တွင် ၂၀၀ ဖြစ်ပြီး၊ အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများဖြစ်သော အိန္ဒိယတွင်လည်း ၂၀၀ ဖြစ်ကာ ထိုင်းနိုင်ငံတွင် ၄၈ ဖြစ်ပါသည် (Michaels, 2013)။

လူအများက ဂျန်ဒါဆိုသည်မှာ အမျိုးသမီးများအရေးကိစ္စဖြစ်သည်ဟု အလွယ်တကူ ထင်မြင်တတ်ကြပါသည်။ ကျား၊ မ တန်းတူညီမျှရေးတက်ကြွလှုပ်ရှားသူ ဖြစ်ပြီး လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးလည်းဖြစ်သူ ဒေါက်တာညိုညိုသင်းက 'ဂျန်ဒါ' ဟူသောစကားလုံးသည် အမျိုးသမီးများ၏အရေးကိစ္စသက်သက် ဟူ၍ အဓိပ္ပါယ်မထွက်ပါ။ အမှန်စင်စစ် ဂျန်ဒါဆိုသည်မှာ အမျိုးသမီး အရေးကိစ္စကိုသာ ဆိုလိုခြင်းမဟုတ်။ ယင်းသည် အမျိုးသားများ၏ အရေးကိစ္စကိုလည်း ရည်ညွှန်းသည်။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ယင်းအချက်ကို မေ့လျော့လျက်ရှိနေသည်ဟု ဆိုခဲ့ပါသည်။^၆ မည်သို့ပင်ဆိုစေ၊ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးတိုင်းမှ

^၆ ဒေါက်တာညိုညိုသင်းနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းချက်။ ၁၂၊ ဇွန် ၂၀၁၃။ ရန်ကုန်။

အမျိုးသမီး၊ အမျိုးသား၊ မိန်းကလေး၊ ယောက်ျားလေးတိုင်း တရားမျှတခြင်းနှင့် သာတူညီမျှခြင်းတို့ကို ခံစားပျော်မွေ့ကြရသည့် ငြိမ်းချမ်းမှုနှင့် ဖွံ့ဖြိုးမှု နေ့သစ် အရက်တက်ချိန်ကို ကျွန်ုပ်တို့ ဆက်လက် စောင့်မျှော်ဆဲဖြစ်ပါသည်။

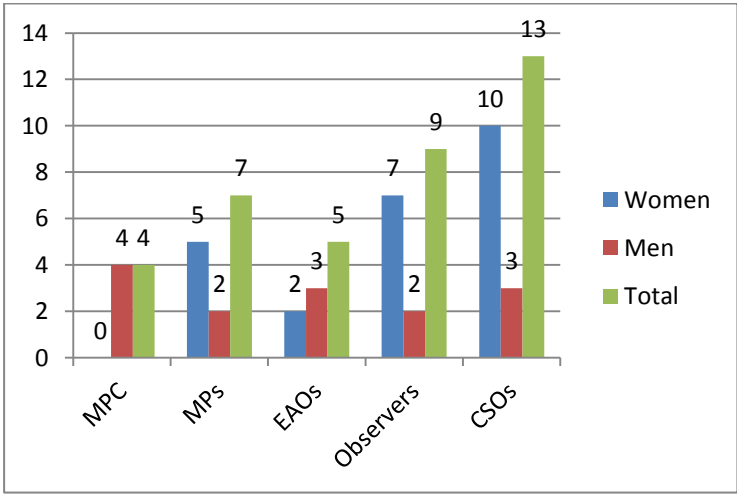
၂။ နည်းစနစ်

ဤစာတမ်းအတွက် အချက်အလက်များကို အရင်းအမြစ်အမျိုးအစားနှစ်ခုအပေါ် အခြေပြု၍ရယူထားပါသည်။ ၎င်းတို့မှာ (၁)အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး သဘောတူ စာချုပ်များ၊ ဂျာနယ်များ၊ စာအုပ်များ၊ အစီရင်ခံစာများစသည့် ဆင့်ပွား အရင်း အမြစ်များနှင့် (၂) လူကိုယ်တိုင် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်းများမှတစ်ဆင့် စုစည်းထား သော အချက်အလက်များတို့ဖြစ်ပါသည်။ (လူကိုယ်တိုင်တွေ့ဆုံမေးမြန်းရာတွင် ဖြေဆိုခဲ့ကြသူများ၏အမည်များကို နောက်ဆက်တွဲ ၁ တွင်ကြည့်ပါ)

အချက်အလက်စုစည်းကောက်ယူခြင်းကို ၂၀၁၃ ခုနှစ် ဇူလိုင်လနှင့် ဩဂုတ်လ အတွင်းဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။ ဖြစ်ရပ်လေ့လာမှုများအဖြစ် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး နှင့်ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းစဉ် ၁၆ ခုအနက်မှ လေးခုကို ရွေးချယ်ခဲ့ပါ သည်။ ၎င်းတို့မှာ ချင်းအမျိုးသားတပ်ဦး (Chin National Front)၊ ကရင် အမျိုးသားအစည်းအရုံး (Karen National Union)၊ မွန်ပြည်သစ်ပါတီ (New Mon State Party)နှင့် ရှမ်းပြည်ပြန်လည်ထူထောင်ရေးကောင်စီ (Restorative Council of the Shan State)တို့ ဖြစ်ကြပါသည်။ အဆိုပါ အဖွဲ့လေးဖွဲ့သည် မြန်မာနိုင်ငံတွင် လက်ရှိအပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှု ပြုလုပ် လျှက်ရှိသည့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများအနက် ဦးဆောင်မှု အခန်းကဏ္ဍတွင်ပါဝင်နေသော အဖွဲ့အစည်းများ ဖြစ်ကြပါသည်။ ချင်းအမျိုးသား တပ်ဦး၊ ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံးနှင့် မွန်ပြည်သစ်ပါတီတို့မှာ ညီညွတ်သော တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများဖက်ဒရယ်ကောင်စီ (United Nationalities Federal Council)နှင့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ရေးအလုပ်အဖွဲ့ (Working Group for Ethnic Coordination)၏အဖွဲ့ဝင်များဖြစ်ကြပြီး၊ ရှမ်းပြည် ပြန်လည်ထူထောင်ရေးကောင်စီသည် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ ညှိနှိုင်းဆောင် ရွက်ရေးအလုပ်အဖွဲ့၏ အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်ပါသည်။ အထက်ပါကဲ့သို့သော ထူးခြားချက် များကြောင့်ပင် အဆိုပါအဖွဲ့အစည်းများကို ရွေးချယ်ရခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ဤလေ့လာမှု၌ ပါဝင်ဖြေဆိုသူ ၃၈ ဦး (အမျိုးသမီး ၂၄ ဦး၊ အမျိုးသား ၁၄ ဦး) ပါဝင်ပါသည်။ လေးဦးမှာ ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးတစ်ဦးအပါအဝင် မြန်မာနိုင်ငံ ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှုဗဟိုဌာနမှဖြစ်ပြီး၊ ခုနစ်ဦးမှာလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် များဖြစ်ကြပါသည်။ ငါးဦးမှာ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများ (မွန် ပြည်သစ်ပါတီမှနှစ်ဦး၊ ချင်းအမျိုးသားတပ်ဦး၊ ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံးနှင့် ရှမ်းပြည်ပြန်လည်ထူထောင်ရေးကောင်စီတို့မှတစ်ဦးစီ)မှ ဖြစ်ပြီး၊ ကျန်ဖြေဆိုသူ များမှာ အရပ်ဖက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ (၁၂ ဦး)နှင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး ဆွေးနွေးပွဲများတွင် လေ့လာသူအဖြစ်ဖိတ်ခေါ်ခံရသူများ (၁၀ ဦး)တို့ဖြစ်ပါသည်။ ဖြေဆိုသူ အများစု (၇၁%) သည် တိုင်းပြည်ရှိ လက်ရှိငြိမ်းချမ်းရေး ဖော်ဆောင်မှု လုပ်ငန်းစဉ်များကို ကောင်းမွန်ရှင်းလင်းစွာ သိရှိနားလည်ထားကြသူများဖြစ်ပြီး၊ ကျန်ရှိသူများ(၂၉%)သည် ၎င်းတို့သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်များမှ လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးဆွေးနွေးမှုလုပ်ငန်းစဉ်များကို အတိုင်း အတာတစ်ရပ်အထိ ထဲထဲဝင်ဝင် နားလည်ထားကြသူများဖြစ်ပါသည်။

ဇယား ၁။ လူတွေ့မေးမြန်းရာတွင် ဖြေဆိုခဲ့ကြသူများစာရင်း။

လူကိုယ်တိုင်တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်းများကို နေပြည်တော်၊ ရန်ကုန်၊ တောင်ကြီး၊ မော်လမြိုင်၊ ဖားအံနှင့် မဲဆောက်မြို့များတွင် ပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။ စဉ်ဆက်မပြတ် ဖြစ်ပေါ်ဆောင်ရွက်နေကြသော ၎င်းတို့သက်ဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်းများ၏ လုပ်ငန်းများကြောင့် လေ့လာခဲ့သည့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများမှ တွေ့ဆုံသင့်သည့် အကြီးတန်းခေါင်းဆောင်အချို့ကို တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း မပြုနိုင်ခဲ့ပါ။ တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သည့်အရေအတွက်သည် အနည်းငယ်သာရှိခဲ့သဖြင့် တစ်နိုင်ငံလုံး၏ အခြေအနေအားလုံးကို ယခုလေ့လာချက်က ခြုံငုံသည်ဟု မယူဆနိုင်ကြောင်း ဝန်ခံပါသည်။ သို့ရာတွင် ဤလေ့လာချက်သည် လက်ရှိ မြန်မာနိုင်ငံရှိ ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ကျား၊ မ လူမှုအမြင် ရှုထောင့်မည်မျှလွှမ်းခြုံပါဝင်နေမှုရှိကြောင်း မြင်တွေ့နားလည်လာရန်နှင့် ပိုမို ကျယ်ပြန့်သောဆွေးနွေးမှုများကိုဆက်လက်ဆောင်ရွက်ရန် အစပျိုးပေးနိုင်လိမ့်မည်ဟု ရိုးသားစွာ မျှော်လင့်ပါသည်။

၃။ လက်ရှိငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်အပေါ် ကျား၊ မ လူမှု ရေးရာ အမြင်ရှုထောင့်မှ လေ့လာသုံးသပ်ချက်

မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရနှင့် အစိုးရမဟုတ်သည့် လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများ (Non-State Armed Organizations)၏ ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းစဉ်တွင် တာဝန်ယူဆောင်ရွက်နေကြသည့် ဖွဲ့စည်းပုံများသည် အမျိုးသားလွှမ်းမိုးသည့် ဖွဲ့စည်းပုံများသာ ဖြစ်ပါသည်။^၉ ၃၊ မေ ၂၀၁၂ ခုနှစ်တွင် နိုင်ငံတော်သမ္မတ ဦးသိန်းစိန် ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ်တာဝန်ယူဆောင်ရွက်သည့် ပြည်ထောင်စုငြိမ်းချမ်းရေး ဖော်ဆောင်မှု ဗဟိုကော်မတီနှင့် ဒုတိယသမ္မတ ဒေါက်တာစိုင်းမောက်ခမ်း ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ်တာဝန်ယူဆောင်ရွက်သော ပြည်ထောင်စု ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင် မှုလုပ်ငန်းကော်မတီတို့ကဲ့သို့ဖွဲ့စည်းလိုက်ခြင်းဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရသည် ၎င်းတို့ ၏ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှုအတွက် အားထုတ်လုပ်ဆောင်ရွက်မှုများကို ကျစ်လစ် ခိုင်မာအောင်ပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။ ယင်းအချိန်မတိုင်မီကပင် လွှတ်တော်သည် ငြိမ်း ချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှုဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များအတွက် လွှတ်တော်ကော်မတီများကို ဖွဲ့စည်းထားခဲ့ပြီးဖြစ်ပါသည်။ ၂၃၊ ဩဂုတ် ၂၀၁၁ ခုနှစ်တွင် ပြည်သူ့လွှတ်တော် သည် တိုင်းရင်းသားရေးရာနှင့် ပြည်တွင်းငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှုကော်မတီ ကို ဖွဲ့စည်းခဲ့ပါသည်။ ၁၊ စက်တင်ဘာ ၂၀၁၁ ခုနှစ်တွင် အမျိုးသားလွှတ်တော်၌ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုရေးရာနှင့် ပြည်တွင်းငြိမ်းချမ်းရေးကော်မတီကို ဖွဲ့စည်းခဲ့ ပါသည်။ အစိုးရမဟုတ်သော လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေး

^၉ ဤစာတမ်းတွင် လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများအားလုံးကို ယေဘုယျအားဖြင့် အစိုးရ မဟုတ်သည့်လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများ (Non-State Armed Organizations) ဟု သုံးနှုန်းထားပါသည်။ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုအခြေပြု လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများကိုမူ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများ (Ethnic Armed Organizations) ဟု သုံးနှုန်းထားပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းအများစုမှာ တိုင်းရင်း သားလူမျိုးစုအခြေပြု လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများဖြစ်သော်လည်း ABSDF နှင့် MNDAအတို့ ကဲ့သို့သောလူမျိုးစုအမည်အခြေပြုမဟုတ်သည့် လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်း များလည်း အနည်းငယ် ရှိပါသည်။

ဖော်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းစဉ်များဆောင်ရွက်နေသည့် ပြည်ထောင်စု ငြိမ်းချမ်းရေး ဖော်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းကော်မတီတွင် ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌ သုံးဦးရှိပြီး၊ အားလုံးမှာ အမျိုးသားများဖြစ်ကြပါသည်။ ၎င်းတို့မှာ (၁)သမ္မတရုံးဝန်ကြီးဌာန ပြည်ထောင်စု ဝန်ကြီးဦးအောင်မင်း (၂) ဒုတိယတပ်မတော်ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ် ဒုတိယ ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီးစိုးဝင်း (၃) ပြည်သူ့လွှတ်တော် တိုင်းရင်းသားရေးရာနှင့်ပြည်တွင်း ငြိမ်းချမ်းရေးကော်မတီဥက္ကဋ္ဌ ဗိုလ်မှူးချုပ်ဟောင်း ဦးသိန်းဇော်တို့ ဖြစ်ပါသည်။

နိုင်ငံတော်သမ္မတဦးသိန်းစိန် ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ်ဆောင်ရွက်သော ပြည်ထောင်စု ငြိမ်း ချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှုဗဟိုကော်မတီ၌ အဖွဲ့ဝင် ၁၁ ဦးပါဝင်ပြီး၊ အားလုံးမှာ အမျိုး သားများဖြစ်ပါသည်။ ဒုတိယသမ္မတ ဒေါက်တာစိုင်းမောက်ခမ်း ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် ဦးဆောင်သည့် ပြည်ထောင်စုငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းကော်မတီ၌ ပါဝင်သော အဖွဲ့ဝင် ၅၂ ဦးတွင် အမျိုးသမီး ၂ ဦး (ပြည်သူ့လွှတ်တော် ကိုယ်စား လှယ်များဖြစ်ကြသည့် ကချင်ပြည်နယ် အန်ဂျန်းယန်မဲဆန္ဒနယ်မှ ဒေါ်ဒွဲဘူနှင့် မွန်ပြည်နယ် ကျိုက်မရမဲဆန္ဒနယ်မှ မိယဉ်ချမ်း) ပါဝင်ပါသည်။ ပြည်ထောင်စု ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းကော်မတီ၌ သမ္မတရုံးဝန်ကြီး ဦးအောင်မင်း ဦးဆောင်သည့် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းရေးအဖွဲ့နှင့် ပြည်သူ့လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် ဦးသိန်းဇော် ဦးဆောင်သည့် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းရေးအဖွဲ့ဟူ၍ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းရေး အဖွဲ့ ၂ ဖွဲ့ရှိပါသည်။ အစိုးရ၏ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းရေးအဖွဲ့များသည် ပုံမှန်အားဖြင့် အစိုးရနှင့် စစ်တပ်မှထိပ်တန်းအရာရှိကြီးများဖြင့်သာ ဖွဲ့စည်းလေ့ရှိပြီး¹⁰ အားလုံး မှာအမျိုးသားများသာ ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် အစိုးရ၏ ငြိမ်းချမ်းရေး ဆွေးနွေး ညှိနှိုင်းရေးအဖွဲ့များတွင် ဤစာရေးချိန်အထိ အမျိုးသမီး လုံးဝမပါဝင်သေးပေ။

¹⁰ အစိုးရ၏ စေ့စပ်ဆွေးနွေးမှုအဖွဲ့များတွင် ပုံမှန်အားဖြင့် သမ္မတရုံး၊ လူဝင်မှုကြီးကြပ်ရေး နှင့်ပြည်သူ့အင်အားဝန်ကြီးဌာန၊ သဘာဝဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးနှင့်သစ်တောရေးရာ ဝန်ကြီးဌာနစသည်တို့မှ ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးများ၊ သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်/တိုင်းဒေသ ကြီးမှ ဝန်ကြီးချုပ်၊ ပြည်ထောင်စုဒုတိယရှေ့နေချုပ်၊ ပြည်ထဲရေး ပြည်ထောင်စုဒုတိယ ဝန်ကြီး၊ သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးမှ နယ်စပ်/လုံခြုံရေးရာဝန်ကြီး၊ သက် ဆိုင်ရာ တိုင်းစစ်ဌာနချုပ်မှ တိုင်းမှူး စသူတို့ ပါဝင်လေ့ရှိပါသည်။

လွှတ်တော်၏ တိုင်းရင်းသားရေးရာနှင့် ပြည်တွင်းငြိမ်းချမ်းရေးကော်မတီများတွင် လည်း အမျိုးသားများသာ အများစုဖြစ်ကြောင်းတွေ့ရပါသည်။

နိုင်ငံတော်အစိုးရနှင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး သို့မဟုတ် ငြိမ်းချမ်းရေးဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများပြုလုပ်လျက်ရှိသည့် အစိုးရမဟုတ်သည့် လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းအများစု၏ တရားဝင်နှင့် အလွတ်သဘော ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းရေးအဖွဲ့ များတွင်လည်း အမျိုးသမီးများကို မတွေ့ရပေ။ နိုင်ငံတော်အစိုးရမဟုတ်သည့် လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်း ၁၆ ဖွဲ့တွင် (၂၀၁၃ စက်တင်ဘာ ၃၀ အထိ) အဖွဲ့အစည်း ၃ ဖွဲ့၏ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းရေးအဖွဲ့တွင်သာ အမျိုးသမီးပါဝင်သည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ထိုအဖွဲ့ ၃ ဖွဲ့မှာ ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံး၊ ကရင်နီ အမျိုးသားတိုးတက်ရေးပါတီနှင့် မွန်ပြည်သစ်ပါတီတို့ ဖြစ်ပါသည်။ ဖဒိုနော် စီပိုးရာစိန် အထွေထွေအတွင်းရေးမှူးအဖြစ် လုပ်ဆောင်စဉ်ကာလဖြစ်သည့် ၁၄ ကြိမ်မြောက် ပါတီကွန်ဂရက်သက်တမ်းတွင် ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံး၏ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းရေးအဖွဲ့(၂၀၁၁-၂၀၁၂) တွင် အမျိုးသမီးအနည်းဆုံး ၃ ဦးပါဝင်ခဲ့ပါသည်။ သို့သော် နော်စီပိုးရာစိန် ဒုတိယ ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် တိုးမြှင့်ရွေးကောက်ခံရပြီးနောက် ယခုလက်ရှိ ၁၅ ကြိမ်မြောက် ပါတီကွန်ဂရက်သက်တမ်းတွင်မူ ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံး၏ ဆွေးနွေး ညှိနှိုင်းရေးအဖွဲ့တွင် အမျိုးသမီးများအား များစွာမတွေ့ရတော့ပေ။ မွန်ပြည်သစ် ပါတီ၏ ဆွေးနွေးရေးအဖွဲ့တွင် အမျိုးသမီးတစ်ဦး (ဗဟိုကော်မတီအဖွဲ့ဝင်နှင့် ပညာရေးဌာနတာဝန်ခံဖြစ်သည့် မိဆာဒါး) အစောပိုင်းတွင်ပါဝင်ခဲ့သော်လည်း နောက်ပိုင်းတွင် နေရာထိုင်ခင်းနှင့် သွားလာရေးအကြောင်းပြချက်ဖြင့် ပါဝင်ခြင်း မရှိတော့သည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ကရင်နီအမျိုးသားတိုးတက်ရေးပါတီ၏ ဆွေးနွေးရေးအဖွဲ့အမျိုးသမီးတစ်ဦးဖြစ်သည့် မော်ဦးမြာ (ခေါ်) နော်ဒေးဒေးဖေ သည်အဖွဲ့ဝင်အဖြစ်ပါဝင်သည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းရေးအဖွဲ့များ တွင် အမျိုးသမီးပါဝင်ခြင်းသည် အခြေခံမူဝါဒ သို့မဟုတ် ရွေးချယ်မှုပုံစံကြောင့် မဟုတ်ဘဲ သက်ဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်းများတွင် ၎င်းတို့၏ လက်ရှိထမ်းဆောင်နေ သည့်ရာထူးများကြောင့်သာဖြစ်သည်ကိုလည်း သတိပြုမိပါသည်။

ဆွေးနွေးပွဲများတွင် ပုံမှန်အားဖြင့် ပြည်တွင်းနှင့်နိုင်ငံတကာမှ လေ့လာသူများကို ဖိတ်ခေါ်လေ့ရှိပါသည်။ သို့သော် အမျိုးသမီးများထက် အမျိုးသားများအား ပိုမို ဖိတ်ကြားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ထိုလေ့လာသူများကို နှစ်ဖက်လုံးမှ ဖိတ်ကြားခြင်းဖြစ်သော်လည်း လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများမှဖိတ်ကြားသူများတွင် အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများမှပုဂ္ဂိုလ်များ ပို၍ပါဝင်လေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ ထူးခြားသည်မှာ အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများမှ အမျိုးသမီးများအား အစိုးရဘက်ကရော၊ လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများဘက်ကပါ ဖိတ်ကြားလေ့ရှိသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ လူတွေမေးမြန်းမှုကိုဖြေကြားခဲ့သူများ၏အဆိုအရ၊ ထိုသို့ဖြစ်ရခြင်း၏ အကြောင်းရင်းတစ်ခုမှာ အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများမှ ပုဂ္ဂိုလ်များသည် နိုင်ငံတော်အစိုးရနှင့် လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်း နှစ်ဘက်စလုံးနှင့်ရင်းနှီးမှု ရှိပြီး၊ အကြံဉာဏ် ဗဟုသုတ ကြွယ်ဝကာ၊ ၎င်းတို့နှင့်ဆက်ဆံရာတွင် အလျော့အတင်း၊ ပြောင်းလွယ်ပြင်လွယ်သဘောထားရှိသောကြောင့်ဖြစ်သည်ဟု ဆိုပါသည်။ ထို့ပြင် အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများမှ အမျိုးသမီးနှင့် အမျိုးသားများသည် ၎င်းတို့၏ ပါဝင်လုပ်ဆောင်မှုတွင် ကြားနေခြင်း၊ ဘက်မလိုက်ခြင်း၊ ကိုယ်ပိုင်အကျိုးစီးပွား၊ စီးပွားရေးနှင့် နိုင်ငံရေးအကျိုးအမြတ် မျှော်မှန်းချက် စသည်တို့ မပါခြင်းတို့ ကြောင့်လည်းဖြစ်သည်ဟုဆိုပါသည်။¹¹

နိုင်ငံတော်အစိုးရနှင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းကြား ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းပွဲများတွင် လေ့လာသူအဖြစ် ဖိတ်ကြားခြင်းခံရသည့် အနည်းငယ်သော အမျိုးသမီးများတွင်၊ ချင်းအမျိုးသားတပ်ဦး၏ဖိတ်ကြားခြင်းခံရသည့် မိုင်ချင်းချင်း (ချင်းငြိမ်းချမ်းရေးနှင့်တည်ငြိမ်ရေးကော်မတီဝင်)၊ ကရင်နီအမျိုးသားတိုးတက်ရေးပါတီနှင့် ဆွေးနွေးပွဲတွင်လေ့လာသူအဖြစ် တက်ရောက်ရန် အစိုးရဘက်၏ ဖိတ်ကြားခြင်းခံရသည့် မာဂရက်သိုမို၊ ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံး၏ ဖိတ်ကြားခြင်းခံရသည့် ဒေါက်တာအယ်နာ မေစေးဖ (မြန်မာနိုင်ငံမွေတက္ကသိုလ်

¹¹ သိက္ခာတော်ရဆရာစောမက်သျှူးအေးနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းချက်။ ၂၄၊ ၅၆၊ ၂၀၁၃၊ ရန်ကုန်။

ကျောင်းအုပ်ဟောင်း)၊ နော်ဂူဇန်နာလုလှစိုး (ကရင်အမျိုးသမီးဖွံ့ဖြိုးရေးအဖွဲ့၏ ဒါရိုက်တာ)နှင့် နန့်ခင်အေးဦး (ကရင်ရေးရာကော်မတီဝင်)၊ မွန်ပြည်သစ်ပါတီ၏ ဖိတ်ကြားခြင်းခံရသည့် မိကွန်းချမ်းနွန် (မွန်အမျိုးသမီးအဖွဲ့ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌ)စသူတို့ ပါဝင်ပါသည်။ မကြာသေးမီက ရှာလုမ် (ငြိမ်း)ဖောင်အေးရှင်းမှ ဒေါ်လထော် ဂျာနန်နှင့် ဒေါ်ဇရန်နန်ရော်တို့အား ငြိမ်းချမ်းရေးဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုနည်းပညာ အကြံပေးအဖွဲ့၏ အကြံပေးပုဂ္ဂိုလ်များအဖြစ် ကချင်လွတ်မြောက်ရေးအဖွဲ့က ဖိတ်ကြားခဲ့ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ကုလသမဂ္ဂအမျိုးသမီးဌာနက အောက်ပါ အတိုင်း ရေးသားဖော်ပြခဲ့ပါသည်။

ဤလုပ်ငန်းစဉ်အများစုကို အမျိုးသားဆွေးနွေးညှိနှိုင်းသူများကသာ ဦးဆောင် နေကြပြီး အမျိုးသမီးများကို ပါဝင်စေမှု မရှိသလောက် နည်းပါးဆဲဖြစ်သည်။ အစိုးရဘက်မှဆိုလျှင်၊ ပြည်ထောင်စုငြိမ်းချမ်းရေးကော်မတီလက်အောက်ရှိ လုပ်ငန်းကော်မတီအဖွဲ့ဝင် ၅၂ ဦးတွင် အမျိုးသမီး ၂ ဦးသာပါဝင်သည်။ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများဘက်မှဆိုလျှင်လည်း ကရင်အဖွဲ့တစ်ခုတည်းတွင်သာ အမျိုးသမီး ဆွေးနွေးရေးအဖွဲ့ခေါင်းဆောင်နှင့် ဆွေးနွေးပွဲများတွင် ကျွမ်းကျင် သူများနှင့်လေ့လာသူများအဖြစ် အမျိုးသမီးအချို့ပါဝင်သည်ကို တွေ့ရသည်။ မွန်အဖွဲ့တွင် ဆွေးနွေးရေးအဖွဲ့၌ အမျိုးသမီးတစ်ဦးပါဝင်ပြီး လေ့လာသူအဖြစ် အမျိုးသမီး ၂ ဦးပါဝင်ခဲ့သည်။ အခြားသော တိုင်းရင်းသားအဖွဲ့များ၏ ဆွေးနွေးရေးအဖွဲ့များတွင် အမျိုးသမီးများ မပါဝင်ပါ။ (UN Women, n.d.)

အမျိုးသမီးများသည် ငြိမ်းချမ်းရေးဆွေးနွေးပွဲများတွင် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်နိုင် သောနေရာများ၌ပါဝင်ခွင့် မရရှိကြ သို့မဟုတ် လေ့လာသူအဖြစ်သာ ဖိတ်ခေါ် ခံရသည်သာမက၊ လက်ရှိ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးသဘောတူညီချက်များသည် ကျား၊ မ ပါဝင်မှု၊ ကျား၊ မ တူကွဲပြားမှုအမြင်နှင့် ကျား၊ မ တန်းတူညီမျှမှု သဘောတရားတို့ထင်ဟပ်ပေါ်လွင်နိုင်ရန် ပျက်ကွက်ခဲ့ပါသည်။ ဤစာရေးချိန် အထိ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ် ၁၆ ခု ရှိသည့်အနက် ၅ခုသည် ပထမအဆင့် (ပြည်နယ်အဆင့်)တွင်နှင့်၊ ၁၁ ခုသည် ဒုတိယအဆင့် (ပြည်ထောင်စုအဆင့်) တွင်အသီးသီးရောက်ရှိနေပြီဖြစ်ပါသည်။ ပြည်နယ်အဆင့်တွင် အပစ်အခတ်

ရပ်စဲရေးနှင့် တပ်ပိုင်းဆိုင်ရာလုံခြုံမှုကိစ္စများကို အထူးအာရုံပြုဆွေးနွေးကြပါသည်။ အဖွဲ့ ၁၆ ဖွဲ့အနက် နိုင်ငံရေး၊ စစ်ရေး၊ ပညာရေး၊ လူမှုရေး၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ ဖွံ့ဖြိုးရေးဆိုင်ရာစသည့်အရေးကိစ္စများနှင့်ပတ်သက်သော အသေးစိတ်သဘောတူညီမှုရရှိပြီးသည့် အဖွဲ့မှာ ၅ ဖွဲ့ခန့်မျှသာရှိပါသည်။ သို့သော် ဝမ်းနည်းဖွယ်ရာကောင်းသည်မှာ မည်သည့်အဖွဲ့ကမျှ ကျား၊ မ ပါဝင်မှု၊ ကျား၊ မ မတူကွဲပြားသောလိုအပ်ချက်စသည်တို့နှင့်ဆိုင်သောအရေးကိစ္စများကို ရှင်းလင်းစွာဖော်ပြမှုမရှိသေးခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ထို့ပြင် အပစ်အခတ်ရပ်စဲမှုစောင့်ကြည့်လေ့လာရေးအဖွဲ့များ၏ ဖွဲ့စည်းမှုပုံစံနှင့် လုပ်ငန်းတာဝန်ဝတ္တရားများသည် ကျား၊ မ အတူတကွပါဝင်မှု၊ ကျား၊ မ မတူကွဲပြားသောလိုအပ်ချက်စသည်တို့ကို ထင်ဟပ်ထားမှုမရှိပေ။ ဥပမာဆိုရလျှင် စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးအဖွဲ့ထားရှိလုပ်ဆောင်သွားရန် အစိုးရနှင့် သဘောတူညီမှုရရှိပြီးဖြစ်သည့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများဖြစ်သော ချင်းအမျိုးသားတပ်ဦး၊ ကရင်နီအမျိုးသားတိုးတက်ရေးပါတီ၊ ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံးနှင့် ရှမ်းပြည်ပြန်လည်ထူထောင်ရေးကောင်စီတို့သည် ၎င်းတို့၏ ရှေ့ဦးလုပ်ဆောင်မည့်အရာများတွင် ကျား၊ မ အတူတကွပါဝင်နိုင်မှု၊ ကျား၊ မ တို့၏ မတူခြားနားသောလိုအပ်ချက်နှင့် ကျား၊ မ တန်းတူညီမျှမှုသဘောတရားပါဝင်ကျင့်သုံးမှုစသည်တို့ကို ရှင်းလင်းစွာဖော်ပြထားခြင်းမရှိပေ။ အကျိုးဆက်အနေဖြင့် အစိုးရနှင့်လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများသည် လက်ရှိ ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းစဉ်များအတွင်း၌ ကျား၊ မ တန်းတူညီမျှမှုသဘောတရားကို အကောင်အထည်ဖော်ရန် ပျက်ကွက်နေခြင်းပင်ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် မြန်မာ့အရေးပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သူများအဖွဲ့မှ ညှိနှိုင်းရေးမှူးဖြစ်သူ ဒေါ်ခင်ဥမ္မာ အပါအဝင်၊ ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှုကိုလေ့လာသုံးသပ်နေသူများက မြန်မာနိုင်ငံ၏ လက်ရှိရရှိထားကြသည့် နှစ်ဘက်သဘောတူညီချက်များသည် ကျား၊ မ လိင်မတူခြားနားမှုကိုအကြောင်းပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသည့်အရေးကိစ္စများကို ကိုင်တွယ်

ဖြေရှင်းထားနိုင်ခြင်းမရှိသေးဟု သုံးသပ်ထောက်ပြထားပါသည်။¹² ချင်းအမျိုးသမီး လူ့အခွင့်အရေးလှုပ်ရှားတက်ကြွသူတစ်ဦးဖြစ်သည့် ချယ်ရီဇာဟောင်းကလည်း မြန်မာနိုင်ငံ၏ လက်ရှိငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းစဉ်များ၌ ဂျန်ဒါအသိအမြင်သဘောထင်ဟပ်မှု တစ်စုံတရာကိုမျှ မတွေ့ရပါ” ဟုထောက်ပြထားခဲ့ပါသည်။¹³

ကျား၊ မ ရေးရာကိစ္စပါဝင်စေရန် ပျက်ကွက်ရခြင်း၏ ဖြစ်နိုင်သည့်အကြောင်းရင်းတစ်ခုမှာ လက်ရှိငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းစဉ်အား အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးလုပ်ငန်းစဉ်အဖြစ် အနက်ဖွင့်ထားခြင်းကြောင့် ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ယင်းလုပ်ငန်းစဉ်၏ ဦးတည်ရည်ရွယ်မှုမှာ ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားလျက်ရှိသည့်အုပ်စုနှစ်ခုကြား ရန်လိုတိုက်ခိုက်မှုများရပ်စဲရေးအဖြစ်သာ ထင်မြင်လျက်ရှိပြီး ဂျန်ဒါအရေးကိစ္စများအကြောင်း ပြောဆိုရှင်းလင်းရန်အချိန်နှင့်နေရာမရှိသေးဟု ယူဆခြင်းကြောင့်ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ကျား၊ မ ပါဝင်မှုနှင့် မတူကွဲပြားသည့်လိုအပ်ချက်အရေးကိစ္စများကို လက်ရှိအပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် အဘယ်ကြောင့်ဖော်ထုတ်ကိုင်တွယ်ခြင်းမရှိသေးသည့်အကြောင်းနှင့် ၎င်း၏စိန်ခေါ်မှုများကို ချင်းအမျိုးသားတပ်ဦး၏ လက်ထောက်အထွေထွေအတွင်းရေးမှူးဖြစ်သူ ဒေါက်တာရွှေခါးရိက အောက်ပါအတိုင်း ရှင်းပြခဲ့ပါသည်။

ချင်းအမျိုးသားတပ်ဦး၏ ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှုဆိုင်ရာ ရှေ့ဦးခြေလှမ်းအဆင့်များတွင် ဂျန်ဒါအရေးကိစ္စများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်း မပြုနိုင်ခဲ့ပါ။ ထိုအတွက် အကြောင်းရင်းတစ်ခုမှာ ဆွေးနွေးပွဲကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ဝင်များ၏ လုံခြုံရေးကိစ္စဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ကျွန်တော်တို့၏ အပစ်အခတ် ရပ်စဲရေးဆိုင်ရာညှိနှိုင်းရေးအဖွဲ့တွင် အမျိုးသမီးများကို ယခုအချိန်တွင် ထည့်သွင်းခြင်း မပြုနိုင်ခဲ့ပါ။ သို့သော် နိုင်ငံရေး တွေ့ဆုံဆွေးနွေးမှုအဆင့်သို့ရောက်လျှင် အဆင့်တိုင်း၌ အမျိုးသမီး အနည်းဆုံး ၃၀ရာခိုင်နှုန်း ပါဝင်နိုင်ရန် အခိုင်အမာ

¹² ဒေါ်ခင်ဥမ္မာနှင့်တွေ့ဆုံမေးမြန်းချက်။ ၂၄၊ ဇွန် ၂၀၁၃၊ ရန်ကုန်။

¹³ ချယ်ရီ ဇာဟောင်းနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းချက်။ ၄၊ ဇူလိုင် ၂၀၁၃၊ ရန်ကုန်။

တိုက်တွန်းပါသည်။ တစ်ချိန်တည်းမှာပင် ယင်း၏ အကန့်အသတ်ရှိမှုကိုလည်း ကျွန်တော်တို့ သိမြင်ပါသည်။ ဥပမာဆိုရလျှင် ချင်းငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်၌ အမျိုးသမီး အနည်းဆုံး ၃၀ရာခိုင်နှုန်း ပါဝင်စေရန်ဟူသောမူဝါဒ အမှန်တကယ် ဖြစ်ပေါ်လာရန်မှာ အမျိုးသမီးများခေါင်းဆောင်မှုအခန်းကဏ္ဍ၌ ပါဝင်ခြင်းကို ချင်းလူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်လုံးက ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်လက်ခံရန် အဆင်သင့် ဖြစ်မှသာလျှင် ဖြစ်နိုင်ပေမည်။¹⁴

ရှမ်းပြည် ပြန်လည်ထူထောင်ရေးကောင်စီ၏ ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှုလုပ်ငန်း စဉ် စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးအဖွဲ့ဝင်တစ်ဦးဖြစ်သူ ပါမောက္ခနန်းဦးခမ်းကလည်း ဒေါက်တာရွှေခါးရီ၏ဖော်ပြချက်ကို ထောက်ခံပါသည်။ ရှမ်းပြည်ပြန်လည်ထူ ထောင်ရေးကောင်စီအနေဖြင့် လက်ရှိ ငြိမ်းချမ်းရေးဆိုင်ရာဆွေးနွေးမှုများတွင် အဓိကအားဖြင့် တပ်ပိုင်းဆိုင်ရာလုံခြုံရေးနှင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးကိစ္စများသာ ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ယခုအချိန်သည် ဂျန်ဒါကိစ္စများကို ဆွေးနွေးရန်အချိန်အခါ မဟုတ်သေးဟုထင်မြင်ကြောင်း သူမက ပြောဆိုထားပါသည်။¹⁵ သို့သော် ကရင် အမျိုးသားအစည်းအရုံးနှင့် ဆွေးနွေးပွဲများတွင်လေ့လာသူအဖြစ် ပါဝင်ခဲ့သော သိက္ခာတော်ရဆရာ စောမက်သူဗျူးအေးကမူ အမှန်စင်စစ် ခေါင်းဆောင်များ၏ ဂျန်ဒါအရေးကိစ္စအပေါ် သတိအသိနှင့်အလေးဂရုပြုလိုမှုနှင့် ဆွေးနွေးရေးအဖွဲ့ များတွင် အမျိုးသမီးများကိုထည့်သွင်းပါဝင်စေခြင်းတို့သည် ၎င်းတို့၏တစ်ဦးချင်း သဘောထားနှင့်စိတ်ဆန္ဒတို့တွင်သာ မူတည်သည်။ အကယ်၍ ခေါင်းဆောင်များ တွင် ဂျန်ဒါနှင့် ပတ်သက်သော အသိအမြင်ဗဟုသုတ၊ ဂျန်ဒါကိစ္စကို ထည့်သွင်း စဉ်းစားရမည်ဆိုသည့် ရှင်းလင်းပြတ်သားသော နိုင်ငံရေးဆန္ဒသာရှိပါက ကျား၊ မ ပါဝင်မှုနှင့် ကျား၊ မ တို့၏မတူကွဲပြားသည့်လိုအပ်ချက်အရေးကိစ္စကို မဖြစ်မနေ ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန်နေရာရှိသည်ဟု ထောက်ပြခဲ့ပါသည်။¹⁶

¹⁴ ဒေါက်တာ ရွှေခါးရီနှင့်တွေ့ဆုံမေးမြန်းချက်။ ၂၁၊ ဇွန် ၂၀၁၃၊ ရန်ကုန်။
¹⁵ ပါမောက္ခ နန်းဦးခမ်းနှင့်တွေ့ဆုံမေးမြန်းချက်။ ၂၇၊ ဇွန် ၂၀၁၃၊ တောင်ကြီး။
¹⁶ သိက္ခာတော်ရဆရာ စောမက်သူဗျူးအေးနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းချက်။

လူတွေ့မေးမြန်းမှုကိုဖြေကြားခဲ့သူအများစုကိုကြည့်လျှင် လက်ရှိဆွေးနွေးပွဲများတွင် အမျိုးသားများ၏ တိကျ၍အရေးပါသောအခန်းကဏ္ဍနှင့်နေရာကို ရှင်းလင်းစွာ ဖော်ပြပြောဆိုနိုင်ကြသော်လည်း၊ အမျိုးသမီးတို့၏ပါဝင်မှုအခန်းကဏ္ဍနှင့်နေရာကိုမူ ရှင်းရှင်းလင်းလင်း ဖော်ပြရန်အခက်အခဲရှိနေကြပါသည်။ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းရေးအဖွဲ့ခေါင်းဆောင်အဖြစ်၊ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းသူအဖြစ်၊ ပညာရပ်ဆိုင်ရာအကြံပေးအဖြစ်၊ အခြေခံသဘောတူညီချက်မူဘောင်ရေးဆွဲသူအဖြစ်၊ ဆွေးနွေးပွဲဖြစ်မြောက်အောင် ညှိနှိုင်းစီစဉ်ပေးသူများအဖြစ်စသည်ဖြင့် အမျိုးသားများကို အလွယ်တကူမြင်ရသော်လည်း အမျိုးသမီးများကိုမူ အဆိုပါနေရာများ၌ အလွယ်တကူ တွေ့မြင်ရခြင်း မရှိပါ။ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးနှင့် နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးမှုအတွက် အကြံပြုဆင်ခြင်လုပ်ငန်းများတွင် အမျိုးသားများသည် ဦးစီးဦးဆောင်ပြုသည့်နေရာမှ ပါဝင်လျှက်ရှိနေကြသော်လည်း အမျိုးသမီးများသည် ယင်းလုပ်ငန်းများမှ ဖယ်ထုတ်ခြင်းခံနေရလျက်ရှိပါသည်။ အမျိုးသမီးလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များက ၎င်းတို့တွေ့ကြုံခဲ့ရသည့် ငြိမ်းချမ်းရေးဆိုင်ရာဆွေးနွေးမှုများမှ ဖယ်ထုတ်ခံခဲ့ရသည့် အတွေ့အကြုံကို စာရေးသူတို့အားပြောပြခဲ့ပါသည်။ မွန်ပြည်နယ်မှ အမျိုးသမီး ပြည်သူ့လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးဖြစ်သူ မိမြင့်မြင့်သန်းက သူမသည် အမျိုးသမီးဖြစ်နေသောကြောင့် မိမိကိုယ်စားပြုရာပြည်နယ်ရှိ ငြိမ်းချမ်းရေးဆွေးနွေးမှုများတွင် အစိုးရဘက် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းရေးအဖွဲ့ဝင်အဖြစ် ပါဝင်ခွင့်ငြင်းပယ်ခံခဲ့ရသည်ဟု စာရေးသူတို့အား ပြောပြခဲ့ပါသည်။¹⁷ ပြည်သူ့ လွှတ်တော်၊ တိုင်းရင်းသားရေးရာနှင့် ပြည်တွင်းငြိမ်းချမ်းရေးဆိုင်ရာကော်မတီ၏အတွင်းရေးမှူးဖြစ်သူ ကချင်ပြည်နယ်၊ အင်ဂျန်းယန်မဲဆန္ဒနယ်မှ အမျိုးသမီး လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်ဒေါ်ဒွဲဘူက သူမ၏အတွေ့အကြုံကို အောက်ပါအတိုင်း ပြောပြခဲ့ပါသည်။

ကေအိုင်အိုနှင့်ဆွေးနွေးရေးအဖွဲ့တွင် အဖွဲ့ဝင်အဖြစ်ထည့်သွင်းပေးရန် ဝန်ကြီးအား ကျွန်မမေတ္တာရပ်ခံခဲ့ပါသည်။ သို့သော် သူက ဆွေးနွေးပွဲ ပြုလုပ်မည့်

¹⁷ မိမြင့်မြင့်သန်းနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းချက်။ ၁၄၊ ဇူလိုင် ၂၀၁၃၊ နေပြည်တော်။

နေရာသို့သွားမည့် လမ်းခရီးသည် အလွန်ကြမ်းတမ်းသောကြောင့် အမျိုးသမီးများအတွက် မလွယ်ကူပါ။ ထို့ကြောင့် မလိုက်ပါနဲ့ဟုပြောခဲ့ပါသည်။ တကယ်တော့ ယင်းနေရာသည် ကျွန်မနှင့်မစိမ်းပါ။ မိမိဒေသအတွက် တာဝန်ရှိသည့် အမျိုးသမီးတစ်ဦးကို ယင်းနေရာသို့ သွားရောက်ရန် ခွင့်မပြုခြင်းမှာ အမှန်ပင် အဓိပ္ပာယ်မရှိပါ။ အကြောင်းပြချက်သည်လည်း အဓိပ္ပာယ်မရှိပါ။ ယင်းသည် အမျိုးသမီးများကို ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းပင်ဖြစ်ပါသည်။ အမျိုးသမီးများကို ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းမပြုရဟု ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် အတိအလင်း ဖော်ပြထားပြီးဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် လက်တွေ့တွင် ကျွန်မတို့ အမျိုးသမီးများသည် ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်များ၌ ပါဝင်ခွင့်မရသေးသကဲ့သို့ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းလည်း ခံနေရဆဲဖြစ်ပါသည်။¹⁸

ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့်ပတ်သက်သော နှစ်ဘက်ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများတွင် အမျိုးသမီးများဘေးဖယ်ခံရခြင်းမှာ ငြိမ်းချမ်းရေးဆွေးနွေးမှုသည် အမျိုးသားများ၏ နိုင်ငံရေးနယ်ပယ်ဖြစ်ပြီး၊ အထူးသဖြင့် စစ်ဘက်ဆိုင်ရာအတွေ့အကြုံရှိသူများအရေးဖြစ်သည်ဟု မှတ်ယူခြင်းကြောင့်ဖြစ်ကြောင်း ရန်ကုန်တိုင်းဒေသကြီး လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်ဖြစ်သူ ဒေါက်တာညိုညိုသင်းမှ မှတ်ချက်ပြုခဲ့ပါသည်။ သူမက အထက်ပါကဲ့သို့သော အတွေးအမြင်ခံယူချက်သည် နှစ်ပေါင်းများစွာကတည်းကပင် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာဦးဆောင်မှုကဏ္ဍနှင့် အများပြည်သူဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များကို ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်းကဏ္ဍတို့တွင် အမျိုးသမီးတို့၏ အခန်းကဏ္ဍကို လျော့တွက်လေ့ရှိသည့် စစ်တပ်ပုံစံ အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာထုံးတမ်းစေလေ့မှ ဆင်းသက်ပေါက်ဖွားလာခြင်းဖြစ်သည်ဟုဆိုပါသည်။¹⁹ မည်မျှပင်လုပ်ဆောင်နိုင်စွမ်းအရည်အချင်းရှိနေစေကာမူ၊ အမျိုးသမီးများသည် ငြိမ်းချမ်းရေးဆွေးနွေးမှုများတွင် တိုက်ရိုက်ပါဝင်ခွင့်မှ ဖယ်ထုတ်ခြင်းခံရလျက်ရှိပါသည်။ ယင်းနှင့်ဆန့်ကျင်ဘက်တွင်မူ အမျိုးသားများကို ပိုမိုတတ်စွမ်းနိုင်သော၊ မိမိတို့သက်ဆိုင်ရာ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစု၏ တန်းတူညီမျှအခွင့်အရေးနှင့် ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်ရရှိရေး

¹⁸ ဒေါ်ခွဲဘူနှင့်တွေ့ဆုံမေးမြန်းချက်။ ၁၄၊ ဇူလိုင် ၂၀၁၃၊ နေပြည်တော်။

¹⁹ ဒေါက်တာညိုညိုသင်းနှင့်တွေ့ဆုံမေးမြန်းချက်။

အတွက် အလွန်အရေးကြီးသည့်အရေးကိစ္စများကို ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းရန် ပိုမို သင့်တော်သူများအဖြစ် ရှုမြင်ကြပါသည်။ မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်း မှ မိချယ်ရီစိုးက “အမျိုးသားများကို ပိုမိုစွမ်းဆောင်နိုင်သည်ဟု ထင်မြင်လေ့ရှိ သောကြောင့် အမျိုးသားများသည် အမျိုးသမီးများကို ကိုယ်စားပြုနိုင်သည်ဟု ထင်မြင်လေ့ရှိကြပါသည်။ အမျိုးသားများသည် အတွေ့အကြုံရှိသောကြောင့် ၎င်းတို့ပြောဆိုဆွေးနွေးသောအခါ အမျိုးသမီးများ၏အသံလည်း ပါဝင်သွားလိမ့် မည်ဟု ထင်မြင်တတ်ကြပါသည်။ သို့သော် အမှန်တကယ်တွင် အမျိုးသားများ သည် အမျိုးသမီးများကို ကိုယ်စားမပြုနိုင်ပါ”²⁰ ဟုထောက်ပြခဲ့ပါသည်။

အစဉ်အလာအရ အမျိုးသားများအား လူ့အဖွဲ့အစည်းတွင် ခေါင်းဆောင်များ အဖြစ် အမျိုးသမီးများအား နောက်လိုက်များအဖြစ် မျှော်လင့်လေ့ရှိကြပါသည်။ မေ နှင့် ဇွန် ၂၀၁၃ တွင် အေးချမ်းမြန်မာလူမှုဖွံ့ဖြိုးရေးအဖွဲ့ (GDI-Myanmar) မှ ပြုလုပ်ခဲ့သောသုတေသနလေ့လာချက်အရ လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားသော ပြည်နယ်များရှိ ပြည်သူလူထုအနေဖြင့် ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းစဉ်ကို နိုင်ငံရေးကိစ္စအဖြစ် နားလည်သဘောပေါက်ထားကြပြီး၊ ယင်းသည် နှစ်ဘက် နိုင်ငံရေးနှင့် စစ်ရေးခေါင်းဆောင်များ၏ အလုပ်ဖြစ်သည်ဟု မှတ်ယူထားကြ ပါသည် (GDI, 2012, p. 5)။ ချင်းငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းစဉ်သည် အထက်ပါတွေ့ရှိချက်နှင့်ပတ်သက်၍ နမူနာတစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ ချင်းငြိမ်းချမ်းရေး နှင့်တည်ငြိမ်ရေးကော်မတီနှင့် ချင်း အပစ်အခတ်ရပ်စဲမှုစောင့်ကြည့်လေ့လာရေး ကော်မတီတို့၏ အတွင်းရေးမှူးဖြစ်သည့်အပြင် ချင်းအမျိုးသားတပ်ဦးနှင့် အစိုးရ အကြား အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး ဆွေးနွေးမှုများဖြစ်လာအောင် ကြားဝင်ဆောင် ရွက်ခဲ့သူဖြစ်သော သိက္ခာတော်ရဆရာတလွန်ကျော်အိုက “ချင်းအမျိုးသမီးများ သည် ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများ၌ တက်ကြွနိုးကြားမှုမရှိ။ ကျွန်တော် သိရှိသည့် ချင်းအမျိုးသမီးအများစုသည် တိုင်းပြည်အတွင်း ငြိမ်းချမ်းရေးတည် ဆောက်မှု၌ ၎င်းတို့၏အခန်းကဏ္ဍရှိသည်ဟု တွေးထင်ခံယူထားခြင်းမရှိ” ဟု

²⁰ မိချယ်ရီစိုးနှင့်တွေ့ဆုံမေးမြန်းချက်။ ၄၊ ဇူလိုင် ၂၀၁၃၊ ရန်ကုန်။

ထောက်ပြခဲ့ပါသည်။²¹ အလားတူပင် ထင်ရှားသည့် မွန်အမျိုးသမီးခေါင်းဆောင် တစ်ဦးဖြစ်သူ မိကွန်းချမ်းနွန်ကလည်း "နိုင်ငံရေး၌ အမျိုးသမီးများ၏ ကျယ်ကျယ် ပြန့်ပြန့်ပါဝင်လုပ်ဆောင်နိုင်မှုကို ထိန်းချုပ်ကန့်သတ်ထားသည့် အကြီးမားဆုံး အဟန့်အတားများထဲမှတစ်ခုမှာ ကျွန်မတို့၏ ရိုးရာဓလေ့နွန်းစံများဖြစ်ပါသည်။ ကျွန်မတို့၏ ရိုးရာဓလေ့နွန်းစံများနှင့်တန်ဖိုးထားမှုများအရ အမျိုးသားများကို ခေါင်းဆောင်ဖြစ်စေလိုပြီး အမျိုးသမီးများကိုမူ အမျိုးသားများအား ဝန်းရံပံ့ပိုး ထောက်ခံအားပေးသောသူများဖြစ်စေလိုကြပါသည်။ အမျိုးသားများသည် ဦးစီး ခေါင်းဆောင်ရန်နှင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချရန်ဖြစ်ပြီး အမျိုးသမီးများသည် နာခံရန်နှင့် နောက်လိုက်လုပ်ရန်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုအရာများသည် ကျွန်မတို့ နေ့စဉ်ရင်ဆိုင် ကြုံတွေ့ရသော လူမှုပုံစံသွင်းခံရမှုဖြစ်ပြီး၊ ကျွန်မတို့ကိုယ်တိုင်ကလည်း ထိုအရာ များကို အမှန်အဖြစ်ခံယူနည်းသွင်းထားကြပါသည်" ဟုထောက်ပြထားပါသည်။²²

လက်ရှိ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ကျား၊ မ ပါဝင်မှုနှင့် ကျား၊ မ ဗဟုကဉ္စပြား သည့်လိုအပ်ချက်အရေးကိစ္စများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် အကန့်အသတ်ရှိနေ စေသည့်အချက်တစ်ခုမှာ မြန်မာနိုင်ငံအနေဖြင့် အမျိုးသမီး၊ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတော်အဆင့်လုပ်ငန်းစီမံကိန်း (National Action Plan on Women, Peace and Security) မရှိခြင်းပင်ဖြစ်ပါသည်။ ကုလသမဂ္ဂ၏အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံတစ်ခုအနေဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံသည် ကုလသမဂ္ဂလုံခြုံရေးကောင်စီ၏ အမျိုး သမီး၊ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် လုံခြုံရေးဆိုင်ရာဆုံးဖြတ်ချက်များ (ဆုံးဖြတ်ချက်အမှတ် ၁၃၂၅ နှင့် နောက်ဆက်တွဲဆုံးဖြတ်ချက်များ)ကို လိုက်နာကျင့်သုံးရန် တာဝန်ရှိ ပါသည်။ လုံခြုံရေးကောင်စီဆုံးဖြတ်ချက်အမှတ် ၁၃၂၅ အရဆိုလျှင် အပစ် အခတ်ရပ်စဲရေးနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးဆိုင်ရာဆွေးနွေးမှုနှင့်လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် အမျိုး သမီးများကို မဖြစ်မနေထည့်သွင်းပါဝင်စေရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ယခုအခါ ငြိမ်းချမ်း ရေးဖော်ဆောင်ရွက်လုပ်ငန်းစဉ်များ၌ အမျိုးသမီးပါဝင်မှုမရှိခြင်းသည် မြန်မာနိုင်ငံရှိ

²¹ သိက္ခာတော်ရဆရာ တလွန်ကျအိုနှင့်တွေ့ဆုံမေးမြန်းချက်။ ၁၂၊ ဇွန် ၂၀၁၃၊ ရန်ကုန်။

²² မိကွန်းချမ်းနွန်နှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းချက်။ ၁၅၊ ဇွန် ၂၀၁၃၊ ရန်ကုန်။

ကျား၊ မ တန်းတူညီမျှရေးမြှင့်တင်မှုလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ကြီးမားသောလစ်ဟာမှုရှိနေသည်ကို ဖော်ညွှန်းနေသကဲ့သို့ဖြစ်ပါသည်။ ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးဦးအောင်မင်းနှင့် စာရေးသူတို့တွေ့ဆုံစဉ် ဝန်ကြီးက မြန်မာနိုင်ငံငြိမ်းချမ်းရေး ဖော်ဆောင်မှု ဗဟိုဌာန²³ အနေဖြင့် ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် အမျိုးသမီး ပါဝင်ခြင်း၏ အရေးပါမှုကို လက်ခံအားပေးသော်လည်း ၎င်းတို့အနေဖြင့် အမျိုးသမီး၊ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့်လုံခြုံရေးဆိုင်ရာလုပ်ငန်းစီမံကိန်း စတင်ရေးဆွဲရန်အတွက်မူ အဆင်သင့်မဖြစ်သေးကြောင်း ရှင်းပြခဲ့ပါသည်။²⁴

ချင်းပြည်နယ်မှ ပြည်သူ့လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် ဒေါ်ဇာတလဲမ်း၊ အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်နှင့် အမျိုးသားလွှတ်တော် တိုင်းရင်းသားရေးရာနှင့် ပြည်တွင်းငြိမ်းချမ်းရေးကော်မတီအဖွဲ့ဝင် ဦးပေါ်လျံလွင်စသော လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များက ကုလသမဂ္ဂလုံခြုံရေးကောင်စီ၏ အမျိုးသမီး၊ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့်လုံခြုံရေးဆိုင်ရာဆုံးဖြတ်ချက်များ (ဆုံးဖြတ်ချက်အမှတ် ၁၃၂၅ နှင့် နောက်ဆက်တွဲဆုံးဖြတ်ချက်များ)နှင့် ၎င်းတို့၏ အရေးပါမှုများကို လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအားလုံး ရှင်းရှင်းလင်းလင်း၊ ကျေကျေလည်လည်၊ သေသေချာချာ သိရှိနားလည်ထားရန်အလွန်ပင်လိုအပ်ကြောင်း၊ သို့မှသာ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအနေဖြင့် ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများ၌ ကျား၊ မ ပါဝင်မှုနှင့် ကျား၊ မ မတူကွဲပြားသည့်လိုအပ်ချက်အရေးကိစ္စများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် လိုအပ်သည့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းနှင့်ယန္တရားများဖော်ထုတ်ခြင်း၊ ကျင့်သုံးရန်တွန်းအားပေးခြင်းတို့ပြုလုပ်နိုင်မည်ဖြစ်ကြောင်း ပြောပြခဲ့ပါသည်။²⁵

²³ အမ်ပီစီသည် အမျိုးသမီး၊ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် လုံခြုံရေးဆိုင်ရာလုပ်ငန်းစီမံကိန်းပေါ်ထွက်လာရေးအတွက် အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၊ အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပူးပေါင်းညှိနှိုင်းစီစဉ်ပေးရန်အသင့်တော်ဆုံးအနေအထားတွင်ရှိကြောင်း ယူဆပါသည်။

²⁴ ဝန်ကြီးဦးအောင်မင်းနှင့်တွေ့ဆုံမေးမြန်းချက်။ ၁၁၊ ဩဂုတ် ၂၀၁၃၊ ရန်ကုန်။

²⁵ ဒေါ်ဇာတလဲမ်းနှင့် ဦးပေါ်လျံလွင်တို့နှင့်တွေ့ဆုံမေးမြန်းချက်။ ၁၃၊ ဇူလိုင် ၂၀၁၃၊ နေပြည်တော်။

မတ် ၂၀၁၃ တွင် နိုင်ငံတော်အစိုးရမှ အမျိုးသမီးများဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဆိုင်ရာ အမျိုးသားအဆင့်မဟာဗျူဟာစီမံကိန်း (National Strategic Plan for Advancement of Women) (၂၀၁၃-၂၀၂၂)ကို ထုတ်ပြန်ခဲ့ပါသည်။²⁶ ယင်း မဟာဗျူဟာစီမံကိန်း၏ရည်ရွယ်ချက်များမှာ မြန်မာနိုင်ငံရှိ အမျိုးသမီးအားလုံးသည် ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော်အစိုးရ၏ ပံ့ပိုးမှုဖြင့် စွမ်းဆောင်ရည် မြင့်မားလာပြီး၊ ၎င်းတို့၏ အခွင့်အရေးရပိုင်ခွင့်များကို အပြည့်အဝခံစားရရှိနိုင်စေ ရန်နှင့် အမျိုးသမီးတို့၏ ဘဝဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး၊ ကျား၊ မ ရေးရာ တန်းတူညီမျှ ရေးနှင့် အမျိုးသမီးများ၏အခွင့်အရေးများကို အသိအမှတ်ပြု နားလည်လက်ခံ နိုင်စေမည့်စနစ်များ၊ ဖွဲ့စည်းပုံများနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအား အကောင် အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်နိုင်စေရန် ဖြစ်ပါသည်။²⁷

²⁶ အမျိုးသမီးများဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဆိုင်ရာ အမျိုးသားအဆင့်မဟာဗျူဟာစီမံကိန်းကို ၃ နှစ်ကျော်ခန့်မျှ အချိန်ယူလုပ်ဆောင်ခဲ့ခြင်းဖြစ်ပြီး အောက်တိုဘာ ၂၀၁၃ တွင် နေပြည် တော်၌ စတင်ထုတ်ပြန်ခဲ့ပါသည်။ ၁၀ နှစ်စီမံကိန်းမှ အကြံပြုထားသည်မှာ အမျိုးသမီး များ၏ ကျန်းမာရေးနှင့် ပညာရေးအခွင့်အလမ်းများ ပိုမိုတိုးတက်ကောင်းမွန်ရန်၊ လိင် အခြေပြုအကြမ်းဖက်မှုများ ပပျောက်စေရန်အတွက် ပိုမိုကောင်းမွန်သောဥပဒေများ ထွက်ပေါ်လာစေရန်၊ အလုပ်အကိုင်၊ အကျိုးအမြတ်နှင့် အရင်းအမြစ်များအတွက် ညီမျှသောအခွင့်အလမ်းများပိုမိုတိုးတက်လာရေးအတွက် ပိုမိုကောင်းမွန်သောမူဝါဒများ ထွက်ပေါ်လာရေးတို့အပါအဝင် ဦးစားပေးနယ်ပယ် ၁၂ ခုရှိ စိန်ခေါ်မှုများကို လက်တွေ့ ကျသောနည်းလမ်းများဖြင့် ကိုင်တွယ်တွဲပြန်ရန်တို့ဖြစ်ပါသည် (The Irrawaddy, 7 October 2013)။

²⁷ ကုလသမဂ္ဂလုံခြုံရေးကောင်စီဆုံးဖြတ်ချက် ၁၃၂၅ ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတော်အဆင့် လုပ်ငန်း စီမံကိန်း (National Action Plan) ၌ ခြားနားသော အလားအမျှရှိပါသည်။ ၎င်းမှာ၊ ပဋိပက္ခကိုသာ တိကျစွာအလေးဂရုပြုသောအမြင်များနှင့် အပြောင်းအလဲကလေးဆိုင်ရာ တရားမျှတမှုအပါအဝင် လုံခြုံရေးရာကိစ္စများဖြစ်ပါသည်။ ယင်းသည် မတူညီသော အဖွဲ့များ (ဥပမာ၊ စစ်တပ်) ကိုလည်း ပြောဆိုတိုက်တွန်းပါသည်။ သို့သော်၊ နှစ်ခု လုံးသည် အပြန်အလှန် တွန်းအားပေးရမည်ဖြစ်ပေသည်။ ထို့ကြောင့်၊ မြန်မာနိုင်ငံ အနေဖြင့် UNSCR 1325 နှင့်ပတ်သက်၍ နိုင်ငံတော်အဆင့်လုပ်ငန်းအစီအစဉ်အား စတင်အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် "အမျိုးသမီးများတိုးတက်ရေးဆိုင်ရာ အမျိုးသား အဆင့် မဟာဗျူဟာစီမံကိန်း" (NSPAW) တွင်ဖော်ပြထားသည့် တိုင်းတာမှု နှုန်းစံများ

အမျိုးသမီးများဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဆိုင်ရာ အမျိုးသားအဆင့် မဟာဗျူဟာစီမံကိန်းသည် အမျိုးသမီးများအား နည်းမျိုးစုံဖြင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုပျောက်ရေး ကုလသမဂ္ဂသဘောတူစာချုပ်နှင့် ပီကင်းလုပ်ငန်းစီမံချက်များ (Beijing Platform For Action) တို့အပေါ်တွင် အခြေပြုထားသည့် ဦးစားပေး နယ်ပယ် ၁၂ ခုပါဝင်၍ ပြုစုထားပါသည်။ ၎င်းဦးစားပေးနယ်ပယ် ၁၂ ခုမှာ (၁) အမျိုးသမီးများနှင့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှု (၂) အမျိုးသမီးများနှင့် ပညာရေး၊ လေ့ကျင့်သင်ကြားရေး (၃) အမျိုးသမီးများနှင့် ကျန်းမာရေး (၄) အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှု (၅) အမျိုးသမီးများနှင့်အရေးပေါ်အခြေအနေများ (၆) အမျိုးသမီးများနှင့် စီးပွားရေး (၇) အမျိုးသမီးများနှင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရေး (၈) အမျိုးသမီးများဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဆိုင်ရာလုပ်ငန်းယန္တရားများ (၉) အမျိုးသမီးများနှင့် လူ့အခွင့်အရေး (၁၀) အမျိုးသမီးများနှင့် မီဒီယာ (၁၁) အမျိုးသမီးများနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် (၁၂) အမျိုးသမီးငယ်ရွယ်များတို့ဖြစ်ပါသည်။ အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများသည် အစိုးရမဟုတ်သောပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းများ၊ ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့အစည်းများ၊ အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၊ စီးပွားရေးအဖွဲ့အစည်းများတို့နှင့်အတူ အမျိုးသမီးများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဆိုင်ရာ မဟာဗျူဟာစီမံကိန်းကိုအကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရန် တာဝန်ရှိပါသည်။

ယင်းမဟာဗျူဟာစီမံကိန်းတွင် 'အရေးပေါ်အခြေအနေတွင်ရှိသော အမျိုးသမီးများ'(women in emergency) အကြောင်း ဖော်ပြထားပါသည်။ ဤနေရာတွင် 'အရေးပေါ်' ဟူသောဝေါဟာရကို သဘာဝဘေးအန္တရာယ်ကျရောက်နေသည့် အခြေအနေဟူသောအနက်သာမက ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားနေသည့်အခြေအနေဟူ၍ပါ

ကို အပြန်အလှန်တွန်းအားပေးစေခြင်းအလို့ငှာ ထည့်သွင်းရမည်ဖြစ်ပါသည်။ အမျိုးသမီးများဖွံ့ဖြိုးမှုဆိုင်ရာ နိုင်ငံတော်အဆင့်လုပ်ငန်းစီမံကိန်း ရရှိပြီးပါက UNSCR 1325 အတွက် နိုင်ငံတော်အဆင့်လုပ်ငန်းအစီအစဉ် မလိုအပ်တော့ဟု အချို့သော တိုင်းပြည်များမှ ငြင်းချက်ထုတ်ကြပါသည်။ သို့သော် သတိချပ်ရန်မှာ များသောအားဖြင့် အမျိုးသမီးများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတော်အဆင့်လုပ်ငန်းစီမံကိန်းအတော်များများတွင် UNSCR 1325အတွက် နိုင်ငံတော်အဆင့်လုပ်ငန်းစီမံကိန်းများတွင်ပါဝင်ရမည့် အကြောင်းအရာများ ပါဝင်လာလေ့မရှိတတ်ပေ။

အနက်ဖွင့်ထားပါသည် (မဟာဗျူဟာစီမံကိန်း အခန်း ၁၁)။ သို့ရာတွင် သဘာဝ
ဘေးအန္တရာယ် ကျရောက်နေသည့်အခြေအနေနှင့် ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားနေသည့်
အခြေအနေတို့သည် တစ်ထပ်တည်းမတူပါ။ ထို့ကြောင့် 'အရေးပေါ်' ဟူသည့်
ဝေါဟာရ၏အနက်တွင် သဘာဝဘေးအန္တရာယ်သာမက ပဋိပက္ခအခြေအနေ
လည်း ပါဝင်သော်လည်း သဘာဝဘေးအန္တရာယ်ကျရောက်နေသည့် အခြေ
အနေနှင့် ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားနေသည့်အခြေအနေတို့ကို အရေးပေါ်အခြေအနေဟု
ခြုံငုံဖော်ပြလိုက်ခြင်းက လက်တွေ့အခြေအနေတွင် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခဖြစ်
ပွားရာအခြေအနေရှိ အမျိုးသမီးများကို အာရုံစိုက်ဂရုပြုမှု နည်းပါးသွားစေသည်
ကိုတွေ့ရပါသည်။ ထို့ကြောင့် ယင်း မဟာဗျူဟာစီမံကိန်းတွင် လက်နက်ကိုင်
ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားရာအခြေအနေရှိ အမျိုးသမီးများ၏ အရေးကိစ္စပြဿနာများကို
လည်း ပိုမို တိကျစွာဖြင့် အလေးဂရုပြုပေးသင့်ပါသည်။

အချုပ်အားဖြင့်ဆိုရလျှင် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားနေချိန်နှင့် ဖြစ်ပွားပြီး
နောက်ပိုင်းအခြေအနေများ၌ ကျား၊ မ အခြေပြုခွဲခြားဆက်ဆံမှုနှင့် အကြမ်းဖက်
မှုများတွေ့ရကြောင်းအထောက်အထားများ (GDI, 2012, p. 6) ရှိနေဆဲဖြစ်ပါ
သည်။ အထောက်အထားများအရ ကျား၊ မ အခြေပြုခွဲခြားဆက်ဆံမှုကို ငြိမ်း
ချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းစဉ် ဖွဲ့စည်းပုံအတွင်းမှာပင် မကြာခဏတွေ့ရှိရပါ
သည်။ ယင်းအထောက်အထားများက လက်ရှိငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှုလုပ်ငန်း
စဉ်နှင့် ထိုလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပါဝင်လုပ်ဆောင်နေသူပုဂ္ဂိုလ်များသည် ကျား၊ မ
အရေးကိစ္စနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်မှုကြားဆက်နွယ်မှုပြဿနာ၏ အတိုင်
ချက်မကို ဆုပ်ကိုင်နိုင်ခြင်းမရှိသေးဟူ၍ကောက်ချက်ချနိုင်ပါသည်။ ငြိမ်းချမ်းရေး
တည်ဆောက်မှုနှင့် ပဋိပက္ခလွန်ပြန်လည်ထူထောင်ရေးတို့၌အမျိုးသမီးပါဝင်ခွင့်
ကိုခိုင်မာသေချာသည့်အာမခံချက်ပေးအပ်ရန် ပျက်ကွက်ဆဲဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြ
ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ယင်းသည် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် နိုင်ငံရေးဖြစ်စဉ်များ၌
အမျိုးသမီးများအနှိမ်ခံရမှုကို ပိုမိုဆိုးရွားစေသည်သာမက အမျိုးသမီးများ၏ဘဝ
ကောင်းမွန်စွာဖွံ့ဖြိုးရေးနှင့် ၎င်းတို့၏အရည်အသွေးကို အလေးမထားရာလည်း
ရောက်ပါသည်။

ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်နေသောအသိုင်းအဝိုင်းသည် အမျိုးသမီးများကို ပိုမို အသိအမှတ်ပြုခြင်း၊ အမျိုးသမီးများအတွက် အသစ်သောအခန်းကဏ္ဍနှင့် အခွင့်အလမ်းများဖြစ်ပေါ်စေခြင်းတို့အားဖြင့် ပဋိပက္ခနှင့် ပဋိပက္ခလွန်အခြေအနေရှိ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး၊ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ နေရာလွတ်များတွင် အမျိုးသမီးပါဝင် ဆောင်ရွက်မှုကို ချဲ့ထွင်ခြင်းပြုနိုင်သော်လည်း တစ်ခါတရံတွင် ပဋိပက္ခငြိမ်သက် ရှင်းလင်းသွားပြီးသည့်အခါ ထိုနေရာလွတ်များသည် ပြန်၍ပိတ်သွားတတ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့်ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း အထက်ပါကဲ့သို့ ကျား၊ မ အခန်းကဏ္ဍနှင့် အမျိုးသမီးပါဝင်မှုတွင် ပြောင်းလဲဖွံ့ဖြိုးမှုများရှိသည်ဆိုလျှင် ယင်းပြောင်းလဲဖြစ်ထွန်းမှု ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မာနေစေရန်အလို့ငှာ ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်သူများကိုယ်တိုင်နှင့် ၎င်းတို့ကိုယ်စားပြုသောအဖွဲ့အစည်းများအားလုံးသည် ကျား၊ မ ရေးရာအခန်းကဏ္ဍ၊ အမှတ်သညာနှင့် လုပ်နိုင်စွမ်းအင်အားတို့ကို ကောင်းမွန်စွာသဘောပေါက်ရမည်ဖြစ်ပြီး မိမိတို့၏ လုပ်ဆောင်မှုများကို ဆီလျော်သင့်တော်စွာ ပုံစံပြောင်းရမည်ဖြစ်ပါသည် (ICRW, 2003, P. 25)။

၄။ ဖြစ်ရပ်များ လေ့လာချက်

လက်ရှိ မြန်မာနိုင်ငံရှိငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ကျား၊ မ ပါဝင်မှု၊ ကျား၊ မ မတူကွဲပြားသောအမြင်ပါဝင်မှုစသည်တို့ကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာသုံးသပ်ရန်အတွက် ဖြစ်ရပ် (Case)များအဖြစ် ချင်းအမျိုးသားတပ်ဦး၊ ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံး၊ မွန်ပြည်သစ်ပါတီနှင့် ရှမ်းပြည်ပြန်လည်ထူထောင်ရေးကောင်စီတို့ကို ရွေးချယ်ခဲ့ပါသည်။ အထက်ပါအဖွဲ့များကို ရွေးချယ်ခြင်း၏အကြောင်းရင်းတစ်ရပ်မှာ ၎င်းအဖွဲ့အစည်းများနှင့်ပြုလုပ်နေသော ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများသည် လက်ရှိပြည်တွင်းငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းစဉ်၌ အရေးကြီးသောထည့်ဝင်မှုများအနက် အပင်အပါဖြစ်နေသည်ကို လေ့လာတွေ့ရှိရသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ပြင် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခွင့်ရရှိရန် အဆင်ပြေနိုင်ခြင်း၊ ဖြေဆိုသူများ အချိန်ပေးနိုင်ခြင်းစသည်တို့အပေါ်တွင်လည်း အခြေခံထားပါသည်။ အဖွဲ့အစည်းတိုင်းနှင့်ပတ်သက်၍ အဓိကအကြောင်းအရာလေးခုအပေါ် အခြေခံကာ လေ့လာတင်ပြထားပါသည်။ ယင်းတို့မှာ (၁) ပါတီခေါင်းဆောင်မှုတွင် ကျား၊ မ ပါဝင်မှု (၂) သဘောတူညီချက်များတွင် ကျား၊ မ မတူကွဲပြားမှုအမြင်နှင့် ကျား၊ မ တန်းတူညီမျှမှုသဘောတရားထင်ဟပ်နိုင်မှု (၃) ဆွေးနွေးပွဲများတွင် အမျိုးသမီးပါဝင်မှုနှင့် (၄) အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၏ အခန်းကဏ္ဍနှင့် ပါဝင်နိုင်မှုစသည်တို့ဖြစ်ပါသည်။

၄-၁။ ချင်းအမျိုးသားတပ်ဦး

ချင်းအမျိုးသားတပ်ဦးကို ၂၀၁၂ မတ်လ ၁၉၈၈ တွင် ချင်းအမျိုးသမီးအမျိုးသားတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်ကို ရယူသေချာစေရန်၊ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတည်ထောင်ရန်နှင့် ဒီမိုကရေစီပြန်လည်ထွန်းကားစေရန် စသည်တို့အတွက်ရည်ရွယ်၍ ဖွဲ့စည်းခဲ့ပါသည် (Chinland, n.d)။ ချင်းအမျိုးသားတပ်ဦး၏ ဖွဲ့စည်းပုံစည်းမျဉ်းအရ တပ်ဦး၏အမြင့်ဆုံးအာဏာပိုင်ဖြစ်သောအဓိပတိကောင်စီကို အမျိုးသမီးကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးအပါအဝင် အဖွဲ့ဝင် ၂၁ ဦးဖြင့် ဖွဲ့စည်းရမည်

ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော်လည်း ဤစာရေးချိန်အထိ ဗဟိုကော်မတီတွင် အမျိုးသမီး အဖွဲ့ဝင်တစ်ဦးပါဝင်သည်မှလွဲ၍ အဓိပတိကောင်စီအတွက် အမျိုးသမီးအဖွဲ့ဝင် ကို ရွေးချယ်တင်မြှောက်နိုင်ခြင်း (သို့) ခန့်အပ်နိုင်ခြင်း မရှိသေးပေ။²⁸ ၃၁၊ ဇူလိုင် ၂၀၀၆ တွင် ချင်းအမျိုးသားတပ်ဦးသည် ဂျီနီဗာခေါ်လ်(Geneva Call)အဖွဲ့၏ လူသတ်မိုင်းများအသုံးမပြုရေးဆိုင်ရာကတိကဝတ် (Deed of Commitment on banning anti-personnel mines) ကို လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ပြီးဖြစ်သော် လည်း အခြားကတိကဝတ်နှစ်ခုဖြစ်သည့် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခဖြစ်ချိန်တွင် လိင်အကြမ်းဖက်မှုနှင့် ကျား၊ မ အခြေပြုခွဲခြားဆက်ဆံမှုတားဆီးရေးဆိုင်ရာ ကတိကဝတ်နှင့် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများ၏ ထိခိုက်သက်ရောက်မှုများမှ ကလေးသူငယ်များကို အကာအကွယ်ပေးရေးဆိုင်ရာကတိကဝတ်တို့ကိုမူ ဤ စာရေးချိန်အထိ လက်မှတ်ရေးထိုးထားခြင်းမရှိသေးပါ (Geneva call, n.d.)။

၂၀၁၁ တွင် ချင်းအမျိုးသားတပ်ဦးသည် နိုင်ငံတော်အစိုးရနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေး ဖော်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းစဉ် စတင်ရန်ဆုံးဖြတ်ခဲ့ပြီး၊ ဇန်နဝါရီလ ၂၀၁၁ တွင် ပြည်ထောင်စု ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းကော်မတီနှင့် ချင်းပြည်နယ်၊ ဟားခါးမြို့၌ ပထမဆုံးအကြိမ် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခဲ့ပါသည်။ ယင်းအချိန်မှစ၍ အစိုးရနှင့် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှု သုံးကြိမ်ပြုလုပ်ခဲ့ပြီးဖြစ်ပါသည်။ ၆၊ ဇန်နဝါရီ ၂၀၁၂ တွင် ချင်းအမျိုးသားတပ်ဦးနှင့် ပြည်ထောင်စုငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှုလုပ်ငန်း ကော်မတီတို့ကြား ပဏာမသဘောတူညီချက် (ပထမသဘောတူညီချက်)ကို လက်မှတ်ရေးထိုးနိုင်ခဲ့ပါသည်။ ယင်းသဘောတူညီချက်တွင် ချင်းအမျိုးသား တပ်ဦးနှင့်နိုင်ငံတော်အစိုးရတို့ကြား အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးဆိုင်ရာ သဘောတူညီ ချက် ကိုးချက် ပါဝင်ပါသည် (Burma Partnership, 6 January 2012)။

၇၊ မေလ ၂၀၁၂ တွင် ပြည်ထောင်စုအဆင့် ပထမဦးဆုံးနှစ်ဘက်သဘောတူညီ ချက် (ဒုတိယသဘောတူညီချက်) ကို ချင်းပြည်နယ်၊ ဟားခါးမြို့တွင် လက်မှတ်

²⁸ ဒေါက်တာ ရွှေခါးရဲနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းချက်။

ရေးထိုးခဲ့ပါသည်။ ယင်းသဘောတူညီချက်တွင် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး၊ ပဏာမ သဘောတူညီချက်တွင်ပါရှိသည့်အတိုင်း ယာယီလေ့လာမှု အခြေစိုက်စခန်းများ သတ်မှတ်ချထားရေး၊ ဆက်ဆံရေးရုံးများ၏ အခွင့်အရေးနှင့် တာဝန်ပစ္စည်းများ၊ နိုင်ငံရေးတွေ့ဆုံဆွေးနွေးပွဲအတွက်အခြေခံမှုများ၊ နိုင်ငံတကာသဘောတူစာချုပ် များနှင့်ပတ်သက်သည့်ကိစ္စရပ်များ၊ လူထုနှင့်တွေ့ဆုံဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်း၊ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ အကူအညီပေးသည့်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပတ်သက်သောကိစ္စရပ်များ၊ လူသားအရင်းအမြစ်များနှင့် ရင်းနှီးမြုပ်နှံမှုတိုးမြှင့် ရေး၊ တရားမဝင်မှုးယစ်ဆေးဝါးများ ပပျောက်စေရန်အတွက် ပူးပေါင်းလုပ် ဆောင်ရေး၊ ပြည်ပခွင့်လက်မှတ်ကိစ္စ၊ ချင်းအမျိုးသားနေ့၊ ချင်းအမျိုးသား တပ်ဦး၊ ချင်းအမျိုးသားတပ်မတော်တို့နှင့်ပတ်သက်သောကိစ္စရပ်များ၊ အခြေခံ လူ့အခွင့်အရေးများ၊ အပစ်အခတ်ရပ်စဲမှုစောင့်ကြည့်လေ့လာရေးအဖွဲ့ ထားရှိခြင်း နှင့် ငြိမ်းချမ်းမှုကြားပင်လုပ်ဆောင်ရေးအဖွဲ့အစည်းစသည်တို့အပါအဝင် အချက် ၁၅ ချက်ပါဝင်ခဲ့ပါသည် (Burma Partnership, 7 May 2012)။ ၉၊ ဒီဇင်ဘာ ၂၀၁၂ တွင် ပြည်ထောင်စုအဆင့် ဒုတိယအကြိမ်သဘောတူညီချက် (တတိယ သဘောတူညီချက်)ကို ရန်ကုန်မြို့ရှိ မြန်မာနိုင်ငံငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှုဗဟို ဌာနတွင် လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ပါသည်။ ယင်းတွင်အချက် ၂၇ ချက်ပါဝင်ပြီး၊ ၎င်းအချက်များကို ခေါင်းစဉ်ငါးခုဖြင့်အကျဉ်းချုပ်နိုင်ပါသည်။ ယင်းတို့မှာ ချင်း အမျိုးသားအရေးကိစ္စများ၊ တစ်မျိုးသားလုံး ပြန်လည်ရင်ကြားစေသင့်မြတ်ရေး၊ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်၊ တပ်မတော်၊ ဖွံ့ဖြိုးရေး၊ ယဉ်ကျေးမှု နှင့်ရိုးရာဓလေ့ဆိုင်ရာများတို့ ဖြစ်ပါသည် (Burma Partnership, 9 December 2012)။

သဘောတူညီချက်များ စုစုပေါင်းသုံးခုတွင် ပါဝင်သောအချက် ၅၁ ချက်အနက် သဘောတူညီချက်တစ်ချက်တည်း၌သာ **ဂျွန်ဒါ (အမျိုးသမီး၊ အမျိုးသားဖြစ်ခြင်း)** ဟူသောဝေါဟာရကို အသုံးပြုထားကြောင်းတွေ့ရပါသည်။ “အများပြည်သူဆိုင် ရာ ရာထူးနေရာများအတွက် ခန့်အပ်ခြင်း သို့မဟုတ် ရာထူးတိုးမြှင့်ခြင်း ပြုလုပ် ရာတွင် လူမျိုး၊ ကိုးကွယ်ရာဘာသာ၊ သို့မဟုတ် အမျိုးသမီး၊အမျိုးသားဖြစ်ခြင်း

ကိုအကြောင်းပြု၍ ခွဲခြားမှု မရှိစေရ” (ပြည်ထောင်စုအဆင့် ဒုတိယအကြိမ် သဘောတူညီချက်ပါ အမှတ်စဉ် ၂၄)။ အထက်ပါ သဘောတူညီချက်တစ်ခုတွင် အချက်တစ်ချက်အဖြစ်ဖော်ပြပါရှိခြင်းမှလွဲ၍၊ ချင်းအမျိုးသားတပ်ဦးနှင့် အစိုးရတို့ ကြားချုပ်ဆိုခဲ့သော သဘောတူညီချက်သုံးခုစလုံးတွင် ကျား၊ မ တန်းတူညီမျှမှု ရှိရန်လိုအပ်ခြင်းနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းစဉ်များ၊ ပဋိပက္ခလွန် ပြန်လည်ထူထောင်ရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်းတို့တွင် အမျိုးသမီးပါဝင်ရေးနှင့် ပတ်သက်၍ တိတိကျကျထည့်သွင်းချုပ်ဆိုထားခြင်းမရှိကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ ထို့ကြောင့် ချင်း အမျိုးသမီး၊ လူ့အခွင့်အရေးတက်ကြွလှုပ်ရှားသူတစ်ဦးဖြစ်သော ချယ်ရီဖဟောင်းအား စာရေးသူတို့မှ တွေ့ဆုံမေးမြန်းသောအခါ သူမက “ချင်းအမျိုးသားတပ်ဦးနှင့် အစိုးရဘက်ချုပ်ဆိုခဲ့သော သဘောတူညီချက်များ တွင် ဂျန်ဒါအသိအမြင် ထင်ဟပ်မှု လုံးဝမရှိ” ဟုပြောဆိုခဲ့ပါသည်။²⁹

ထို့ပြင် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများတွင် ချင်း အမျိုးသမီးများ ပါဝင်နိုင်မည့်အခန်းကဏ္ဍများရရှိလာဖို့အတွက်ဆိုလျှင်၊ လက်ရှိ ချင်းအမျိုးသားတပ်ဦး ဆောင်ရွက်နေသည့် ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှုအဆင့် များသည် ပြည့်စုံလုံလောက်မှုနည်းပါးဆဲဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ ပထမ အကြိမ်မှ တတိယအကြိမ်ဆွေးနွေးပွဲရောက်သည်အထိ ချင်းအမျိုးသားတပ်ဦး ၏ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုအဖွဲ့တွင် အမျိုးသမီးပါဝင်မှု မရှိခဲ့ပါ။ ဆွေးနွေးပွဲသို့ လေ့လာ သူအဖြစ် တရားဝင်ဖိတ်ကြားခြင်းခံရသော ချင်းလူ့အခွင့်အရေးအဖွဲ့ (Chin Human Rights Organization)သည်လည်း အမျိုးသားကိုယ်စားလှယ်ကိုသာ စေလွှတ်ခဲ့ပါသည်။ ချင်းအမျိုးသားတပ်ဦးနှင့် နိုင်ငံတော်အစိုးရတို့အကြား အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးဆွေးနွေးပွဲများ ဖြစ်ပေါ်လာစေရန် ကြိုးပမ်းရာတွင် အရေး ကြီးသောအခန်းကဏ္ဍမှပါဝင်ခဲ့သည့် ချင်းငြိမ်းချမ်းရေးနှင့်တည်ငြိမ်ရေးကော်မတီ ၏ အဖွဲ့ဝင် ၂၀ ဦးတွင် အမျိုးသမီးတစ်ဦးသာ ပါဝင်ပါသည်။ သို့ရာတွင်၊ လက်ရှိ ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်များ၌ သူမ၏အခန်းကဏ္ဍမှာ ချင်းအမျိုး

²⁹ ချယ်ရီဖဟောင်းနှင့်တွေ့ဆုံမေးမြန်းချက်။

သားတပ်ဦး၊ ချင်းငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် တည်ငြိမ်ရေးကော်မတီနှင့် ချင်းပြည်နယ် အစိုးရတို့ကြား တရားဝင်နှင့်အလွတ်သဘောဆွေးနွေးမှုများ ကျင်းပပြုလုပ်ရာ တွင်လွယ်ကူချောမွေ့စေရန် ထောက်ပံ့ပို့ဆောင်ရေးဆိုင်ရာနှင့် ဆက်သွယ်ရေး ပေါင်းကူးသွယ်ဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရပါသည် (Ja Nan Lahtaw, 2012, p.10)။

ပထမအကြိမ် ပြည်ထောင်စုအဆင့်တွေ့ဆုံဆွေးနွေးပွဲတွင် အပစ်အခတ်ရပ်စဲမှု စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးအဖွဲ့ ဖွဲ့စည်းထားရှိရန် အစိုးရဘက်နှင့် ချင်းအမျိုးသား တပ်ဦးတို့ နှစ်ဘက်သဘောတူညီခဲ့ကြပါသည်။ ယင်းသဘောတူညီချက်သည် ချင်းပြည်နယ်အတွင်း ငြိမ်းချမ်းမှုဖော်ဆောင်ရေးလုပ်ငန်းစဉ် ရေရှည်တည်တံ့ရေး အတွက် အရေးပါသောယန္တရားတစ်ခုဖြစ်သည်။ အပစ်အခတ်ရပ်စဲမှုစောင့်ကြည့် လေ့လာရေးအဖွဲ့များကို ထန်တလန်၊ တီးတိန်၊ မတူပီနှင့် ပလက်ဝစသည့် မြို့နယ်လေးခု၌ ချင်းငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် တည်ငြိမ်ရေးကော်မတီ၏ ကူညီဆောင် ရွက်မှုဖြင့် စတင်ဖွဲ့စည်းခဲ့ပါသည်။ သို့သော် ထိုကော်မတီများ၌ အမျိုးသမီးများ ပါဝင်မှုမှာ အလွန်မှားမှိန်လျှက်ရှိပါသေးသည်။ ပလက်ဝနှင့်တီးတိန်မြို့များရှိ ကော်မတီများတွင် အမျိုးသမီးတစ်ဦးစီ ပါဝင်ကြောင်း ချင်းငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် တည် ငြိမ်ရေးကော်မတီ၏ အတွင်းရေးမှူး သိက္ခာတော်ရဆရာ တလွန်ကျအို က ပြောပြပါသည်။³⁰ လက်ရှိတွင် ချင်းငြိမ်းချမ်းရေးနှင့်တည်ငြိမ်ရေးကော်မတီနှင့် ချင်းလူ့အခွင့်အရေးအဖွဲ့တို့မှလွဲလျှင် ချင်းပြည်နယ်အတွင်း ငြိမ်းချမ်းရေးဖော် ဆောင်မှုလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ပြည်နယ်အဆင့် သို့မဟုတ် နိုင်ငံတော်အဆင့် တက်ကြွထင်ရှားစွာ ပါဝင်လုပ်ဆောင်နေသည့် ချင်းအရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်း များမရှိပါ။ မကြာသေးမီက ချင်းပြည်နယ်အတွင်း ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှု လုပ်ငန်းစဉ်များကို တစ်ဖက်တစ်လမ်းမှကူညီထောက်ပံ့နိုင်ရန်ရည်ရွယ်၍ ချင်း အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းညွှန်ပေါင်းဖြစ်သော ချင်းရေးရာပူးပေါင်းဆောင်ရွက် ရေးအဖွဲ့ (Chin Affairs Partnership)ကိုဖွဲ့စည်းခဲ့ရာ၊ အဖွဲ့၏မူလအဖွဲ့ဝင် ကိုးဦးအနက်၊ တစ်ဦးသာ အမျိုးသမီးဖြစ်ပါသည်။

³⁰ သိက္ခာတော်ရဆရာ တလွန်ကျအိုနှင့်တွေ့ဆုံမေးမြန်းချက်။

ချင်းအမျိုးသားတပ်ဦးနှင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးဆွေးနွေးပွဲများတွင် လေ့လာသူ တစ်ဦးအဖြစ်ပါဝင်ခဲ့သော မိုင်ချင်းချင်းက၊ စာရေးသူတို့နှင့်တွေ့ဆုံရာတွင် အထက်ဖော်ပြပါအခြေအနေနှင့်ပတ်သက်၍၊ ချင်းအမျိုးသမီးများအနေဖြင့် ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းစဉ်များကို နိုင်ငံရေးအဖြစ် နားလည်ထားကြပြီး အစဉ်အလာအရ ယင်းသည်အမျိုးသမီးများ ပါဝင်ရမည့်ကိစ္စမဟုတ်၊ အမျိုးသားများသာ ခေါင်းဆောင်နှင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချသူများအနေဖြင့် ပါဝင်ရမည့်အရာ ဖြစ်သည်ဟုယူဆထားကြပုံရသည်ဟု ပြောပြခဲ့ပါသည်။ ချင်းပြည်နယ်အတွင်း လက်ရှိငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် ဆက်နွှယ်သော လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်မှုများတွင် ပါဝင်ပတ်သက်ရန်အတွက် ချင်းအမျိုးသမီးများအနေဖြင့် အဆင်သင့်ဖြစ်မှုနည်းပါးနေသေးကြောင်း၊ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ထိုသို့ လှုပ်ရှားလုပ်ဆောင်မှုများ၌ အမျိုးသားများကသာ လွှမ်းမိုးထားပြီး၊ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးသဘောတူညီချက်များတွင်လည်း အမျိုးသမီးကို နေရာပေးရန်ဖော်ပြမှု မရှိသောကြောင့်ဖြစ်သည်ဟု သိက္ခာတော်ရဆရာတလွန်ကျအိုက သူ၏လေ့လာတွေ့ရှိချက်ကို စာရေးသူတို့အား ပြောပြခဲ့ပါသည်။ ချင်းအမျိုးသားတပ်ဦး၏ လက်ထောက်အထွေထွေအတွင်းရေးမှူးဖြစ်သူ ဒေါက်တာရွှေခါးရိက လူထုနှင့် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးမှုလုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် နောင်လာမည့် နိုင်ငံရေးတွေ့ဆုံဆွေးနွေးပွဲများတွင် အမျိုးသမီးများပါဝင်မှု ဥပဒေဆိုင်ရာအထိဖြစ်စေရေး ဆောင်ရွက်ရန် ချင်းအမျိုးသားတပ်ဦး၌ ပြဌာန်းချက် (mandate)ရှိကြောင်း စာရေးသူတို့နှင့် တွေ့ဆုံစဉ် ရှင်းပြခဲ့ပါသည်။³¹ သို့ရာတွင် ယင်းပြဌာန်းချက် (mandate)ကို လက်တွေ့ရုပ်လုံးပေါ်လာစေရန်ဦးတည်သော ထင်သာမြင်သာသည့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ သို့မဟုတ် စနစ်တကျ အစီအစဉ်ရေးဆွဲထားရှိမှုများ လိုအပ်နေဆဲဖြစ်ကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရပါသည်။

³¹ ဒေါက်တာရွှေခါးရိနှင့်တွေ့ဆုံမေးမြန်းချက်။

၄.၂။ ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံး

ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံးသည် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်၌ ငြိမ်းချမ်းရေး၊ ဒီမိုကရေစီနှင့်လူ့အခွင့်အရေး ဖြစ်ထွန်းစေရန် အားပေးထောက်ပံ့ နိုင်ရေးအလို့ငှာ ဖွဲ့စည်းထူထောင်ထားသည့်အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ် ဖြစ်ပါသည်။ ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံးသည် ကရင်အမျိုးသမီး၊ အမျိုးသားထုတစ်ရပ်လုံး ၏ ပြင်းပြထက်သန်သော စိတ်ဆန္ဒကိုကိုယ်စားပြုသည့် ဦးဆောင်နိုင်ငံရေးအဖွဲ့ အစည်းတစ်ခုလည်းဖြစ်ပါသည်။ ၁၉၄၇ ခုနှစ်တွင် ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ခဲ့သည် ဟုဆိုသော်လည်း၊ ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံးအစပျိုးရာအဖွဲ့အစည်းများမှာမူ ၁၈၈၁ ခုနှစ်ကတည်းကပင် စခဲ့သည်ဟုဆိုနိုင်ပါသည်(Karen National Union, n.d.)။ ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံးသည် ယင်းထိန်းချုပ်ရာဒေသများတွင် အစိုးရကဲ့သို့သော လုပ်ဆောင်မှုအားလုံးကို စီမံဆောင်ရွက်ပါသည်။ ယင်းစီမံ လုပ်ဆောင်မှုများကို နိုင်ငံခြားရေးရာ၊ ပညာရေးနှင့်ယဉ်ကျေးမှု၊ ကျန်းမာရေးနှင့် လူမှုဖူလုံရေး၊ စိုက်ပျိုးရေး၊ ကာကွယ်ရေး၊ သစ်တောရေးရာ၊ သတ္တုတွင်း၊ တရား ရေးဌာန၊ ပြည်ထဲရေးနှင့် သာသနာရေး၊ ငါးလုပ်ငန်း၊ စိုက်ပျိုးရေးနှင့် မွေးမြူရေး၊ မဟာမိတ်ရေးရာ၊ ပြန်ကြားရေး၊ ဆက်သွယ်ရေးနှင့် သယ်ယူပို့ဆောင်ရေးနှင့် အခွန်နှင့်ဘဏ္ဍာရေးစသည်ဖြင့် ဌာန ၁၄ ခုခွဲဝေ၍ လုပ်ဆောင်ပါသည်(Karen National Union, n.d.)။

၂၆၊ နိုဝင်ဘာ မှ ၂၆၊ ဒီဇင်ဘာ ၂၀၁၂အထိ ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံး၏ တစ်ဆယ့်ငါးကြိမ်မြောက်ကွန်ဂရက်အစည်းအဝေးကို ကျင်းပခဲ့ပြီး ဗဟိုအလုပ် အမှုဆောင်ကော်မတီအဖွဲ့ဝင် ၁၁ ဦးကိုရွေးကောက်တင်မြောက်ခဲ့ပါသည်။ ထို ၁၁ဦးတွင် အမျိုးသမီးတစ်ဦးဖြစ်သည့် ဖဒိုနော်စီပိုးရာစိန်သည် ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌ အဖြစ်ရွေးချယ်ခံရပါသည်။ ဖဒိုနော်စီပိုးရာစိန်သည် ၁၄ ကြိမ်မြောက် ကွန်ဂရက် သက်တမ်းတွင် အထွေထွေအတွင်းရေးမှူးအဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့သူဖြစ်ပါ သည် (Karen National Union, 27 December 2012)။ လက်ရှိ သက်တမ်း၏ (ဗဟိုအလုပ်အမှုဆောင်ကော်မတီ အဖွဲ့ဝင်များအပါအဝင်ဖြစ်သော) အမြဲတမ်း

ကော်မတီတွင် ၄၅ဦးရှိသည့်အနက်နှစ်ဦးသာ အမျိုးသမီးဖြစ်ပါသည်။ လက်ရှိ သက်တမ်းတွင် ဌာနတာဝန်ခံအဖြစ် တာဝန်ပေးခံရသူများအနက် အမျိုးသမီး တစ်ဦး (တရားရေးဌာန)သာ ပါဝင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ကရင်အမျိုးသား အစည်းအရုံးတွင် အမျိုးသမီးများ ဆုံးဖြတ်ချက်ချသောရာထူးအဆင့်များ၌ ရောက်ရှိစေရန်မူဝါဒရှိသည့်တိုင် ထိပ်တန်းရာထူးနေရာများကို အမျိုးသားများက ကိုင်တွယ်ထားဆဲရှိကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ ယင်းနှင့်ပတ်သက်၍ နော်စီပိုးရာစိန် က အောက်ပါအတိုင်းရှင်းပြခဲ့ပါသည်။

ဤတိုင်းပြည်ရှိ လက်နက်ကိုင်တော်လှန်ရေးလှုပ်ရှားမှုသမိုင်းတွင် အမြင့်ဆုံး ခေါင်းဆောင်မှုနေရာ၌ အမျိုးသမီးများပါဝင်ထမ်းဆောင်မှုရှိနေသည့် တစ်ခု တည်းသော လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းမှာ ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံး ပင်ဖြစ်သည်။ အကြောင်းမှာ အမျိုးသမီးများ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သော ရာထူး နေရာများ၌ ပါဝင်နိုင်ခွင့်ရရှိရန် ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံး၌ မူဝါဒရှိသည်။ ယင်းသည်အမျိုးသမီးများကို မြှင့်တင်နိုင်ရန်အတွက် ကရင်အမျိုးသား အစည်း အရုံးကို ကူညီခြင်းလည်းဖြစ်သည်။ သို့သော်၊ အမျိုးသမီးပါဝင်မှု ၃၀ ရာခိုင်နှုန်း အထိတော့ ကျွန်မတို့ မရောက်ရှိသေးပါ။³²

၂၁၊ ဇူလိုင် ၂၀၁၃တွင် ဂျီနီဗာခေါ်(လ်)အဖွဲ့၏ လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခတွင် လိင် အကြမ်းဖက်မှုနှင့် ကျား၊ မ အခြေပြုခွဲခြားဆက်ဆံမှုပျောက်စေရေး ကတိ ကတိနှင့် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခ၏ ထိခိုက်သက်ရောက်မှုများမှကလေးသူငယ် များအား ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရေးကတိကတိတို့ကို ကရင်အမျိုးသား အစည်းအရုံးက လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ပါသည် (Geneva Call, 24 July 2013)။ အထက်ပါကတိကတိနှစ်ခုတွင် ပါဝင်လက်မှတ်ရေးထိုးနိုင်ရန်အတွက် ကရင် အမျိုးသားအစည်းအရုံးအနေဖြင့် ၇ နှစ်မျှ အချိန်ယူခဲ့ရပါသည်။ လက်မှတ်ရေး ထိုးခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံး၏ ကြေငြာချက်တွင် အောက်ပါအတိုင်းဖော်ပြထားခဲ့ပါသည်။

³² နော်စီပိုးရာစိန်နှင့်တွေ့ဆုံမေးမြန်းချက်။ ၁၉၊ ဇူလိုင် ၂၀၁၃၊ မဲဆောက်။

... ထို့ကြောင့် ဤကတိကဝတ်များတွင် ပါဝင်လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်းအားဖြင့် ကျွန်ုပ်တို့အဖွဲ့အစည်း၏တည်ဆဲစည်းမျဉ်းများ၊ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ကျွန်ုပ်တို့ ဆက်လက်၍ အသုံးပြုခြင်းနှင့်တွန်းအားပေးခြင်း ပြုလုပ်မည်ဖြစ်ပါသည်။ ကျွန်ုပ်တို့ ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံးအနေဖြင့် ယခုကဲ့သို့ လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်းကိုဂုဏ်ယူမိပါသည်။ထို့အတူ ဂျီနီဗာခေါ်(လ်)အဖွဲ့အပါအဝင် အခြားသောအဖွဲ့အစည်းများနှင့်ပူးပေါင်း၍ လိင်အကြမ်းဖက်မှုနှင့် ကျား၊ မ အခြေပြုခွဲခြား ဆက်ဆံမှုပျောက်စေရန်၊ ကလေးသူငယ်များ ထိုက်တန်သော ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုနှင့် ကူညီဖေးမမှုတို့ကို ကျိန်းသေခိုင်မာစွာ ရရှိစံစားနိုင်စေရန်လုပ်ဆောင်နိုင်မည်ဟု ကျွန်ုပ်တို့မျှော်မှန်းပါသည် (Geneva Call, 24 July 2013)။

ဩဂုတ် ၂၀၁၁ ခုနှစ်တွင် နိုင်ငံတော်သမ္မတမှ ငြိမ်းချမ်းရေးဆွေးနွေးရန်ဖိတ်ခေါ်သောအခါ ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံးသည် ငြိမ်းချမ်းရေးဆွေးနွေးမှုထဲသို့ ပါဝင်ရောက်ရန် ဆုံးဖြတ်ခဲ့ပါသည်။ ဖေဖော်ဝါရီ ၂၀၁၂ခုနှစ်တွင် အဆင့်လေးဆင့် ပါဝင်သော ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံး၏ ငြိမ်းချမ်းရေးအစီအစဉ်ကို ရေးဆွဲချမှတ်ခဲ့ပါသည်။ ယင်းတို့မှာ (၁) ပဏာမအပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးအဆင့် (၂) ပိုမိုရှည်ကြာသောအပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးအဆင့် (၃) နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးမှု အစပြုခြင်း၊ အမျိုးသားပြန်လည်သင့်မြတ်ခြင်းနှင့် နောက်ကွယ်ရှိနိုင်ငံရေးပြဿနာများကိုဖြေရှင်းခြင်းအဆင့် (၄) နိုင်ငံရေးတွင်ပါဝင်ခြင်းအဆင့်တို့ဖြစ်ပါသည် (Karen National Union, 22 February 2012)။ စက်တင်ဘာ ၂၀၁၁ ခုနှစ်မှစတင်ကာ ဤစာရေးသားချိန်အထိ ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံးနှင့် နိုင်ငံတော်အစိုးရ ညှိနှိုင်းရေးအဖွဲ့တို့ကြား ၁၂ ကြိမ်ထက်မက တွေ့ဆုံပြီးဖြစ်သော်လည်း သဘောတူညီချက် ၃ ခုသာ လက်မှတ်ရေးထိုးနိုင်ခဲ့ပါသေးသည်။

၁၂။ ဇန်နဝါရီ ၂၀၁၂တွင် ပြည်နယ်အဆင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲနိုင်ရေးဆိုင်ရာ သဘောတူညီချက် (ပထမသဘောတူညီချက်)ကို လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ပါသည်။ ယင်းသဘောတူညီချက်တွင် အပစ်အခတ်ရပ်စဲနိုင်ရေးကိုသာ အဓိကအားဖြင့် အလေးဂရုပြုသည့် အချက် ၁၁ ချက်ပါဝင်ပါသည် (Myanmar Peace Monitor,

n.d.,a)။ ၇၊ ဧပြီ ၂၀၁၂တွင် အချက် ၁၃ ချက်ပါဝင်သော ပြည်ထောင်စုအဆင့် သဘောတူညီချက် (ဒုတိယသဘောတူညီချက်)ကို လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ပါသည် (Burma Partnership, 7 April 2012)။ ၃၊ စက်တင်ဘာ ၂၀၁၂ တွင် အပစ် အခတ်ရပ်စဲရေးဆိုင်ရာ လိုက်နာကျင့်ကြံရမည့်ကျင့်ဝတ် (Ceasefire Code of Conduct)နှင့်ပတ်သက်၍ လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ပါသည် (Burma News International, 2013; p. 118)။ ယင်း၌ အခန်း ၁၁ ခန်းပါဝင်ပြီး၊ အရပ်သား ဘဝလုံခြုံမှုရှိရေး အပါအဝင် အသေးစိတ်အချက် ၃၄ ချက် ပါဝင်ပါသည်။

ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် အမျိုးသမီးပါဝင်မှုကိစ္စကို ဒုတိယအကြိမ် သဘော တူညီချက်၌ထည့်သွင်းနိုင်ခဲ့ပါသည်။ ဒုတိယအကြိမ် သဘောတူညီချက်၏ အပိုဒ် ၅ တွင် ရပ်ရွာဒေသတွင်း ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်မှုလုပ်ငန်းများ၌ အမျိုးသမီး ပါဝင်မှုနှင့်ပတ်သက်၍ “ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ် ပိုမိုဖြစ်ထွန်းလာစေရန်အတွက် ခရိုင်နှင့်မြို့နယ်အဆင့် ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်မှုအဖွဲ့များကို ဖွဲ့စည်းသွားရ မည်။ အထူးသဖြင့် အမျိုးသမီးများကို ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ထည့်သွင်း ရမည်”ဟူ၍ ဖော်ပြထားပါသည် (Burmar Ethnic Studies, 2012)။ ဤဒုတိယ အကြိမ်သဘောတူညီချက်၌ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် အမျိုးသမီးပါဝင်မှုနှင့် ကျား၊ မ မတူကွဲပြားမှုအမြင်နှင့် ကျား၊မ တန်းတူညီမျှမှုရှိရေးသဘောတရား ထင်ဟပ်ကျင့်သုံးနိုင်ခြင်းတို့အတွက် မျှော်လင့်အားတက်ဖွယ်ရာကောင်းသော အချက်များရှိသည့်တိုင်၊ ယခုထက်ပို၍ ကောင်းအောင်ရေးသားရန်လိုအပ်သည့် အခြေအနေရှိနေဆဲဖြစ်ကြောင်းတွေ့ရှိရသည်။ အကြောင်းတစ်ခုမှာ အမျိုးသမီး ပါဝင်မှုကို ဖော်ပြထားသည့်တိုင် အမျိုးသမီးများ မည်သည့်နေရာတွင် မည်ကဲ့သို့ ပါဝင်ရမည်ဟူသောအချက်ကို တိတိကျကျဖော်ပြပေးထားမှုမရှိခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ယင်းအချက်နှင့်ပတ်သက်၍ ကရင့်ရေးရာကော်မတီမှ စောကျော်စွာက အောက် ပါအတိုင်း မှတ်ချက်ပြုထားပါသည်။

ကေအိန်ယူ၏ဒုတိယအကြိမ်သဘောတူညီချက်၌ အမျိုးသမီးပါဝင်မှုကိုနိုင်မာ သေချာစေရန်အတွက် ရှင်းလင်းသောနည်းလမ်းများ ဖော်ပြထားသည်ကို

မတွေ့ပါ။ ဥပမာအားဖြင့် စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးအဖွဲ့များတွင် အနည်းဆုံး အမျိုးသမီး ၃၀ ရာခိုင်နှုန်း ပါဝင်ရမည်ဟူသောအချက်မျိုးကို ဤသဘောတူညီချက်၌ ရှင်းလင်းစွာ ဖော်ပြထားသင့်သော်လည်း မဖော်ပြထားပါ။ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်၌ အမျိုးသမီးများ၏အခန်းကဏ္ဍကို မြှင့်တင်ခြင်းတွင် ကေအဲန်ယူသည် အတော်လေးရှေ့ပြေးသော်လည်း ရှင်းလင်းမှုမရှိသောအခြေအနေများရှိနေဆဲ ဖြစ်ပါသည်။³³

အကယ်၍ ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံးနှင့် နိုင်ငံတော်အစိုးရတို့ကြားချုပ်ဆိုခဲ့သောသဘောတူညီချက်များတွင် အသုံးပြုသည့်အသုံးအနှုန်း၊ စကားလုံးများသည် ကျား၊ မ မတူကွဲပြားမှုအမြင်နှင့် ကျား၊ မ တန်းတူညီမျှရေးသဘောတရားသိမြင်ထင်ဟပ်မှုရှိနိုင်လျှင် အမျိုးသမီး၊ အမျိုးသားတို့၏မတူကွဲပြားသော လိုအပ်ချက်များကို ပိုမို၍ဖြည့်ဆည်းပေးနိုင်မည်ဖြစ်ပြီး၊ တိတိကျကျလည်းရှိမည်ဖြစ်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် - ပထမအကြိမ်သဘောတူညီချက်၏ ဒုတိယအပိုဒ်တွင် အသုံးပြုထားသောစကားစု၌ “နိုင်ငံသားအားလုံး၏ လုံခြုံရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးကိုအာမခံရန်”ဟု ရေးသားခြင်းထက် “....နိုင်ငံသားအမျိုးသမီး၊ အမျိုးသားအားလုံး၏ လုံခြုံရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးကိုအာမခံရန်”ဟူ၍ရေးသားခြင်းအားဖြင့် သဘောတူညီချက်စာသားသည် အမျိုးသမီး၊ အမျိုးသားတို့၏ သီးခြားလိုအပ်ချက်များကိုပိုမို၍ ပေါ်လွင်ထင်ဟပ်စေနိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။

ထို့အတူ ဒုတိယအကြိမ်သဘောတူညီချက်၏ ဒုတိယအပိုဒ်တွင်ပါရှိသည့် စကားရပ်ဖြစ်သော “လူထု၏ လုံခြုံမှုနှင့် အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းမှုတို့ကို အာမခံနိုင်ရန် နှစ်ဘက်နားလည်လက်ခံသော အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးဆိုင်ရာကျင့်ဝတ်ကို အကောင်အထည်ဖော်ရန်သဘောတူကြသည်” ဟူသောစကားရပ်အစား “အမျိုးသမီးနှင့်အမျိုးသားတို့၏ လုံခြုံမှုနှင့် အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းမှုတို့ကို အာမခံနိုင်ရန် နှစ်ဘက်နားလည်လက်ခံသော အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးဆိုင်ရာကျင့်ဝတ်ကို အကောင်အထည်ဖော်ရန်သဘောတူကြသည်” ဟုရေးသားနိုင်လျှင် သဘောတူ

³³ စောကျော်စွာနှင့်တွေ့ဆုံမေးမြန်းချက်။ ၁၂၊ ဇွန် ၂၀၁၃။ ဘားအံ။

ညီချက်စာသားသည် အမျိုးသမီးနှင့်အမျိုးသားတို့၏မတူကွဲပြားသောလိုအပ်ချက်ကိုပိုမို၍တိကျစွာထင်ဟပ်စေနိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။ ကရင်ဒုက္ခသည်ဆိုင်ရာကော်မတီမှ နော်ဘလ္ဂ်မင်းမင်းနိုက်စံက “ဂျိန်ဒါအမြင်သဘောထင်ဟပ်နိုင်မှုသည် အပစ်အခတ်ရပ်စဲပြီးနောက် လုံခြုံမှုရှိပြီး၊ စိတ်ချရသည့်အကူးအပြောင်းဖြစ်စဉ်တစ်ခုဖြစ်ထွန်းနိုင်ရန်အတွက် အလွန်အရေးကြီးသည်”ဟု ပြောပြခဲ့ပါသည်။³⁴

အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးဆိုင်ရာကျင့်ဝတ် (Ceasefire code of conduct) သည် ကျေးလက်ရပ်ရွာဒေသမှ အမျိုးသမီးနှင့်အမျိုးသားများအား အကာအကွယ်ပေးနိုင်ရန်အတွက်သော်လည်းကောင်း၊ အကြောက်တရားမှ လွတ်မြောက်နိုင်စေရန်အတွက်သော်လည်းကောင်း၊ ၎င်းတို့၏လုံခြုံရေးအတွက် စိတ်ချမှု ရရှိနိုင်စေရန်အတွက်သော်လည်းကောင်း ဆီလျော်ကောင်းမွန်သော တန်ဆာပလာတစ်ခုဖြစ်နိုင်ကြောင်းတွေ့ရှိရပါသည်။ ဂျိန်ဒါခွဲခြမ်းစိပ်ဖြာလေ့လာမှုကို စနစ်တကျလုပ်ဆောင်ခြင်းဖြင့် ကျား၊ မ မတူကွဲပြားသောအမြင်နှင့် လိုအပ်ချက်များကို ပိုမိုရှင်းလင်းစွာတွေ့မြင်ရပြီး၊ ပိုမိုတိကျကောင်းမွန်သည့်တုံ့ပြန်ဖြေရှင်းခြင်းများကို ဆောင်ရွက်နိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။ အထူးသဖြင့်အမျိုးသမီး၊ အမျိုးသားတို့၏လုံခြုံရေးကိစ္စနှင့်ဆက်နွယ်လာသောအခါတွင် ကျား၊ မ မတူကွဲပြားမှုကိုအခြေပြု၍ စီမံဆောင်ရွက်မှသာ ပို၍ကောင်းမွန်ပါသည်။ ဖဒိုနော်စီပိုးရာစိန်က စာရေးသူတို့အားအောက်ပါအတိုင်းရှင်းပြခဲ့ပါသည်။

တကယ်တမ်းတွင် စစ်တပ်အတွက် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးဆိုင်ရာ ကျင့်ဝတ်ရှိရန် အရေးကြီးကြောင်း ကျွန်ုပ်တို့ခံစားမိခဲ့ကြသည်။ အကြောင်းမှာ ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားရာဒေသများတွင် အမျိုးသမီးနှင့်အမျိုးသားများ အထူးသဖြင့် အမျိုးသမီးများသည် အကြမ်းဖက်မှုများစွာကို ခံစားရပါသည်။ ထို့ကြောင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး ဖြစ်ပေါ်သော်လည်း စစ်တပ်အတွက်လိုက်နာရမည့် ကျင့်ဝတ်မရှိလျှင် အမျိုးသမီးများ၏ စိတ်ချလုံခြုံရေးအတွက် အာမခံချက် မရှိနိုင်ပါ။

³⁴ နော်ဘလ္ဂ်မင်းမင်းနိုက်စံနှင့်တွေ့ဆုံချက်။ ၂၀၊ ဇူလိုင် ၂၀၁၃၊ မဲဆောက်။

ထို့ကြောင့် ယင်းသည် အရပ်သားများ၊ အမျိုးသမီးနှင့်ကလေးများတို့၏ လုံခြုံရေးကို အာမခံမှုအတွက် အလွန်အရေးကြီးပါသည်။³⁵

သို့ရာတွင် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးဆိုင်ရာကျင့်ဝတ်မှာ လက်တွေ့အမှန်တကယ် အကောင်အထည်ပေါ်လာစေရန်အတွက် အဆင့်များစွာလိုအပ်နေပါသေးသည်။ ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံး၊ အထွေထွေအတွင်းရေးမှူး ဖခို စောကွယ်ထူးဝင်း က ဇွန် ၂၀၁၃ တွင် အောက်ပါအတိုင်း ပြောဆိုခဲ့ပါသည်။

အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးဆိုင်ရာကျင့်ဝတ်နှင့်သက်ဆိုင်သည့် သဘောတူညီချက် မှာ ယခုအချိန်အထိ မူကြမ်းအဆင့်၌သာ ရှိနေပါသေးသည်။ တနည်းဆိုသော် ‘မူအားဖြင့်သဘောတူသည်’ ဟူသောအဆင့်တွင်သာ ရှိနေပါသေးသည်။ စက်တင်ဘာ ၂၀၁၂ တွင်ပြုလုပ်ခဲ့သော နောက်ဆုံးအကြိမ် တွေ့ဆုံသည့် ဆွေးနွေးမှုနောက်ပိုင်း ယခုအချိန်အထိ နှစ်ဖက်လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များ လိုက်နာရမည့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးဆိုင်ရာ ကျင့်ဝတ်စည်းကမ်းများ အပြီး သတ် အတည်ပြုနိုင်ရန်အတွက် နောက်ဆက်တွဲအစည်းအဝေးပြုလုပ်နိုင်ခြင်း မရှိသေးပါ (Karen News, 5 June 2013)။

မကြာမီက ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံးအတွင်း ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည့် ခေါင်းဆောင်မှု အပြောင်းအလဲသည် ငြိမ်းချမ်းရေးဆွေးနွေးမှုလုပ်ငန်း၌ အမျိုးသမီးပါဝင်မှုအပေါ် အနည်းနှင့်အများသက်ရောက်ဆက်နွှယ်မှုရှိမည်ကို အချို့သောသူများက စိုးရိမ် ကြပါသည်။ ယခင် အထွေထွေအတွင်းရေးမှူးဖြစ်ခဲ့သူ ဖခိုနော်စီပိုးရာစိန်သည် ယခင်အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးဆွေးနွေးမှုများတွင် အဖွဲ့ခေါင်းဆောင်အဖြစ် ဦးစီးဦး ဆောင်ကာ ပါဝင်ခဲ့ပါသည်။ သို့သော်ယခုအခါ သူမသည် ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံရပြီးနောက်ပိုင်းတွင် သူမအား ငြိမ်းချမ်းရေး ဆွေးနွေး မှုများတွင် သိပ်မတွေ့ရတော့ပေ။ ငြိမ်းချမ်းရေးကိစ္စရပ်တွင် တက်ကြွလှုပ်ရှားသူ ဖြစ်ပြီး ကရင်အမျိုးသမီးဖွံ့ဖြိုးရေးအဖွဲ့၏ဒါရိုက်တာလည်းဖြစ်သူ နော်စုဇန်နာ လုလှစိုးက အထက်ပါအခြေအနေနှင့် ပတ်သက်၍ စာရေးသူတို့နှင့် တွေ့ဆုံစဉ်

³⁵ နော်စီပိုးရာစိန်နှင့်တွေ့ဆုံမေးမြန်းချက်။

ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံး၏ခေါင်းဆောင်ပိုင်း အပြောင်းအလဲသည် ငြိမ်းချမ်းရေးဆွေးနွေးမှုအဖွဲ့၏ ဖွဲ့စည်းပုံအားထိခိုက်မည်ကို စိုးရိမ်ကြောင်း၊ အမျိုးသမီးများနေရာတွင် အမျိုးသားများဖြင့် အစားထိုးမည်ကို စိုးရိမ်ကြောင်း မှတ်ချက်ပေးခဲ့ပါသည်။³⁶ ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံး၏ လက်ရှိခေါင်းဆောင်များအနေဖြင့် ငြိမ်းချမ်းရေးဆွေးနွေးမှုလုပ်ငန်းစဉ်တွင် အမျိုးသမီးများအား ဆက်လက်ထည့်သွင်းပါဝင်စေသင့်သည်ဟု အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးဆွေးနွေးပွဲများတွင် အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းမှလေ့လာသူ သိက္ခာတော်ရဆရာ စောမက်သျှူးအေး က မှတ်ချက်ပြုခဲ့ပါသည်။³⁷

အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ကရင်အမျိုးသမီးခေါင်းဆောင်များစွာ တက်တက်ကြွကြွ ပါဝင်ထိတွေ့လျက်ရှိသည်ကို တွေ့ရှိရပါသည်။ ၁၄ ကြိမ်မြောက်ပါတီကွန်ဂရက်သက်တမ်းတွင် ဆွေးနွေးရေးအဖွဲ့ဝင်များအဖြစ် အမျိုးသမီး ၃ ဦး ပါဝင်ခဲ့ပါသည်။ ၎င်းတို့မှာ လက်ရှိ ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌ နော်စီပိုးရာစိန် (ယခင်အဖွဲ့ခေါင်းဆောင်)၊ ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံး၏ ယခင်ပြောရေးဆိုခွင့်ရှိသူ နော်မေဦးမူထရောနှင့် ကရင်ဒုက္ခသည်ဆိုင်ရာကော်မတီ၏ အကြီးအကဲဖြစ်သူ နော်ဘလွမ်းမင်းနီကံစံတို့ဖြစ်ပါသည်။ ကရင်ဖွံ့ဖြိုးရေးကွန်ယက် (Karen Development Network)၊ ကရင်ရေးရာ ကော်မတီ (Karen Affairs Committee)၊ ကရင်အမျိုးသမီးဖွံ့ဖြိုးရေးအဖွဲ့ (Karen Women Empowerment Group)၊ ကရင်လူ့အခွင့်အရေးအဖွဲ့ (Karen Human Rights Group)၊ ကရင်သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာကွန်ယက် (Karen Environment and Social Action Network)၊ စစ်ဘေးရှောင် ကရင်လူထုဆိုင်ရာကော်မတီ (Committee for Internal Displaced Karen People) အစရှိသည့် လူထုအခြေပြု ကရင်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများစွာသည် ကရင်ငြိမ်းချမ်းမှုဖော်ဆောင်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် တက်ကြွစွာ ပါဝင်လျက်ရှိပါသည်။ မည်သို့ပင်

³⁶ နော်စူဇန်နာလုလုစိုးနှင့်တွေ့ဆုံမေးမြန်းချက်။ ၁၇၊ ဇွန် ၂၀၁၃၊ ရန်ကုန်။

³⁷ သိက္ခာတော်ရဆရာ စောမက်သျှူးအေးနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းချက်။

ဆိုစေကာမူ၊ ငြိမ်းချမ်းရေးဆွေးနွေးမှုလုပ်ငန်းစဉ်၏ နောက်ပိုင်းကာလများတွင် ကရင်အမျိုးသားအစည်အရုံး၏ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းရေးကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့၌ အမျိုးသမီးပါဝင်မှုသည် ကျဆင်းလျက်ရှိသည်ကိုတွေ့ရပါသည်။

၈။ ဧပြီ ၂၀၁၂ တွင် ပြည်တွင်းရှိ ကရင်ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်ကို ကူညီပံ့ပိုးရန် အတွက် ကရင်ငြိမ်းချမ်းရေးပံ့ပိုးမှုအဖွဲ့ (Karen Peace Support Team) ကို ဖွဲ့စည်းခဲ့ပါသည်။ ထိုအဖွဲ့တွင် အဖွဲ့ဝင် ၁၁ ဦးပါဝင်ပြီး ၎င်းတို့သည် ငြိမ်းချမ်းရေး တက်ကြွလှုပ်ရှားသူများနှင့် ကရင်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၏ ခေါင်းဆောင်များဖြစ် ကြပါသည်။ အဖွဲ့ဝင် ၁၁ ဦးတွင် ညှိနှိုင်းရေးမှူးများဖြစ်သည့် နော်စူဇန်နာလှလှစိုး နှင့် နန့်ခင်အေးဦးတို့အပါအဝင် ၄ ဦးမှာ အမျိုးသမီးများဖြစ်ကြပါသည်။³⁸

ကရင်အမျိုးသမီးအစည်းအရုံး (Karen Women Organization)သည် လက်ရှိ ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းစဉ်တွင် အမျိုးသမီးများကို ထည့်သွင်းပါဝင်စေ ရန်အတွက်အခိုင်အမာ တိုက်တွန်းလျှောက်ရှိပါသည်။ ၂၀၁၂ ခုနှစ် အပြည်ပြည် ဆိုင်ရာငြိမ်းချမ်းရေးနေ့တွင် ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းစဉ်၌ အမျိုးသမီး များ အရေးပါသောအခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်ရန်လိုအပ်ကြောင်း ကြေငြာချက်ထုတ် ပြန်ခဲ့ပါသည်။ ယင်းထုတ်ပြန်ချက်တွင် “ငြိမ်းချမ်းရေးဆွေးနွေးမှုပြုလုပ်လျက်ရှိ နေကြသည့်အဖွဲ့အစည်းအားလုံးသည် မိမိတို့၏ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် အမျိုးသမီး များအား ထည့်သွင်းရန်လုပ်ဆောင်မည်ဟု ကျွန်ုပ်တို့မျှော်လင့်သည်။ ငြိမ်းချမ်း ရေးနှင့်စည်းလုံးညီညွတ်ရေးကို တည်ဆောက်ကြရာတွင် အမျိုးသားများနည်းတူ အမျိုးသမီးများ၌လည်း အရေးပါသောအခန်းကဏ္ဍရှိသည်” ဟူ၍ ဖော်ပြခဲ့ပါသည် (Karen Women Organization, 21 September 2012)။ နော်ဘလွမ်းမင်း နိုက်စံက အပစ်အခတ်ရပ်စဲပြီးနောက် ပြန်လည်ထူထောင်ရေးလုပ်ဆောင်သော အခါ အုပ်ချုပ်စီမံမှုဆိုင်ရာဖွဲ့စည်းပုံများအားလုံးနှင့် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှု အဆင့် ဆင့်တွင် အမျိုးသမီးများမဖြစ်မနေပါဝင်ရမည်ဖြစ်ကြောင်း ရှင်းပြခဲ့ပါသည်။

³⁸ နန့်ခင်အေးဦးနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းချက်။ ၁၉၊ ဇွန် ၂၀၁၃၊ ရန်ကုန်။ Deciphering Myanmar’s Peace Process: A Reference Guide 2013. P. 121.တွင်လည်းကြည့်။

ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံး၏ အတွေ့အကြုံကိုလေ့လာသောအခါ သတိပြုမိသည့်အချက်တစ်ခုမှာ၊ ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းစဉ်၌ ဆုံးဖြတ်ချက်ချသည့်နေရာသို့ အမျိုးသမီးများရောက်ရှိခြင်းသည် ၎င်းတို့၏ တည်ဆဲရာထူးကြောင့်ဖြစ်သည်ဟူသောအချက်ဖြစ်ပါသည်။ ဆုံးဖြတ်ချက်ချသည့်ဖွဲ့စည်းပုံတွင် အမျိုးသမီးများပိုမိုပါဝင်စေရန်အတွက်မူဝါဒ ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံး၌ ရှိသည့်တိုင် ယင်းမူဝါဒကို လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် အားနည်းမှုရှိနေဆဲဖြစ်ပါသည်။ တစ်ချိန်တည်းမှာပင် သတိပြုရန်ကောင်းသည့်အချက်တစ်ခုမှာ ကမ္ဘာ့တလွားတွင် ငြိမ်းချမ်းရေး၊ လုံခြုံရေးနှင့်ပတ်သက်သော ခေါင်းဆောင်မှုနေရာများကို ရယူထားသည့် အနည်းငယ်သောအမျိုးသမီးများသည် ကျား၊ မမတူကွဲပြားမှုအမြင်နှင့် ကျား၊ မ ရေးရာထိရှလွယ်သောခံစားချက် မဖြစ်မနေရှိနေကြသည်ဟုယူဆ၍ မရနိုင်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ အကြောင်းမှာ အမျိုးသမီးများသည် အမျိုးသားများထက် သဘာဝအားဖြင့် ပိုမို၍ ကျား၊ မ မတူကွဲပြားမှုအမြင်နှင့် ထိရှလွယ်မှုခံစားချက်ရှိကြသည်မဟုတ်ပါ။ ထို့ကြောင့် အသိအမြင်မြှင့်တင်ခြင်းလုပ်ငန်းနှင့် သင်တန်းများပိုမိုပြုလုပ်ရန်လိုအပ်နေပါသည်။

၄-၃။ မွန်ပြည်သစ်ပါတီ

မွန်ပြည်သစ်ပါတီကို ဇူလိုင် ၁၉၅၈ တွင် နိုင်ရွှေကျင်(ခ) နိုင်ဘလွင်၏ ဦးဆောင်မှုဖြင့်စတင်ဖွဲ့စည်းခဲ့ပါသည်။ ၁၉၄၈ မှစတင်ကာ လက်နက်ကိုင်တော်လှန်ရေးဆင်နွှဲခဲ့သော မွန်ပြည်သူ့တပ်ဦး (Mon People's Front)သည် ၁၉၅၈ တွင် နိုင်ငံတော်အစိုးရထံလက်နက်ချခဲ့ရာ၊ ယင်းကိုလက်မခံနိုင်သည့် နိုင်ရွှေကျင်က ဦးဆောင်၍ မွန်ပြည်သစ်ပါတီကို ဖွဲ့စည်းခဲ့ခြင်းဖြစ်ပါသည်(New Mon State Party, n.d.)။ ၁၉၈၉ ခုနှစ်တွင် မွန်ပြည်သစ်ပါတီ၏ပထမဦးဆုံးပါတီညီလာခံကို ကျင်းပခဲ့ပါသည်။ ၁၉၉၅ ခုနှစ်တွင် တပ်မတော်အစိုးရနှင့် မွန်ပြည်သစ်ပါတီတို့ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးလက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ပြီး၊ ယင်းနောက်ပိုင်းတွင် ပါတီညီလာခံကို သုံးနှစ်တစ်ကြိမ်ကျင်းပခဲ့ပါသည် (Mizzima News, 21 Dec 2011)။ ပါတီညီလာခံကျင်းပချိန်တွင် ဗဟိုကော်မတီဝင် ၂၇ ဦး၊ ဗဟိုအလုပ်အမှုဆောင်

ကော်မတီဝင် ခုနစ်ဦးတို့ကို ပုံမှန်ရွေးချယ်လေ့ရှိပါသည်။ လက်ရှိသက်တမ်းတွင် ဗဟိုအလုပ်အမှုဆောင်ကော်မတီတွင် အမျိုးသမီးပါဝင်မှုမရှိပါ။ သို့သော် ဗဟိုကော်မတီတွင် မိဆာဒါးအမည်ရှိ အမျိုးသမီးကော်မတီဝင်တစ်ဦးရှိပြီး၊ သူမသည် မွန်အမျိုးသားပညာရေးကော်မတီ၏ တာဝန်ခံလည်း ဖြစ်ပါသည်။

၂။ ဩဂုတ် ၂၀၁၂ ခုနှစ်တွင် မွန်ပြည်သစ်ပါတီသည် ဂျီနီဗာခေါ်(လ်)အဖွဲ့၏ လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခ၏ ထိခိုက်သက်ရောက်မှုများမှ ကလေးသူငယ်များကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်းဆိုင်ရာကတိကဝတ် (Deed of Commitment for the Protection of Children from the Effects of Armed Conflict)ကို လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ပါသည်။ သို့သော် လူသတ်မိုင်းအသုံးပြုမှုကိုတားမြစ်ခြင်းနှင့် လိင်အကြမ်းဖက်မှုနှင့် အမျိုးသမီးများအား ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းကိုတားမြစ်ခြင်း ဆိုင်ရာကတိကဝတ်နှစ်ခုကိုတော့ လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်းမရှိသေးပါ (Geneva Call, n.d)။

၁၉၉၅ ခုနှစ်တွင် မွန်ပြည်သစ်ပါတီသည် အခြားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများ နည်းတူ နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးမှုများမပါဘဲ တပ်မတော်အစိုးရနှင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲ ရန်သဘောတူညီမှုပြုခဲ့ပါသည်။ ဩဂုတ် ၂၀၀၉ ခုနှစ်တွင် မွန်ပြည်သစ်ပါတီက မိမိတို့၏တပ်ဖွဲ့များကို နယ်ခြားစောင့်တပ် (Border Guard Force)အဖြစ်သို့ အသွင်ပြောင်းလဲမည်မဟုတ်ကြောင်း ထုတ်ပြန်ကြေငြာခဲ့ပါသည်။ အောက်တိုဘာလ ၂၀၁၁ ခုနှစ်တွင် မွန်ပြည်သစ်ပါတီအနေဖြင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးဆွေးနွေးပွဲများကို ညီညွတ်သောတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများဖက်ဒရယ် ကောင်စီ၏မူဝါဒများအရသာပြုလုပ်ရန် သဘောတူညီမည်ဟု ကြေညာခဲ့ပါသည် (Min Thu-ta, 23 November 2011)။ ၁။ ဖေဖော်ဝါရီ ၂၀၁၂တွင် အပစ်အခတ် ရပ်စဲရေးကို အဓိကဦးတည်ချက်ထားသည့်အချက် ၅ ချက်ပါဝင်သော ပြည်နယ် အဆင့်သဘောတူညီချက် (ပထမသဘောတူညီချက်)ကို မော်လမြိုင်မြို့၌ လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ပါသည် (Peace Monitor, n.d.,b)။ ၂၅။ ဖေဖော်ဝါရီ ၂၀၁၂ တွင် အချက် ၄ ချက်ပါဝင်သည့် ပြည်ထောင်စုအဆင့် သဘောတူညီချက်

(ဒုတိယသဘောတူညီချက်) ကို မော်လမြိုင်မြို့၌ ထပ်မံလက်မှတ်ရေးထိုးနိုင်ခဲ့ပါသည် (Peace Monitor, n.d.,c)။ ဒုတိယသဘောတူညီချက်တွင် တစ်နိုင်ငံလုံးအပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး၊ နိုင်ငံရေးတွေ့ဆုံဆွေးနွေးမှု၊ ပညာရေးကဏ္ဍ၊ ကျန်းမာရေးနှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာကိစ္စများနှင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးနှင့် နိုင်ငံရေးတွေ့ဆုံဆွေးနွေးစဉ်ကာလအတွင်းစီစဉ်ဆောင်ရွက်ပေးရမည့် အချက် ၇ ချက်ပါ အခြေအနေစသည်တို့ပါဝင်ပါသည်။ အောက်တိုဘာ ၂၀၁၁ မှစ၍ ယခုတိုင် စာရေးချိန်အထိ မွန်ပြည်သစ်ပါတီနှင့်နိုင်ငံတော်အစိုးရတို့ ၆ ကြိမ်မက တွေ့ဆုံခဲ့ပြီးဖြစ်ပါသည်။

ဂျန်ဒါအမြင်ရှုထောင့်မှကြည့်လျှင် အထက်တွင်ဖော်ပြထားသော သဘောတူညီချက်များအားလုံးသည် ကျား၊ မ တူညီသောအမြင်နှင့် ကျား၊ မတန်းတူညီမျှရေး သဘောတရားတို့ကို ထည့်သွင်းထားခြင်းမရှိပါ။ မြန်မာ့ငြိမ်းချမ်းရေးကူညီမှုအဖွဲ့ (Myanmar Peace Support Initiative)၏အကူအညီဖြင့် မွန်ပြည်သစ်ပါတီသည် မွန်လူထု၊ မွန်အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၊ မွန်ပြည်သစ်ပါတီ၏ လုပ်ငန်းဌာနများနှင့် နိုင်ငံရေးပါတီများစသည်တို့နှင့်တွေ့ဆုံကာ လက်ရှိဆောင်ရွက်နေသော ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်များနှင့်ပတ်သက်သော ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။ သို့ရာတွင် ထိုဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများ၌ ကျား၊ မ တူညီသောအမြင်နှင့် ကျား၊ မတန်းတူညီမျှရေးဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များကို ထည့်သွင်းဆွေးနွေးနိုင်ခြင်းမရှိခဲ့ပါ။³⁹ ထင်ရှားသည့် မွန်အမျိုးသမီးခေါင်းဆောင်တစ်ဦးဖြစ်သူ မိကွန်းချမ်းနွန်က စာရေးသူတို့နှင့်တွေ့ဆုံစဉ် အောက်ပါအတိုင်း ရှင်းပြခဲ့ပါသည်။

ကျွန်မ၏လေ့လာမှုနှင့်သိရှိမှုအရပြောရလျှင် မွန်ပြည်သစ်ပါတီ၌ ဂျန်ဒါဆိုင်ရာ မူဝါဒမရှိသေးပါ။ ထို့ကြောင့် ဂျန်ဒါသဘောထင်ဟပ်သော မူဝါဒနှင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချခြင်းမှာ မွန်ပြည်သစ်ပါတီအတွက် မဖြစ်မနေလုပ်ဆောင်ရမည့် ပြဌာန်းမှုတစ်ခုမဟုတ်။ ယင်းသည်မွန်ပြည်သစ်ပါတီ၏ ငြိမ်းချမ်းရေး သို့မဟုတ်

³⁹ မိချယ်ရီစိုးနှင့်တွေ့ဆုံမေးမြန်းချက်။

အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးသဘောတူညီချက်များတွင် အဘယ်ကြောင့် ဂျန်ဒါကိစ္စကို ဖော်ဆောင်နိုင်မှုမရှိခြင်း၏ အကြောင်းရင်းဖြစ်သည်။⁴⁰

မွန်ပြည်နယ်ရှိ ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် အမျိုးသမီး ပါဝင်မှုကို မြှင့်တင်ရန်လိုအပ်နေဆဲဖြစ်ပါသည်။ လက်ရှိအချိန်တွင် မွန်ပြည်သစ်ပါတီ၏ ဗဟိုကော်မတီဝင်တစ်ဦးဖြစ်သူ မိဆာဒါးသည် ငြိမ်းချမ်းရေးဆွေးနွေးရေးအဖွဲ့တွင်ပါဝင်ပါသည်။ သူမ၏ပါဝင်မှုကို မွန်အမျိုးသမီးအဖွဲ့က အားပေးထောက်ခံပါသည်။ သို့ဖြစ်သည့်တိုင် သူမသည် ငြိမ်းချမ်းရေးဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများတွင်ပါဝင်လုပ်ဆောင်ခြင်းများနှင့်ပတ်သက်၍ အားလျော့လျှောက်ရှိပါသည်။ စာရေးသူတို့နှင့် တွေ့ဆုံစဉ် သူမက အောက်ပါအတိုင်းပြောပြခဲ့ပါသည်။

အစိုးရနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးစေ့စပ်ဆွေးနွေးရာတွင် မွန်ပြည်သစ်ပါတီအနေဖြင့် အမျိုးသမီးအနည်းဆုံးတစ်ဦးတော့ ပါဝင်သင့်ကြောင်း ကျွန်မသိပါသည်။ ယင်းသည် မွန်အမျိုးသမီးများကို ထိုလုပ်ငန်းစဉ်တွင် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ပါဝင်နိုင်ရန်အတွက် ညီမျှသောအခွင့်အလမ်းပေးခြင်း အမှတ်သညာတစ်ခုလည်း ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် ရံဖန်ရံခါ၌ ကျွန်မသည် ကိုယ့်ကိုယ်ကိုယ်ကြည့်မှု ပျောက်ဆုံးနေသကဲ့သို့ ခံစားရပါသည်။ အကြောင်းမှာ အမျိုးသမီးများ၏ ပါဝင်လုပ်ဆောင်မှုကို အသိအမှတ်ပြုကြောင်း မဖော်ပြတတ်သော အမျိုးသားများ၏ အလယ်တွင် ရပ်တည်ရခြင်းသည် အလွန်ကြီးမားသောစိန်ခေါ်မှုတစ်ရပ် ဖြစ်ပါသည်။⁴¹

မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ၊ ဆွစ်ပိစ်အဖွဲ့ (Swisspeace) မှ ရေချယ်ဂက်ဆာ (Rachael Gasser) က “ငြိမ်းချမ်းရေးစေ့စပ်ဆွေးနွေးမှုများတွင် (အမျိုးသမီးများ) ကြုံတွေ့ရလေ့ရှိသည့် စိန်ခေါ်မှုများသောပတ်ဝန်းကျင်၌ ရှိနေသော်လည်း မိဆာဒါးသည် မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရနှင့် မွန်ပြည်သစ်ပါတီတို့အကြားဆွေးနွေးပွဲများသို့ အမျိုးသမီးတို့၏အသံကိုယူဆောင်လာနိုင်ရန် စီစဉ်လုပ်ဆောင်နိုင်ခဲ့ပေသည်” ဟုချီးကျူး

⁴⁰ မိကွန်းချမ်းနွန်နှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းချက်။

⁴¹ မိဆာဒါးနှင့်တွေ့ဆုံမေးမြန်းချက်။ ၅၊ ဇူလိုင် ၂၀၁၃၊ မော်လမြိုင်။

ရေးသားခဲ့ပါသည် (ISN, 5 August 2013)။ ယခုလက်ရှိ မွန်ငြိမ်းချမ်းရေး ဖော်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းစဉ်တွင် အမျိုးသမီးပါဝင်မှုနှင့်ပတ်သက်၍ မွန်ပြည်သစ် ပါတီ၊ ဗဟိုအမှုဆောင်ကော်မတီအဖွဲ့ဝင်တစ်ဦးဖြစ်သူ နိုင်တလညီက စာရေးသူ တို့နှင့်တွေ့ဆုံစဉ် အောက်ပါအတိုင်းသုံးသပ်ပြောပြပေးခဲ့ပါသည်။

အမျိုးသားနှင့်အမျိုးသမီးအားလုံးအတွက် ပါတီသည် တံခါးဖွင့်ပေးထားပါ သည်။ သို့သော် အနည်းငယ်သော အမျိုးသမီးများသာ ပါတီ၏ ခေါင်းဆောင်မှု အပိုင်းတွင် ပါဝင်ကြပါသည်။ ကျွန်တော်တို့၏ မွန်လူ့အဖွဲ့အစည်းတွင် အမျိုး သမီးများ နိုင်ငံရေးဦးဆောင်မှုကဏ္ဍ၌ ပိုမို ပါဝင်လာနိုင်ရန် ၎င်းတို့ကိုအားပေး မြှင့်တင်ရမည်ဖြစ်ပါသည်။ အစဉ်အလာအရ အမျိုးသမီးများသည် ဤနယ်ပယ် တွင် တက်ကြွမှုနည်းပါသည်။⁴²

မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်း၊ မွန်လူငယ်အဖွဲ့၊ ရာမညငြိမ်းချမ်းရေး ဖောင်ဒေးရှင်း၊ အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုစီမံကိန်း၊ မွန်အမျိုး သမီးအဖွဲ့နှင့် မွန်အမျိုးသားပညာရေးကော်မတီအစရှိသော မွန်အဖွဲ့အစည်း များသည် မွန်ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် တက်ကြွစွာပါဝင် လျှက်ရှိပါသည်။ မွန်အမျိုးသမီးအဖွဲ့နှင့် မကြာသေးမီက တည်ထောင်ခဲ့သော မွန်အမျိုးသမီးကွန်ယက် (Mon Women Network)တို့သည် ငြိမ်းချမ်းရေး ဖော်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းစဉ်တွင် အမျိုးသမီးပါဝင်မှုအခန်းကဏ္ဍကို မြှင့်တင်ရန် တိုက်တွန်းနှိုးဆော်ရာတွင် တက်ကြွသည့်အဖွဲ့အစည်းများဖြစ်ပါသည်။

မွန်ပြည်သစ်ပါတီနှင့်တွေ့ဆုံရာတွင် လေ့လာမှတ်သား သင်ယူရရှိသည့်အချက် တစ်ခုမှာ ပါတီအဖွဲ့အစည်း၏ ဆုံးဖြတ်ချက်ချသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအဆင့်ဆင့်တွင် အမျိုးသမီးပါဝင်မှုအတွက်လှုံ့ဆော်ရာ၌ အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၏ အခန်းကဏ္ဍသည် အလွန်အရေးပါသည်ဟူသောအချက်ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ပြင် ဆုံးဖြတ်ချက်ချသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအဆင့်ဆင့်တွင် အမျိုးသမီးများရောက်ရှိအောင်

⁴² နိုင်တလညီနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းချက်။ ၅၊ ဇူလိုင် ၂၀၁၃၊ မော်လမြိုင်။

ပံ့ပိုးဆောင်ရွက်ရာတွင် ပွင့်လင်းမြင်သာပြီး၊ ကောင်းမွန်စွာအသိပေးမှုရှိသော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းလိုအပ်သည်ဟူသောအချက်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့မဟုတ်ပါက အမျိုးသမီးပါဝင်မှုသည် အပေါ်ယံအလှဆင်မှုအတွက်သက်သက်သာဖြစ်နေစေ ပြီး၊ အမျိုးသမီးများကိုသာမက အမျိုးသားများကိုပါ စိတ်ပျက်အားလျော့သွားစေ နိုင်ပါသည်။

၄-၄။ ရှမ်းပြည် ပြန်လည်ထူထောင်ရေးကောင်စီ

ရှမ်းပြည်ပြန်လည်ထူထောင်ရေးကောင်စီကို ၁၉၆၄ ခုနှစ်တွင်စတင်ခဲ့သည့် ရှမ်း ညီညွတ်သောတော်လှန်ရေးတပ်မတော် (Shan United Revolutionary Army) ကိုအခြေခံကာ စင်စစ်ဆစ် ဦးဆောင်မှုဖြင့် ၁၉၉၆ ခုနှစ်တွင် စည်းရုံးဖွဲ့စည်းခဲ့ပါ သည်။ ရှမ်းပြည်ပြန်လည်ထူထောင်ရေးကောင်စီကို ရှမ်းပြည်တပ်မတော်- တောင်ပိုင်း (Shan State Army -South)ဟူ၍လည်း သိရှိကြပါသည်။ ရှမ်းပြည် ပြန်လည်ထူထောင်ရေးကောင်စီ၏ ဗဟိုခေါင်းဆောင်မှုသည် အမျိုးသားများ လွှမ်းမိုးသော ခေါင်းဆောင်မှုဖြစ်ပါသည်။⁴³ သမ္မတဦးသိန်းစိန်၏ ငြိမ်းချမ်းရေး ဖိတ်ခေါ်မှုကိုလက်ခံသောအားဖြင့် ရှမ်းပြည်ပြန်လည်ထူထောင်ရေးကောင်စီ သည် နိုင်ငံတော်အစိုးရနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင်ပါဝင်ရန် ဆုံးဖြတ်ခဲ့ပါ သည်။ ၁၉၊ နိုဝင်ဘာ ၂၀၁၁ တွင် ထိုင်း-ရှမ်းနယ်စပ်တစ်နေရာ၌ ဒုတိယ ဝိုင်းရံချုပ်ကြီး စင်ယွက်ဆစ်နှင့် ပြည်ထောင်စုငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှုလုပ်ငန်း ကော်မတီဒုတိယဥက္ကဋ္ဌ ဝန်ကြီးဦးအောင်မင်းတို့ ပထမဦးဆုံးအကြိမ် အလွတ် သဘော တွေ့ဆုံခဲ့ပါသည် (BNI, n.d.)။

၂၊ ဒီဇင်ဘာ ၂၀၁၁ တွင် ရှမ်းပြည်ပြန်လည်ထူထောင်ရေးကောင်စီနှင့် နိုင်ငံတော် အစိုးရ ပြည်ထောင်စု ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှု လုပ်ငန်းကော်မတီတို့ကြား အချက် ၈ ချက်ပါဝင်သော ပြည်နယ်အဆင့် (ပထမသဘောတူညီချက်)ကို တောင်ကြီးမြို့တွင် လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ပါသည် (Peace Monitor, n.d.,d)။ ၁၆၊

⁴³ ဝိုင်းရံမှု၊ စိုင်းဦးနှင့်တွေ့ဆုံမေးမြန်းချက်။ ၂၇၊ ဇွန် ၂၀၁၃၊ တောင်ကြီး။

ဇန်နဝါရီ ၂၀၁၂ တွင် အချက် ၁၁ ချက်ပါဝင်သည့် ပထမအကြိမ်ပြည်ထောင်စု အဆင့်သဘောတူညီချက် (ဒုတိယသဘောတူညီချက်)ကို တောင်ကြီးမြို့၌ ထပ်မံ လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ပါသည်(Peace Monitor, n.d.,e)။ ၁၉၊ မေလ ၂၀၁၂ တွင် အချက် ၁၂ ချက် ပါဝင်သည့် ဒုတိယအကြိမ်ပြည်ထောင်စုအဆင့် သဘောတူညီချက် (တတိယ သဘောတူညီချက်)ကို ကျိုင်းတုံမြို့၌ လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ပါသည်(Peace Monitor, n.d.,f)။ ၂၈၊ အောက်တိုဘာလ ၂၀၁၂တွင် ရှမ်းပြည်ပြန်လည်ထူထောင်ရေးကောင်စီ၊ နိုင်ငံတော်အစိုးရနှင့် ကုလသမဂ္ဂ မူးယစ်ဆေးဝါးနှင့်ရာဇဝတ်မှုဆိုင်ရာရုံး (UNODC)တို့ကြား အချက် ၉ ချက်ပါ မူးယစ်ဆေးဝါးတိုက်ဖျက်ရေးဆိုင်ရာ သုံးပွင့်ဆိုင်သဘောတူညီချက်ကိုလက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ပါသည် (Peace Monitor, n.d.,g)။ နိုဝင်ဘာလ ၂၀၁၁ ခုနှစ်မှ စတင်ကာ ရှမ်းပြည်ပြန်လည်ထူထောင်ရေးကောင်စီသည် နိုင်ငံတော်အစိုးရကိုယ်စားလှယ်များနှင့် ၇ ကြိမ်ခန့် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးမှုများပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။ ဇွန်လ ၂၀၁၃ ခုနှစ်တွင် ဒု-ဗိုလ်ချုပ်ကြီး စင်ယွက်ဆစ်နှင့် ရှမ်းပြည်ပြန်လည်ထူထောင်ရေးကောင်စီခေါင်းဆောင်များသည် သမ္မတဦးသိန်းစိန်နှင့် နေပြည်တော်တွင် ပထမဆုံးအကြိမ်တွေ့ဆုံခဲ့ပြီး အားလုံးပါဝင်မှုရှိသော နိုင်ငံရေးတွေ့ဆုံဆွေးနွေးပွဲ၊ စစ်ဖက်ဆိုင်ရာနှင့် အရှေ့ပိုင်းပြည်နယ်တွင် ပဋိပက္ခစောင့်ကြည့်လေ့လာမှုအဖွဲ့ ဖွဲ့စည်းရေးတို့ကို ဆွေးနွေးခဲ့ပါသည် (ဧရာဝတီ၊ စက်တင်ဘာ ၂၀၁၃)။

သဘောတူညီချက်သုံးခုတွင်ပါဝင်သည့် အချက်ပေါင်း ၃၁ ခုနှင့် သုံးပွင့်ဆိုင်သဘောတူညီချက်ပါ အချက် ၉ ခုတို့တွင် ငြိမ်းချမ်းမှုဖော်ဆောင်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်၌ အမျိုးသမီးများပါဝင်ရန်နှင့်ပတ်သက်၍ လုံးဝဖော်ပြထားခြင်း မရှိပါ။ ထို့ပြင် ရှမ်းပြည်ပြန်လည်ထူထောင်ရေးကောင်စီနှင့် နိုင်ငံတော်အစိုးရတို့ကြား ချုပ်ဆိုခဲ့သော သဘောတူညီချက်များသည် ငြိမ်းချမ်းမှုဖော်ဆောင်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် ပဋိပက္ခလွန် ပြန်လည်ထူထောင်ရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်းများတွင် ကျား၊ မတန်းတူညီမျှမှုရှိရေးနှင့် အမျိုးသမီးပါဝင်ရေးလိုအပ်ခြင်းကို ရည်ညွှန်းထင်ဟပ်ထားခြင်း မရှိပါ။ ထို့ကြောင့်၊ တောင်ကြီးအခြေစိုက် ရှမ်းငြိမ်းချမ်းရေးတက်ကြွ

လှုပ်ရှားသူတစ်ဦးဖြစ်သော နန်းမေနှင်းကျော်က သူမ၏လေ့လာတွေ့ရှိမှုကို စာရေးသူတို့နှင့် တွေ့ဆုံစဉ် အောက်ပါအတိုင်း ပြောပြခဲ့ပါသည်။

ရှမ်းပြည်ပြန်လည်ထူထောင်ရေးကောင်စီနှင့် နိုင်ငံတော်အစိုးရတို့ကြား ချုပ်ဆိုခဲ့သော အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးဆိုင်ရာ သဘောတူညီချက်များသည် ရှမ်းအမျိုးသမီးထု၏လိုအပ်ချက်များကို ထင်ဟပ်ရန် ပျက်ကွက်ဆဲဖြစ်သည်။ နှစ်ဖက်သဘောတူညီချက်များတွင် ဂျွန်ဒါအမြင် ရှုထောင့်ပါရှိရန် လိုအပ်သည်ဟု ကျွန်မခိုင်မာစွာယုံကြည်သည်။ သို့မှသာ လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများကြောင့် ဒုက္ခရောက်ရသည့် ဒေသခံ အမျိုးသမီး၊ အမျိုးသားများအနေဖြင့် ငြိမ်းချမ်းရေးအတွက် လက်ရှိဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများမှ ထွက်ပေါ်လာမည့် အကျိုးအမြတ်များကို ရရှိခံစားနိုင်မည်ဖြစ်သည်။⁴⁴

တတိယသဘောတူညီချက်၏ အပိုဒ် ၈ တွင် နိုင်ငံတော်အစိုးရနှင့် ရှမ်းပြည် ပြန်လည်ထူထောင်ရေးကောင်စီတို့ကြား ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်ကို စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးအဖွဲ့ဖွဲ့စည်းရန်ဖော်ပြထားပါသည်။ ၂၂-၂၃၊ ဩဂုတ်လ ၂၀၁၂တွင် ရှမ်းပြည်ပြန်လည်ထူထောင်ရေးကောင်စီသည် ရှမ်းပြည်နယ်ရှိ ပညာရှင်များနှင့် အစည်းအဝေးတစ်ရပ် ပြုလုပ်ခဲ့ပြီး၊ ဂုဏ်သရေရှိထင်ရှားသည့်ပုဂ္ဂိုလ် ၁၉ ဦးကို ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးအဖွဲ့တွင်ပါဝင်ရန် ထည့်သွင်းအဆိုပြုခဲ့ပါသည် (BNI, n.d.)။ အဖွဲ့ဝင်များအနက် နှစ်ဦးမှာ အမျိုးသမီးများဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းတို့မှာ တောင်ကြီးတက္ကသိုလ်ပထဝီဌာနမှ အငြိမ်းစားပါမောက္ခ နန်းဗိုခန်းနှင့် တောင်ကြီးမြို့မှထင်ရှားသည့် ရှေ့နေတစ်ဦးဖြစ်သည့်အပြင် ရှမ်းစော်ဘွားမျိုးဆက်ဖြစ်သည့် စင်မြပတီတို့ဖြစ်ပါသည်။⁴⁵ သို့သော် အောက်တိုဘာလ၊ ၂၀၁၃ မတိုင်မီအတောအတွင်း ဒေသအတွင်း စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးအဖွဲ့ အသက်ဝင်စေရန်အတွက် လုပ်ဆောင်ဆဲဖြစ်ပါသည်။ နန်းမေနှင်းကျော်မှာ

⁴⁴ နန်းမေနှင်းကျော်နှင့်တွေ့ဆုံမေးမြန်းချက်။ ၁၅၊ ဇွန် ၂၀၁၃၊ တောင်ကြီး။

⁴⁵ စင်မြပတီနှင့်တွေ့ဆုံမေးမြန်းချက်။ ၂၇၊ ဇွန် ၂၀၁၃၊ တောင်ကြီး။

ကျွန်မ၏လေ့လာမှုအရဆိုလျှင် ရှမ်းငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းစဉ်၌ ဆုံးဖြတ်ချက်ချသည့်နေရာများတွင် အမျိုးသမီးပါဝင်မှု ရှိလာရေးအတွက် အရေးတယူထည့်သွင်းစဉ်းစားထားသည့် အခြေအနေမရှိသေး။ ပညာတတ် ရှမ်းအမျိုးသမီးနှစ်ဦးအား ရှမ်းပြည်ပြန်လည်ထူထောင်ရေးကောင်စီက စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးအဖွဲ့ဝင်အဖြစ် ဖိတ်ကြားခန့်အပ်ခဲ့သည်။ သို့သော် ယင်းသည် ရှမ်းအမျိုးသမီးထုတစ်ရပ်လုံးကိုကိုယ်စားပြုပြီး ယူဆ၍မရပါ။ ထို့ပြင် အခြားသော တိုင်းရင်းသားပြည်နယ်များနှင့် နှိုင်းယှဉ်လျှင် ပြည်တွင်း၌ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းများတွင် ပါဝင်လုပ်ဆောင်လျက်ရှိသော ရှမ်းအရပ်ဘက် လူမှုအဖွဲ့ အစည်းများမှာလည်း နည်းပါးလျက်ရှိနေပါသေးသည်။⁴⁶

ကရင်နှင့်မွန်စသည့် အခြားသောတိုင်းရင်းသားပြည်နယ်များရှိ ငြိမ်းချမ်းရေး ဖော်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းစဉ်များနှင့်နှိုင်းယှဉ်လျှင် ရှမ်းငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ရှမ်းအရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ သို့မဟုတ် ရှမ်းပြည်နယ်တွင်း အခြေစိုက် အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၏ တိုက်ရိုက်ပါဝင်လုပ်ဆောင်မှု နည်းပါးဆဲဖြစ်ကြောင်းတွေ့ရပါသည်။ ရှမ်းအမျိုးသမီးကွန်ယက်(Shan Women Action Network)နှင့် ရှမ်းလူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်း (Shan Human Rights Foundation)တို့သည် ရှမ်းပြည်နယ်ရှိ လက်ရှိငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ပါဝင်လုပ်ဆောင်နေသည့် အနည်းငယ်သော အဖွဲ့အစည်းများထဲမှ ထင်ရှားသည့်အဖွဲ့အစည်းများဖြစ်ပါသည်။ ပြည်တွင်းတွင် တောင်ကြီး အခြေစိုက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းတစ်ခုဖြစ်သည့် ကမ္ဘောဇလူငယ် စာကြည့်တိုက်နှင့် စာဖတ်အသင်းသည် ဒေသခံပြည်သူများအတွက် ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့်ပတ်သက်သော အသိပညာပေးအစီအစဉ်များဆောင်ရွက်သည်ကိုတွေ့ရပါသည်။ ရှမ်းတိုင်းရင်းသားများ ဒီမိုကရက်တစ်ပါတီ၏ အထွေထွေအတွင်းရေးမှူးဖြစ်သော စိုင်းလှကျော်က အောက်ပါအတိုင်းပြောကြားခဲ့ပါသည်။

⁴⁶ နန်းမေနှင်းကျော်နှင့်တွေ့ဆုံမေးမြန်းချက်။

ရှမ်းအရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများသည် အောက်ခြေလူထု၏ အသံများကို ဖော်ထုတ်ရာ၌ ကရင်၊ ကချင်စသော တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ နှင့်နှိုင်းယှဉ်လျှင် လွန်စွာအားနည်းပါသေးသည်။ ဤသို့ဖြစ်ခြင်းမှာ ရှမ်းပြည်နယ်အတွင်း တစ်နေရာမှတစ်နေရာသို့ ခရီးသွားလာရန်ခက်ခဲခြင်းနှင့် လမ်းပန်းဆက်သွယ်မှု ခက်ခဲခြင်းတို့ကြောင့်ဖြစ်သည်ဟု ကျွန်ုပ်ထင်ပါသည်။ ကျွန်ုပ်တို့သည် ရာစုနှစ်တစ်ဝက်ကျော်မျှ ဖိနှိပ်သောစစ်အစိုးရအုပ်ချုပ်မှုအဆက်ဆက်အောက် ၌ နေထိုင်ခဲ့ရပြီး လူထုသည် ကြောက်ရွံ့စိတ်နှင့်ပြည့်လျက်ရှိပါသည်။ စစ် အစိုးရ၏စစ်တပ်ကိုသာမက ဒေသခံလက်နက်ကိုင်များကိုပါ ကြောက်နေရပါ သည်။ ထို့ကြောင့် ဤကြောက်ရွံ့စိတ်သည် ကျွန်ုပ်တို့အား ငြိမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း မပြုရန် တွန်းပို့နေပါသည်။⁴⁷

ရှမ်းလူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်းနှင့် ရှမ်းအမျိုးသမီးကွန်ယက် (၂၀၀၂)တို့က အသိပေးတိုင်ကြားသော မုဒိန်းမှုနှင့် အခြားသော လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာအကြမ်းဖက်မှု ၁၇၃မှုကို မှတ်တမ်းတင်ထားခဲ့ပါသည်။ ယင်းသည် ၁၉၉၆ မှ ၂၀၀၁ ခုနှစ် အတွင်းအများဆုံးဖြစ်ပွားခဲ့ခြင်းဖြစ်ပြီး ရှမ်းပြည်နယ်အတွင်း တပ်စွဲထားသော အစိုးရစစ်တပ်မှစစ်သားများက ကျူးလွန်ခြင်းဖြစ်ကာ ထိုဖြစ်စဉ်တွင် အမျိုးသမီး နှင့်မိန်းကလေး စုစုပေါင်း ၆၂၅ ဦး အကြမ်းဖက်ခံခဲ့ရခြင်းဖြစ်ပါသည်။⁴⁸ မကြာ သေးခင်က ရှမ်းအမျိုးသမီးကွန်ယက်သည် စစ်မှန်သော အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး နှင့် ရှမ်းပြည် ပြန်လည်ထူထောင်ရေးကောင်စီနှင့် နိုင်ငံတော်အစိုးရတို့အကြား ပြုလုပ်ထားသော သဘောတူညီချက်ပါအချက်အလက်များကို နှစ်ဘက်စလုံးမှ လေးစားလိုက်နာရန်၊ အမျိုးသမီး၊ အမျိုးသားအားလုံးက မျှော်လင့်စောင့်စား လျက်ရှိသည့် စစ်မှန်သောငြိမ်းချမ်းရေးသို့ ရှေ့ဆက်တက်လှမ်းရေးအတွက် တိုက်တွန်းသည့် ကြေငြာချက်တစ်စောင်ထုတ်ပြန်ခဲ့ပါသည် (S.H.A.N, 22 April 2013)။ ထို့ပြင်၊ ဒေသတွင်း ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်နေသည့် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခ

⁴⁷ စိုင်းလှကျော်နှင့်တွေ့ဆုံခြင်းမေးမြန်းချက်။ ၁၉၊ ဇွန် ၂၀၁၃၊ ရန်ကုန်။
⁴⁸ ရှမ်းပြည်နယ်တွင် ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်ဆဲဖြစ်သောစစ်ပွဲ၌ မြန်မာအာဏာရှင်စစ်တပ်၏ လိင်အကြမ်းဖက်မှုဆိုင်ရာအသုံးပြုမှုအစီရင်ခံစာ။ ချင်းမိုင်။ Ref: SWAN, May 2002.

များသည် အခိုင်အမာမှတ်တမ်းတင်ထားသည့် မုဒိန်းမှုများနှင့် မိန်းကလေးများနှင့် အမျိုးသမီးများအားအကြမ်းဖက်မှုအပါအဝင် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများကို ဖြစ်ပေါ်စေခြင်းကြောင့် (SWAN, 19 December 2012) ကျား၊ မ ဗဟုကွဲပြားသောလိုအပ်ချက်နှင့် တန်းတူညီမျှမှုရှိရေးသဘောတရားကို အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး သဘောတူညီချက်များတွင် ထည့်သွင်းရန်မှာ အလွန်အရေးကြီးကြောင်း ထုတ်ပြန်ခဲ့ပါသည်။

ရှမ်းပြည်ပြန်လည်ထူထောင်ရေးကောင်စီ၏ ငြိမ်းချမ်းရေးကော်မတီမှ ဆက်ဆံရေးအရာရှိ ဗိုလ်မှူးစိုင်းဦးနှင့် တောင်ကြီးမြို့တွင် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့ရာ၊ ၎င်းက လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခအတွင်း ရှမ်းအမျိုးသမီးများသည် လိင်နှင့် ကျား၊ မ ဖြစ်မှုအခြေပြုအကြမ်းဖက်မှုများကြုံတွေ့ခံစားခဲ့ရကြောင်း၊ အစိုးရတပ်သားများသည် တိုင်းရင်းသားအမျိုးသမီးများအပေါ် မုဒိန်းမှုကျူးလွန်လေ့ရှိကြောင်း၊ သို့သော်လည်း ကျူးလွန်ခံရသူများအနေဖြင့် အစိုးရအရာရှိများ၏ အရေးယူအပြစ်ပေးခံရမည်ကို ကြောက်ရွံ့သောကြောင့် မုဒိန်းမှုအများစုကို တိုင်ကြားခြင်းမပြုခဲ့ကြောင်း၊ ထို့ပြင် ကျူးလွန်ခြင်းခံရသူများသည် ရှက်ရွံ့ခြင်းကြောင့်လည်း ၎င်းတို့၏အမှုကို ဖော်ပြခြင်းမရှိကြောင်း စာရေးသူတို့ကို ရှင်းပြခဲ့ပါသည်။ ဗိုလ်မှူးစိုင်းဦးမှ ဆက်လက်ဖော်ပြသည်မှာ ရှမ်းပြည်ပြန်လည်ထူထောင်ရေးကောင်စီသည် ယင်းကိစ္စများကို သိရှိသတိပြုမိပါကြောင်း၊ သို့သော်လည်း ယခုအချိန်သည် နှစ်ဦးနှစ်ဘက် အပြန်အလှန် ယုံကြည်မှုတည်ဆောက်ပြီး၊ အပြန်အလှန် ဆက်ဆံရေးရေးရှည်ခိုင်မြဲရန် ကြိုးပမ်းနေရသည့်ကာလဖြစ်သောကြောင့် ယင်းကိစ္စများကို ထုတ်ဖော်ဆွေးနွေးရန် သင့်လျော်သောအချိန်မဟုတ်သေးဟု ၎င်းအနေဖြင့်ထင်မြင်ကြောင်းရှင်းပြခဲ့ပါသည်။ ၎င်းက ယခုသည် ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းစဉ်၏ အစပျံ့သာ ရှိသေးသည်။ ရှေ့ဆက်လှမ်းရန် များစွာရှိသေးသည်” ဟုပြောပြခဲ့ပါသည်။⁴⁹

⁴⁹ ဗိုလ်မှူးစိုင်းဦးနှင့်တွေ့ဆုံမေးမြန်းချက်။

၄-၅။ ဖြစ်ရပ်လေ့လာမှုများမှ ရရှိသည့်အချက်များ

အထက်ပါ ဖြစ်ရပ်လေ့လာမှုများကိုကြည့်လျှင် ငြိမ်းချမ်းရေးဆိုင်ရာဆောင်ရွက်ချက်များအပါအဝင် အဖွဲ့အစည်းများ၏ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်းဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံများ၌ အမျိုးသမီးပါဝင်မှုကိုမြှင့်တင်ရန်နှင့် ကျား၊မ မတူကွဲပြားမှုအမြင်နှင့် ကျား၊မတန်းတူညီမျှသဘောတရားကို ထည့်သွင်းအသုံးပြုရန် လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများတွင် အားသာချက်များရှိသကဲ့သို့ အကန့်အသတ်များလည်း ရှိနေသေးကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး သဘောတူညီချက်များတွင် ကျား၊မ မတူကွဲပြားမှုအမြင်နှင့် ကျား၊မတန်းတူညီမျှရေးဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များကို ထည့်သွင်းထားနိုင်ခြင်း လုံးဝမရှိသလောက်ဖြစ်ပြီး၊ ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှုများတွင် အမျိုးသမီးပါဝင်မှုရှိရန် လုပ်ဆောင်ခြင်းသည်လည်း အားနည်းလျှက်ရှိနေဆဲဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် ချင်းအမျိုးသားတပ်ဦးနှင့် ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံး စသောအဖွဲ့အစည်းအနည်းငယ်၌ လာမည့်နိုင်ငံရေးတွေ့ဆုံဆွေးနွေးပွဲများတွင် အမျိုးသမီးပါဝင်မှုကိုမြှင့်တင်ရန်နှင့် ကျား၊မတန်းတူညီမျှရေးဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များကိုထည့်သွင်းဆွေးနွေးရန် မူဝါဒချမှတ်ထားမှုများရှိသည်ကိုလည်းတွေ့ရပါသည်။ လေ့လာခဲ့သော တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများအတွင်း ဆုံးဖြတ်ချက်ချသည့်ဖွဲ့စည်းပုံများနှင့် အဖွဲ့အစည်း၏အကြီးတန်းခေါင်းဆောင်မှုအဆင့်များတွင် အမျိုးသမီးပါဝင်မှုကို ဇယား ၁ နှင့် ၂ တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။

ဇယား ၁။ မြန်မာနိုင်ငံငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှုဗဟိုဌာနနှင့် လေ့လာခဲ့သော အဖွဲ့အစည်းလေးခု၏ ဂျွန်ဒါဆိုင်ရာဆန်းစစ်ချက်စာရင်း (၃၁ ဩဂုတ် ၂၀၁၃ အထိ)

အကြောင်းအရာများ	CNF	KNU	NMSP	RCSS	MPC
၁။ ဗဟိုအလုပ်အမှုဆောင်ကော်မတီ/ အဓိပတိကောင်စီတွင် အမျိုးသမီးပါဝင်မှု	မရှိ	ရှိ	မရှိ	မသိ	မသိ လျော်
၂။ ဗဟိုကော်မတီတွင် အမျိုးသမီးပါဝင်မှု	ရှိ	ရှိ	ရှိ	မသိ	မသိ လျော်

၃။ စေ့စပ်ဆွေးနွေးရေးအဖွဲ့တွင် အမျိုးသမီးပါဝင်မှု	မရှိ	ရှိ	ရှိ	မရှိ	မရှိ
၄။ ကျား၊မ တန်းတူညီမျှရေး ဆိုင်ရာထည့်သွင်းကျင့်သုံးရန် မူဝါဒ	မရှိ	မရှိ	မရှိ	မသိ	မရှိ
၅။ ဆွေးနွေးပွဲများတွင် လေ့လာ သူများအဖြစ် အမျိုးသမီးပါဝင်မှု	ရှိ	ရှိ	ရှိ	ရှိ	ရှိ
၆။ ဆွေးနွေးပွဲများတွင် အမျိုးသမီး ပါဝင်ရန် မူဝါဒ	?	ရှိ	?	မသိ	?
၇။ သဘောတူညီချက်များတွင် ကျား၊မ မတူကွဲပြားမှုအမြင်နှင့် ကျား၊ မတန်းတူညီမျှရေးသဘော တရား ထည့်သွင်းထားမှု	မရှိ	မရှိ	မရှိ	မရှိ	မရှိ
၈။ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် အမျိုးသမီးပါဝင်မှုအကြောင်း ဆွေးနွေးပြောဆိုခြင်း	ရှိ	ရှိ	ရှိ	မသိ	ရှိ
၉။ နိုင်ငံရေးတွေ့ဆုံဆွေးနွေးမှု ပြုလုပ်လျှင် အမျိုးသမီး ၃၀ ရာခိုင်နှုန်းပါဝင်ရမည့် မူဝါဒ	ရှိ	ရှိ	မရှိ	မသိ	?
၁၀။ ဂျွန်ဒါအကြံပေးခန့်ထားမှု	မရှိ	မရှိ	မရှိ	မရှိ	မရှိ
၁၁။ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး စောင့်ကြည့်လေ့လာရာတွင် အမျိုးသမီး ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ပါဝင်မှု	မရှိ	မရှိ	မဆီ လျော်	?	?
၁၂။ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ဒေသခံအမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းများ တက်တက်ကြွကြွပါရှိမှု	မရှိ	ရှိ	ရှိ	မသိ	မရှိ

ဇယား ၂။ လေ့လာခဲ့သော တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများ၏ ထိပ်တန်း ဦးဆောင်မှုဖွဲ့စည်းပုံများတွင် အမျိုးသမီး၊ အမျိုးသားပါဝင်မှု (၃၁ ဩဂုတ် ၂၀၁၃ အထိ)

အဖွဲ့အစည်းအမည်	စီအီးစီ/ အဓိပတိကောင်စီ			ဗဟိုကော်မတီ		
	ပေါင်း	ကျား	မ	ပေါင်း	ကျား	မ
စီအဲန်အက်စ်	၂၁	၂၀	-	မသိ	မသိ	၁
ကေအဲန်ယူ	၁၁	၁၀	၁	၄၅	၄၃	၂
အဲန်အဲမ်အက်စ်ပီ	၇	၇	-	၂၇	၂၆	၁
အာရ်စီအက်စ်အက်စ်	၁၁	မသိ	မသိ	မသိ	မသိ	မသိ

၅။ အနာဂတ်ခြေလှမ်းများအတွက် အလားအလာနှင့် စိန်ခေါ်မှုများ

ဂျန်ဒါသည် ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့်ပဋိပက္ခအရေးကိစ္စတွင် အခြေခံကျသော အကြောင်းချင်းရာတစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ အောင်မြင်သောငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်မှုလုပ်ငန်းစဉ် ဖြစ်ထွန်းလာစေရန် ကြိုးပမ်းအားထုတ်ရာ၌ ဂျန်ဒါခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာခြင်းသည် အရေးပါသောအခန်းကဏ္ဍတွင်ရှိပါသည်။ ဂျန်ဒါခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာလေ့လာခြင်းမှ ရရှိလာသည့် တွေ့ရှိချက်များမှတစ်ဆင့် အနာဂတ်အကြမ်းဖက်ပဋိပက္ခများကို ကာကွယ်ခြင်းအတွက် အသိပညာနှင့်ကျွမ်းကျင်မှုတည်ဆောက်ရာတွင် ဖြည့်ဆည်းကူညီနိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုအကြောင်းများကြောင့် ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်မှုလုပ်ငန်းအတွက် ဂျန်ဒါနှင့် ကျား၊မ သာတူညီမျှမှုကိစ္စသည် ဆီလျော်ခြင်းမရှိဟု ထင်မြင်လျစ်လျူရှုခြင်းမပြုသင့်ပါ (ICRW, 2003, p. 26)။

ထို့ကြောင့် ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းစဉ်များ၌ ဂျန်ဒါ၏ဆီလျော်ကိုက်ညီမှုကို အသိအမှတ်ပြုရန်၊ ဂျန်ဒါနှင့် အကြမ်းဖက်မှုကြားသာမက ဂျန်ဒါနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးကြား အခြေခံကျသည့်ဆက်နွယ်မှုကို တွေ့မြင်သိရှိရန်နှင့် တစ်ဖက်ဖက်ကိုလွှမ်းမိုးအုပ်စိုးနိုင်ရန် ဦးတည်ချက်ထားသောဆက်ဆံရေးသည် တရားမျှတမှုရှိသည့် ငြိမ်းချမ်းရေးကိုဖော်ဆောင်နိုင်စွမ်းမရှိကြောင်း နားလည်လက်ခံရန် အလွန်အရေးကြီးပါသည်(Francis, 2004, p. 10)။ ထို့ကြောင့် ယခုအချိန်သည် ငြိမ်းချမ်းရေးကိစ္စ ပြောဆိုလုပ်ဆောင်တိုင်း ကျား၊ မ အရေးထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် လိုအပ်မှုနှင့် မြန်မာနိုင်ငံ၏ လက်ရှိငြိမ်းချမ်းရေးဆိုင်ရာအားထုတ်လုပ်ဆောင်မှုတိုင်း၌ ကျား၊မ မတူကွဲပြားမှုအမြင်နှင့် တန်းတူညီမျှမှုသဘောတရား ပေါင်းစည်းထည့်သွင်းခြင်းပြုလုပ်ရန် အရေးတကြီးနှင့် မရှိမဖြစ်လိုအပ်မှုတို့ကို သိရှိအသိအမှတ်ပြုရန်အချိန်ကောင်း ဖြစ်ပါသည်။ ကရင်ဒုက္ခသည်ဆိုင်ရာကော်မတီမှတစ်ဆင့်ရှိသူနှင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးဆွေးနွေးမှုတွင် လေ့လာသူတစ်ဦးအဖြစ် ပါဝင်ခဲ့သူ နော်ဘလ်လွှမ်းမင်းနိုင်က အောက်ပါအတိုင်း ဖွင့်ဟပြောဆိုခဲ့ပါသည်။

သူတို့ [အစိုးရနှင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများ] သည် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး စောင့်ကြည့်လေ့လာမှုအပါအဝင် ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှု

လုပ်ငန်းစဉ်များ၌ ကျား၊မ မတူကွဲပြားမှုအမြင် ပေါင်းစည်းထည့်သွင်းခြင်း ပြုလုပ်နိုင်ရန်အတွက် ရှင်းလင်းပြတ်သားသည့်အစီအစဉ် ထားရှိရမည်ဖြစ်ပါ သည်။ ၎င်းသည် ငြိမ်းချမ်းရေး ဆွေးနွေးပွဲများ၏ အစီအစဉ်တွင် ပါဝင်သင့် သည်။ အမျိုးသမီးများအားလည်း တာဝန်အပ်နှင်းရမည်။ အမျိုးသမီးများ သာမက အမျိုးသားများကိုလည်းညီမျှစွာတာဝန်အပ်နှင်းရမည်။ အမျိုးသမီး များနှင့် အမျိုးသားများကို အတူတကွလုပ်ကိုင်ရန် အခွင့်အရေးပေးကြပါစို့။”⁵⁰

ထို့ပြင် ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းစဉ်များ၌ ပြည်သူလူထု၏ စိတ်ပါဝင်စား မှု တိုးပွားလာခြင်း၊ ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် အမျိုးသမီးနှင့် အမျိုးသားများတို့၏ မတူညီသည့် လိုအပ်ချက်နှင့်ရပိုင်ခွင့်များကို ထည့်သွင်း ဆွေးနွေးရန်လိုအပ်မှုကို လူထုမှ ပိုမိုသိမြင်နားလည်လာခြင်းတို့သည်လည်း လက်ရှိနိုင်ငံရေးညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှုများတွင် အမျိုးသမီးများအတွက် ပိုမိုကျယ်ပြန့် သောနေရာထားရှိပေးအပ်ရန်နှင့် ကျား၊မ တန်းတူညီမျှမှုအမြင်ရှုထောင့်ဘက်မှ လည်းထည့်သွင်းစဉ်းစားရန်တို့အတွက် အရေးပါသောအချက်အလက်များ ဖြစ် လာပါသည်။ နော်စီပိုးရာစိန်က “ငြိမ်းချမ်းရေးအကြောင်း ဆွေးနွေးပြောဆိုသော အခါများတွင် နိုင်ငံရေးသမားများနှင့် တပ်မတော်ခေါင်းဆောင်များသာ ဆွေးနွေး ပြောဆိုရန် လိုအပ်သည်မဟုတ်။ အမျိုးသမီးများအတွက်နေရာနှင့် ၎င်းတို့၏ အရည်အသွေးကို ကောင်းမွန်မှန်ကန်စွာ ပျိုးထောင်ပေးရန်လည်းလိုအပ်ကြောင်း လူထုက တဖြည်းဖြည်း သိမြင်၊ လက်ခံလာကြပြီဖြစ်သည်”ဟု ဖော်ပြခဲ့ပါသည်။

ယခုအခါ မြန်မာနိုင်ငံ၏ လက်ရှိ ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် အမျိုးသမီးပါဝင်မှုနှင့် ကျား၊မ တန်းတူညီမျှမှုအမြင်ရှုထောင့်ဘက်မှ ထည့်သွင်း ဆွေးနွေးရန် တင်ပြတောင်းဆိုလျက်ရှိသည့် အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ တိုးပွားလာလျက်ရှိပါသည်။ ၎င်းတို့အထဲတွင် ထင်ရှားသည့်အဖွဲ့အစည်းများမှာ ရှာလုပ်(ငြိမ်း)ဖေငံဒေရှင်းဦးစီးသည့် ငြိမ်းချမ်းရေးအတွက် အရပ်ဘက်လူမှု အဖွဲ့အစည်းဖိုရမ် (Civil Society Forum of Peace)၊ အေးချမ်းမြန်မာလူမှုဖွံ့ဖြိုး

⁵⁰ နော်ဘလ်လွမ်းမင်းနိုက်စံနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းချက်။

ရေးအဖွဲ့/ဂျီဒီအိုင်-မြန်မာ(Gender and Development Initiative-Myanmar)၊ အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းများကွန်ယက် - မြန်မာ (Women Organizations Network of Myanmar)၊ ကရင်အမျိုးသမီးဖွံ့ဖြိုးရေးအဖွဲ့ (Karen Women Empowerment Group)၊ ရှမ်းအမျိုးသမီးအဖွဲ့ (Shan Women's Action Network)၊ မွန်အမျိုးသမီးအဖွဲ့ (Mon Women Organization)နှင့် အမျိုးသမီးများအဖွဲ့ချုပ်-မြန်မာနိုင်ငံ (Women League of Burma) စသည်တို့ဖြစ်ပါသည်။ မကြာသေးမီက ပြည်တွင်းရှိအရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းအချို့နှင့် တွဲဖက်၍ ဂျီဒီအိုင်-မြန်မာအဖွဲ့သည် ကုလသမဂ္ဂလုံခြုံရေးကောင်စီဆုံးဖြတ်ချက် ၁၃၂၅ ကို နိုင်ငံတော်အဆင့်လုပ်ငန်းစီမံကိန်း (National Action Plan) ရေးဆွဲနိုင်ရေးအတွက် နိုင်ငံတော်အစိုးရအား အရေးဆိုတင်ပြပြောဆိုမှုအား အားဖြည့်မြှင့်တင်နိုင်ရန်အလို့ငှာ အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများမဟာမိတ်အဖွဲ့တစ်ခုကို စတင်စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ခဲ့ပါသည်။ ထို့အပြင် swisspeace၊ Center for Humanitarian Dialogue အစရှိသော အစိုးရမဟုတ်သည့် နိုင်ငံတကာလူမှုအဖွဲ့အစည်းများနှင့် အမေရိကန်၊ အင်္ဂလန်၊ ဩစတြေးလျားအစရှိသော အလှူရှင်နိုင်ငံများတို့သည်လည်း ပြည်တွင်းလုပ်ဆောင်မှုများ အကောင်းဆုံးဖြစ်စေနိုင်ရန်အတွက် ဝိုင်းဝန်းအားပေးလျက်ရှိပါသည်။ လွန်ခဲ့သော ၁၈ လမှစ၍ ရှာလုမ်(ငြိမ်း) ဖောင်ဒေးရှင်းသည် ကုလသမဂ္ဂအမျိုးသမီးဌာနနှင့် ပူးပေါင်းကာ ငြိမ်းချမ်းရေးဆွေးနွေးပွဲများတွင် အမျိုးသမီးများပါဝင်မှု ပိုမိုများပြားလာနိုင်ရေးအတွက် ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါသည်။ ထိုအဖြစ်အပျက်များကို ထောက်ရှုသော် အစိုးရအပါအဝင် အဖွဲ့အစည်းအတော်များများသည် ဂျွန်ဒီဟူသော ဝေါဟာရအား အန္တရာယ်တစ်ခုအနေနှင့် ရှုမြင်ခြင်းမှ လျော့ကျနည်းပါးလာပြီဖြစ်ကြောင်း ကောက်ချက်ချနိုင်ပါသည်။

တစ်ဖက်တွင် (တိုင်းရင်းသား)လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများအတွက်ဆိုလျှင်၊ ဆုံးဖြတ်ချက်ချသည့် ဖွဲ့စည်းပုံများ၌ အမျိုးသမီးပါဝင်မှုနှင့် ကျား၊ မ တန်းတူညီမျှမှုသဘောတရားတို့ တိုးမြှင့်ရန်အတွက်အရေးကြီးသည့် တန်ဆာပလာတစ်ခုမှာ ဂျီနီဗာခေါ်(လ်)ပင် ဖြစ်ပါသည်။ လက်ရှိတွင် နိုင်ငံတော်အစိုးရနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေး

ဖော်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းစဉ်တွင်ပါဝင်ပြီးဖြစ်သည့် အဖွဲ့အစည်း ၁၆ ခုအနက် အဖွဲ့ အစည်းလေးခု (ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံး၊ မွန်ပြည်သစ်ပါတီ၊ ချင်းအမျိုးသား တပ်ဦးနှင့် ကရင်နီအမျိုးသားတိုးတက်ရေးပါတီ)တို့သည် ဂျီနီဗာခေါ်(လ်)၏ ကတိကဝတ်ကို လက်ခံလက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ပြီး၊ ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံး သည် အမျိုးသမီးများအား ကျား၊မ အခြေပြုခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းနှင့် လိင်မှုဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်ခြင်းတို့မှ ရှောင်ကြဉ်ရန်ကတိကဝတ် (Deed of Commitment prohibiting sexual violence and gender discrimination of women) ကို လက်မှတ် ရေးထိုးထားပါသည်။

ထို့ပြင် အချို့သောတိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများတွင် ဆုံးဖြတ် ချက်ချသည့်ကော်မတီများ၌ အမျိုးသမီး အနည်းဆုံး ၃၀ ရာခိုင်နှုန်းပါဝင်စေရန် ဟူသောမူဝါဒမျိုးချမှတ်ထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ သို့ရာတွင် ကရင်အမျိုး သားအစည်းအရုံးမှ ထည့်သွင်းဆွေးနွေးခဲ့သော အပစ်အခတ်ရပ်စဲမှုကျင့်ဝတ် (Code of Conduct)အပါအဝင် သဘောတူညီချက်အနည်းငယ်မျှတွင်သာ ကျား၊မ တန်းတူညီမျှမှုထောင့်အမြင်မျိုးပါရှိသော သဘောတူညီချက်များကို ဖန်တီးနိုင်ခဲ့ပါသည်။ ဆုံးဖြတ်ချက်ချခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်များ၌ အမျိုးသမီး ပိုမို ပါဝင် နိုင်ရန်အတွက် အချို့သောတိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများမှ ချမှတ် ထားသောအဖွဲ့အစည်းအတွင်း မူဝါဒများသည်၊ လက်တွေ့အကောင်အထည် ဖော်မှုပိုင်းတွင် အားနည်းချက်များရှိနေလင့်ကစား၊ ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှု လုပ်ငန်းစဉ်များ၌ ကျား၊ မ မတူကွဲပြားမှုအမြင်နှင့် ကျား၊မ တန်းတူညီမျှမှု သဘောတရားများပါဝင်စေနိုင်ရေးအတွက် အခွင့်အလမ်းပြုတင်းပေါက်သဖွယ် ဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့ဖြစ်ပါလျက် အမျိုးသမီးပါဝင်မှုအရေအတွက် ခွဲဝေ သတ်မှတ် သည့်ကိစ္စသည် အငြင်းပွားဖွယ်အနေအထားတွင် ရှိနေဆဲဖြစ်ပါသေးသည်။ ဤ အရေအတွက်ခွဲဝေသတ်မှတ်မှုကို လက်ခံလိုက်နာခြင်းအားဖြင့် ပိုမိုများပြားသော အမျိုးသမီးများကိုယ်စားပြုခြင်းနှင့် မမြင်ရသည့် ပြဿနာများအတွက် ပိုမို သိသာထင်ရှားသောတွေ့မြင်ရမှုများကို ဖြစ်ပေါ်လာစေနိုင်သော်လည်း၊ ၎င်းသည် ရုတ်ချဉ်းပြောင်းလဲမှုကိုဖြစ်စေမည်ဟု အာမ မခံနိုင်ပေ။ သို့သော် အချိန်ကာလ

ကြာညောင်းလာသည်နှင့်အမျှ ယင်းသည် အခွင့်အာဏာရှိသောနေရာများတွင် အမျိုးသမီးများရှိခြင်းသည် အောင့်သီးအောင့်သက်ဖြစ်ရသောကိစ္စဖြစ်သည်ဟူသောထင်မြင်မှုမှ အခွင့်အာဏာရှိသောနေရာများတွင် အမျိုးသမီးနှင့် အမျိုးသားအတူတကွ ယှဉ်တွဲရှိနေခြင်းကို သာမန်ဖြစ်ရပ်တစ်ခုသဖွယ်ထင်မြင်လာနိုင်သည့် အပြောင်းအလဲကို ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်ကြောင်း သာဓကများက ညွှန်းပြပါသည်။

ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းစဉ်များ၌ ကျား၊ မ မတူကွဲပြားမှုအမြင်နှင့် ကျား၊မ တန်းတူညီမျှမှု သဘောတရားများပါဝင်စေနိုင်ရေးအတွက် အပြုသဘောဆောင်သည့်အချက်အချို့ရှိသည့်တိုင်၊ စိန်ခေါ်မှုများလည်း ရှိနေပါသည်။ ပထမအချက်အနေဖြင့်၊ ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းစဉ်များ၌ ပါဝင်ဆောင်ရွက်နေသူများအနေဖြင့် ကျား၊ မ လူမှုရေးဆိုင်ရာကိစ္စများနှင့်ပတ်သက်၍ အသိပညာနှင့်ကျွမ်းကျင်မှု မရှိနေခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ထို့ပြင် မြန်မာနိုင်ငံရှိ လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားရာဒေသများရှိ ကျား၊မရေးရာကိစ္စများနှင့်ပတ်သက်သည့် သတင်းအချက်အလက်များကို ပိုမိုပြည့်စုံစွာ စူးစမ်းလေ့လာရန်နှင့် စုစည်းကောက်ခံရန် လိုအပ်နေဆဲဖြစ်ပါသည်။ ဘက်ပေါင်းစုံမှ ပြည့်စုံလုံလောက်သည့် သတင်းအချက်အလက်ပေးအပ်နိုင်မှုမရှိခြင်းကြောင့်လည်း ဤအရေးအရာ၏အရေးကြီးပုံကို ခေါင်းဆောင်နေရာရယူထားသည့် အမျိုးသားများက လက်မခံနိုင်ဘဲ၊ အလွယ်တကူ ငြင်းပယ်တတ်ကြပါသည်။

“ငြိမ်းချမ်းရေးသည် နိုင်ငံရေးကိစ္စဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် အမျိုးသားများကသာ လုပ်ဆောင်ရမည့်အရေးဖြစ်သည်” ဟူသော ရှေးရိုးစွဲအစဉ်အလာ သဘောထားခံယူချက်သည် ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားထိခိုက်သက်ရောက်ရာ လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများရှိ အမျိုးသမီး၊ အမျိုးသားများကြားတွင် နက်ရှိုင်းစွာ အမြစ်စွဲနေဆဲဖြစ်ပါသည်။ လက်ရှိ ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းစဉ်သည် တိုင်းရင်းသားအဖွဲ့အစည်းများနှင့်ဆောင်ရွက်နေခြင်းဖြစ်ရာ၊ အမျိုးသမီးပါဝင်မှုနှင့် ပတ်သက်လျှင်လည်း သက်ဆိုင်ရာတိုင်းရင်းသားတို့၏ ထုံးတမ်းစဉ်လာခံယူချက်၊ ကျင့်သုံးမှုရှုထောင့်ဘက်မှ ထည့်သွင်းစဉ်းစားဆင်ခြင်ရမည် ဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ သမိုင်း

တစ်လျှောက်တွင် တိုင်းရင်းသားအရေးကြီးပမ်းမှုများအား အမျိုးသားများကသာ ဦးဆောင်ခဲ့ပါသည်။ အမျိုးသမီးများကို အားနွဲ့သူများအဖြစ်ရှုမြင်ကြပြီး ၎င်းတို့၏ အခန်းကဏ္ဍကို ဒုတိယတန်းစားနှင့် အထောက်အမ၊ ကူဖော်လောင်ဖက်အဖြစ် သာ ရှုမြင်နားလည်ထားခဲ့ကြပါသည်။ ထို့ပြင် တိုင်းရင်းသားတို့၏ ကိုယ်ပိုင် ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်အရေးကြီးပမ်းမှုသည် အမျိုးသားများ ဦးဆောင်သောလုပ်ငန်းစဉ် တစ်ရပ်အဖြစ် လူအများက လက်ခံထားကြပါသည်။ အမှန်စင်စစ် တောတောင် လှို့မြောင်ထဲရှိ တိုက်ပွဲဝင်တစ်ဦး၏ဘဝသည် အမှန်ပင်ကြမ်းတမ်းခက်ခဲပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ ကြမ်းတမ်းသောဘဝအခြေအနေမျိုးကို အမျိုးသားများသာ ကြံ့ကြံ့ခံ နိုင်စွမ်းရှိကြောင်း သိမြင်ထားကြပါသည်။ တော်လှန်ရေးသမိုင်း၏ အစပိုင်းနှစ် များတွင် တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းအတော်များများ၌ အမျိုးသမီး စစ်သည်များစွာရှိကြောင်း အထောက်အထားရှိပါသည်။ သို့သော်နောက်ပိုင်းတွင် အမျိုးသမီးစစ်သည်ဦးရေသည် အကြောင်းအမျိုးမျိုးကြောင့် တဖြည်းဖြည်းလျော့ နည်းလာပြီး အမျိုးသမီးများသည် စစ်မြေပြင်တိုက်ပွဲဝင်ခြင်းမှ ကျန်းမာရေး၊ ပညာရေးနှင့် အထွေထွေစီမံခန့်ခွဲရေးဌာနများသို့ ရွှေ့ပြောင်းရောက်ရှိသွားကြ ပါသည်။

ဖလုံ-စတော်ဒီမိုကရက်တစ်ပါတီမှ ပြည်သူ့လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် နန်းစေးအွာ က "အပစ်အခတ်ရပ်စဲပြီးနောက်ပိုင်း တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်း များတွင် အမျိုးသမီး၊ အမျိုးသားစစ်သည်များအတွက် ပြန်လည်ထူထောင်ရေး ပြုလုပ်ရန် လိုအပ်မည်ဖြစ်သောကြောင့် ငြိမ်းချမ်းရေးကိစ္စဆွေးနွေးမှုများတွင် အမျိုးသမီးပါဝင်သင့်ပါသည်"ဟု ပြောဆိုခဲ့ပါသည်။ လက်နက်ကိုင်စစ်သည်များ ၏သာမန်လူမှုဘဝသို့ ပြန်လည်ဝင်ရောက်ခြင်း (social reintegration) ကို သေသေချာချာ ပြင်ဆင်ဆောင်ရွက်ပေးနိုင်မှု မရှိခြင်းသည်လည်း လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများတွင် နောက်ထပ်ကြီးမားသည့် စိန်ခေါ်မှုတစ်ရပ်ပင်ဖြစ်ပါသည်။ အချို့သောလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများရှိ အမျိုးသားစစ်သည်များကြားတွင် အနုတ်သဘောဆောင်သည့် ဖိုဆန်ခြင်းပြဿနာ (Negative masculinity crisis) ကို တဖြေးဖြေး သတိထားလေ့လာတွေ့ရှိရပါသည်။ ဥပမာ၊ အချို့သော

အမျိုးသားစစ်သည်များ အထူးသဖြင့် ရာထူးနိမ့်စစ်သည်များသည် အပစ်အခတ် ရပ်စဲပြီးနောက်ပိုင်းတွင် ၎င်းတို့၏ အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းကို မည်ကဲ့သို့စီမံ လုပ်ကိုင်ရမုန်းမသိဘဲ အခက်အခဲများကြုံရတတ်ပါသည်။ ထိုအခြေအနေမျိုး သည် အချို့သောအမျိုးသားများအတွက် ကြီးမားသောစိန်ခေါ်မှုဖြစ်စေပြီး၊ မိသားစုနှင့် ရပ်ရွာလူမှုအသိုင်းအဝိုင်းကြားတွင် အကြမ်းဖက်သည့်အပြုအမူများ ပြုလုပ်ရန်အခြေအနေမျိုးသို့ဦးတည်သွားစေပါသည်။ စစ်သားများသည် စစ်နယ် ဝန်းကျင်တွင် တိုက်ခိုက်သူများဖြစ်ရန်အတွက် လေ့ကျင့်သင်ကြားပေးခြင်းခံရ သူများဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် အကြမ်းပတမ်းပြုမှုနှင့် လက်နက်ကိုအသုံးပြုခြင်း သည် လက်နက်ကိုင်အမျိုးသားအများစု လက်ခံနိုင်သောအခြေအနေတစ်ရပ် ဖြစ်ပြီး၊ ၎င်းသည် ဖိုဆန်ခြင်း၏အမှတ်လက္ခဏာတစ်ရပ်လည်းဖြစ်လာပါသည်။ သို့ရာတွင် အပစ်အခတ်ရပ်စဲပြီး၊ ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းစဉ်ထဲသို့ ဝင်ရောက်လာပြီးနောက်တွင် စစ်သည်များသည် ၎င်းတို့၏ အပြုအမူနှင့် စိတ် သဘောထားတို့ကို ပြောင်းလဲရန်လိုအပ်လာပါသည်။ ယခင်က ၎င်းတို့နှင့် အသေအကြေရင်ဆိုင်တိုက်ခိုက်ခဲ့ကြသူများနှင့် ယုံကြည်မှု တည်ဆောက်လာရ ပါသည်။ ထိုအခြေအနေမျိုးသည် လွယ်ကူသောအနေအထားမျိုး မဟုတ်ပါ။

လက်ရှိအနေအထားတွင် အမျိုးသားစစ်သည်များ၏ ၎င်းတို့ကို ထိခိုက်နှစ်နာစေ သည့် ဖိုဆန်ခြင်းပြဿနာများကို စနစ်တကျဖော်ထုတ်ကိုင်တွယ်နိုင်ခြင်း မရှိ သေးပါ။ ဥပမာအားဖြင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးဆိုင်ရာ ကျင့်ဝတ်စည်းကမ်းများ နှင့်ပတ်သက်၍ ခိုင်မာတိကျသောအချက်များကို ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံး အနေဖြင့် ထူးထူးခြားခြားအဆိုပြုနိုင်ခဲ့ပါသည်။ သို့ရာတွင် ထိုကျင့်ဝတ်များ သည် တပ်မတော်နှင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းတို့ နှစ်ဘက် စလုံးရှိ အမျိုးသားစစ်သည်များ၏ ၎င်းတို့ကိုထိခိုက်နှစ်နာစေသည့်ဖိုဆန်ခြင်း ပြဿနာကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းနိုင်စွမ်းမရှိသေးပါ။ ထိုအတွက်ကြောင့် အမျိုးသား များအားထိခိုက်နှစ်နာစေသည့် အနတ်သဘောဆောင်ဖိုဆန်ခြင်းပြဿနာကို စနစ်တကျဖော်ထုတ်ပြီး၊ အမျိုးသားစစ်သည်ဟောင်းများအတွက် စိတ်ပိုင်းဆိုင် ရာနှင့် လူမှုရေးရာပံ့ပိုးမှုများပြုလုပ်ပေးရန် လိုအပ်မည်ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့်၊

မွန်ပြည်သစ်ပါတီ၏ ဗဟိုအလုပ်အမှုဆောင်ကော်မတီအဖွဲ့ဝင်တစ်ဦးဖြစ်သူ နိုင်တလညီက စစ်သည်ဟောင်းအမျိုးသားများအတွက် စစ်သား မဟုတ်တော့ သည့်သာမန်လူမှုဘဝသို့ ချောချောမောမော ဝင်ရောက်ခြင်းဖြစ်စဉ်ဖန်တီးပေး နိုင်ရန် အလွန်အရေးကြီးပါသည်။ သို့မဟုတ်ပါက ၎င်းတို့အနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းမှုနှင့် ဖိုဆန်မှုအတွက် ၎င်းတို့၏လက်နက်များကို လွယ်ကူစွာ ထပ်မံအသုံးပြုကြမည်ဖြစ်သည်ဟူ၍ မှတ်ချက်ပြုခဲ့ပါသည်။

ခေါင်းဆောင်များ၏ လက်နက်ကိုင်တော်လှန်ရေးအတွေ့အကြုံ၊ အရာရှိနှင့် အကြပ်စစ်သည်များ၏ လက်နက်ကိုင်တော်လှန်ရေးအတွေ့အကြုံနှင့် သာမန် အရပ်သူအရပ်သားများ၏ လက်နက်ကိုင်တော်လှန်ရေးကာလ အတွေ့အကြုံ တို့မှာ တစ်ထပ်တည်း မတူညီနိုင်ပါ။ လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုနှင့် တစ်ခု ကြားတွင်လည်း ၎င်းတို့၏ဖြစ်တည်မှုဆိုင်ရာဝိသေသနှင့် တော်လှန်ရေး အတွေ့ အကြုံများအပေါ်အခြေခံ၍ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်အပေါ် ရှုမြင်ပုံတို့မှာလည်း တစ်ထပ်တည်း မတူညီနိုင်ပါ။ ထို့ကြောင့် အားလုံးပါဝင်မှုရှိသောလုပ်ငန်းစဉ် ဖြစ်ခြင်းနှင့် ကျား၊ မ မတူကွဲပြားမှုဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များကိုထုတ်ဖော်ဖြေရှင်းနိုင် ခြင်းတို့သည် အဓိပ္ပါယ်ပြည့်ဝသည့် ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းစဉ် ဖြစ် ထွန်းလာရေးတွင် အရေးပါသည့် အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ သို့မဟုတ် ပါက အောက်ဖော်ပြပါ စွန့်စားရမှုများကို တွေ့ကြုံရနိုင်ပါသည်။

- ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းစဉ် ရေရှည်ခိုင်မြဲတည်တံ့မှုမရှိခြင်း - အကယ်၍ အမျိုးသမီးပါဝင်မှု မရှိပါက ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှု လုပ်ငန်းစဉ်သည် ရေရှည် မခိုင်မြဲနိုင်။
- အားလုံးပါဝင်နိုင်ခြင်းမရှိသောလုပ်ငန်းစဉ် - အကယ်၍အမျိုးသမီးများ အားပါဝင်စေမှုမရှိလျှင် ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းစဉ်သည် အမျိုးသမီးများ၏ ပါဝင်ခွင့်အခွင့်အရေးကို မလေးစားခြင်းဖြစ်သည်။
- အမျိုးသမီးနှင့် ကလေးသူငယ်များအတွက် ကိုက်ညီဆီလျော်မှု မရှိ သောလုပ်ငန်းစဉ် - အကယ်၍ ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှု လုပ်ငန်းစဉ်

သည် ကျား၊မ မတူကွဲပြားမှုအမြင်နှင့် ကျား၊မ တန်းတူညီမျှမှု သဘောတရားကို ထည့်သွင်းအသုံးပြုထားနိုင်ခြင်းမရှိလျှင် ယခုဖော်ဆောင်နေသော ငြိမ်းချမ်းရေးပန်းတိုင်သည် အမျိုးသမီး၊ အမျိုးသားများ၊ မိန်းကလေးနှင့် ယောက်ျားလေးများအားလုံးတို့၏ မတူညီသည့် လိုအပ်ချက်များကို ထင်ဟပ်နိုင်ခြင်းမရှိဘဲ ဖြစ်လိမ့်မည်။

- ဖိုဆန်ခြင်းပြဿနာပိုမိုကြီးထွားလာမှု - အကယ်၍ ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းစဉ်သည် ကျား၊မ မတူကွဲပြားမှုအမြင်နှင့် ကျား၊မ တန်းတူညီမျှမှုသဘောတရားကို ထည့်သွင်းအသုံးပြုထားနိုင်ခြင်း မရှိလျှင် စစ်ဝါဒလွှမ်းမိုးမှု (militarization)ကြောင့်ဖြစ်ပွားလာရသည့် စိန်ခေါ်မှုများကို ကောင်းစွာ ဖော်ထုတ်ဖြေရှင်းနိုင်ခြင်းရှိမည် မဟုတ်။ အကယ်၍ လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းအတွင်းရှိ အမျိုးသမီး၊အမျိုးသားများအားလုံး သာမန်လူမှုဘဝသို့ ပြန်လည်ရောက်ရှိရန် ဦးတည်လျှင် ဤအရေးကိစ္စကို မဖြစ်မနေကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် လိုအပ်ပါသည်။

ထပ်မံ၍ အခိုင်အမာဖော်ပြလိုသည်မှာ၊ လက်ရှိမြန်မာနိုင်ငံ၏ ငြိမ်းချမ်းရေး ဖော်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းစဉ်သည် ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားလျှက်ရှိသည့် နှစ်ဘက်အစုအစည်းမှ ခေါင်းဆောင်အမျိုးသားများအကြား တည်ရှိနေသည့်လုပ်ငန်းစဉ်သာမဟုတ်။ အမျိုးသမီး၊ အမျိုးသား၊ မိန်းကလေး၊ ယောက်ျားလေးများအားလုံး ပါဝင်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်ဖြစ်ရပါမည်။ သို့မှသာ အောင်မြင်သည့် ပြည်တွင်း ငြိမ်းချမ်းရေး တည်ဆောက်မှုလုပ်ငန်းစဉ်ကြီးအဖြစ် ပီပြင်နိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။

၆။ ထောက်ခံအကြံပြုချက်များ

မြန်မာနိုင်ငံ၏ လက်ရှိဆောင်ရွက်နေသော ပြည်တွင်းငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှု လုပ်ငန်းစဉ်များ၌ အမျိုးသမီးများ အဓိပ္ပါယ်ရှိရှိနှင့် ထိထိရောက်ရောက် ပါဝင် လုပ်ဆောင်နိုင်ရန်နှင့် ကျား၊မတန်းတူညီမျှမှုအမြင်ကိုထည့်သွင်းပေါင်းစည်းကာ ဆောင်ရွက်နိုင်ရန်အတွက် အောက်ပါတို့ကို အရေးကြီးသော အကြံပြုချက်များ အဖြစ် ဖော်ပြအပ်ပါသည်။

ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်အစိုးရအနေဖြင့် -

- ၁။ အမျိုးသမီးများဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဆိုင်ရာ အမျိုးသားအဆင့် မဟာ ဗျူဟာစီမံကိန်း (၂၀၁၃-၂၀၂၂)တွင်ဖော်ပြထားသည့် မဟာဗျူဟာများ နှင့်အညီ အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများနှင့်အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်း များ၏ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုကိုရယူလျက် အမျိုးသမီး၊ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတော်အဆင့်စီမံကိန်း(National Action Plan on Women, Peace and Security or UNSCR 1325)ကို ရေးဆွဲပြီး၊ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရန်နှင့် ၎င်းစီမံချက်ကို ထိရောက်စွာ အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ရန်အတွက် လိုအပ်သည့် လုံလောက်သော ရံပုံငွေခွဲဝေထားရှိပေးရန်။
- ၂။ အမျိုးသမီး၊ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတော်အဆင့် စီမံ ကိန်းကို လက်ခံကျင့်သုံးခြင်းမပြုမီ၊ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးနှင့် ငြိမ်းချမ်း ရေးဆိုင်ရာဆွေးနွေးပွဲများတွင် အမျိုးသမီးများအား ဆွေးနွေးညှိနှိုင်း သူများအဖြစ်လည်းကောင်း၊ တစ်နိုင်ငံလုံးအတိုင်းအတာဖြင့် နိုင်ငံရေး ဆွေးနွေးပွဲလုပ်ငန်းစဉ်ပေါ်ပေါက်လာသောအခါ အမျိုးသမီးများ ပါဝင် နိုင်ရန်အတွက်လည်းကောင်း ယာယီပြဌာန်းချက်များ ချမှတ်ပေးရန်။

အစိုးရမဟုတ်သည့် လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် -

- ၁။ ဂျီနီဗာခေါ်(လ်)ပါ ကတိကဝတ်များနှင့်အညီ အရပ်ဖက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများနှင့်အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းများ၏ ပါဝင်လုပ်ဆောင်မှုကို ရယူလျှက် အမျိုးသမီး၊ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် လုံခြုံရေးနှင့်ပတ်သက်သော မူဝါဒဆိုင်ရာမူဘောင် (Policy Framework on Women, Peace and Security or UNSCR 1325)ကို ဖော်ထုတ်ရေးဆွဲ၍ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရန်နှင့် အဆိုပါမူဝါဒကို အမှန်တကယ် အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ရန်အတွက် လိုအပ်သည့် လုံလောက်သော ရံပုံငွေ ခွဲဝေထားရှိပေးရန်။
- ၂။ အမျိုးသမီး၊ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ မူဝါဒစီမံချက်ကို လက်ခံကျင့်သုံးခြင်းမပြုမီ၊ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးပွဲများတွင် အမျိုးသမီးများအား ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းသူများအဖြစ် လည်းကောင်း၊ တစ်နိုင်ငံလုံးအတိုင်းအတာဖြင့် နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးပွဲ လုပ်ငန်းစဉ်ပေါ်ပေါက်လာသောအခါ အမျိုးသမီးများပါဝင်နိုင်ရန် အတွက်လည်းကောင်း ယာယီပြဌာန်းချက်များ ချမှတ်ပေးရန်။
- ၃။ အပစ်အခတ်ရပ်စဲထားသည့်အရပ်ဒေသများရှိ အမျိုးသမီး၊အမျိုးသမီးများ အကြောက်တရားမှကင်းဝေး၍ ငြိမ်းချမ်းပြီး၊ ရေရှည်ခိုင်မြဲသော လူနေမှုဘဝများ ရရှိနိုင်စေရေးအကြောင်းအရာကိစ္စများကို လာမည့် ဆွေးနွေးပွဲများ၏ အစီအစဉ်တွင် ထည့်သွင်းပေးရန်။

နိုင်ငံတော်အစိုးရနှင့် လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းနှစ်ဖက်စလုံးအနေဖြင့် -

- ၁။ သက်ဆိုင်သည့် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးရေးအဖွဲ့များတွင် ဂျွန်ဒီအကြံပေးများကို ဆောလျှင်နိုင်သမျှ ဆောလျှင်စွာ ခန့်အပ်ထားရှိပေးရန်။

၂။ အနုတ်သဘောဆောင်သည့် ဖိုဆန်ခြင်းလက္ခဏာကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာရသည့် ထိခိုက်နစ်နာမှုများအပါအဝင် အမျိုးသမီးအမျိုးသားကြား တန်းတူညီမျှမှုမရှိခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် လူမှုရေးရာကိစ္စများကို လာမည့်အပတ်အခတ်ရပ်စဲရေးနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးဆွေးနွေးပွဲများတွင် ထည့်သွင်းဆွေးနွေးပေးရန်နှင့် သဘောတူညီချက်အားလုံးသည် ကျား၊မ မတူကွဲပြားမှုအမြင်နှင့်တန်းတူညီမျှမှုသဘောတရား ပါဝင်မှု ရှိစေရန်။

၃။ သက်ဆိုင်သည့် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးရေးအဖွဲ့များအား ဂျီနီဗာကွန်ဗင်းရှင်း သဘောတူညီချက်များ၊ ကုလသမဂ္ဂဆိုင်ရာ သဘောတူညီချက်များနှင့်ဆုံးဖြတ်ချက်များဖြစ်သည့် စီဒေဝါ (CEDAW)၊ စီအာရီစီ (CRC)နှင့် ကုလသမဂ္ဂလုံခြုံရေးကောင်စီဆုံးဖြတ်ချက်အမှတ် ၁၃၂၅ နှင့် ၎င်း၏ နောက်ဆက်တွဲဆုံးဖြတ်ချက်များစသည်တို့အပါအဝင် နိုင်ငံတကာ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်များအကြောင်းအသိအမြင်ဖွင့်ပေးခြင်း၊ နိုင်ငံတကာ အတွေ့အကြုံရယူစေခြင်းနှင့် လုံလောက်သော အသိပညာပေးခြင်း စသည်တို့ကိုပြုလုပ်ရန်နှင့်၊ အဆိုပါဆွေးနွေးညှိနှိုင်းရေးအဖွဲ့များ၏ လုပ်ဆောင်ချက်များကိုလည်းစောင့်ကြည့်လေ့လာရန်။

၄။ အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၊ လူထုအခြေပြုအမျိုးသမီးအဖွဲ့များနှင့်ပဋိပက္ခဒဏ်ခံစားရသူလူထုများအနေဖြင့် ရပ်ရွာ/မြို့နယ်အဆင့်၊ ပြည်နယ်အဆင့်နှင့် ပြည်ထောင်စုအဆင့်များရှိ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်မှုလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ပါဝင်လုပ်ဆောင်နိုင်ရန်နှင့် ကူညီပံ့ပိုးနိုင်ရန်အတွက် ရှင်းလင်းလွယ်ကူသော၊ လုံခြုံမှုရှိသော၊ ကောင်းမွန်စွာအသိပေးထားခြင်းရှိသော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ သို့မဟုတ် ယန္တရား ဖော်ထုတ်ချမှတ်ပေးရန်နှင့် ၎င်းအတိုင်းစီမံဆောင်ရွက်ပေးရန်။

၅။ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်များ၌ ကျား၊မ မတူကွဲပြားမှုအမြင် ပေါင်းစည်း ထည့်သွင်းခြင်းအခန်းကဏ္ဍပိုမိုဖွံ့ဖြိုးလာစေရန်အတွက် အရပ်ဘက် လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၊ အထူးသဖြင့် ဂျန်ဒါနှင့် အမျိုးသမီး အဖွဲ့အစည်း များကို အကာအကွယ်ပေးရန်နှင့် ထောက်ပံ့အားပေးရန်။

၆။ လက်ရှိငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းစဉ်များ (ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းပွဲ များ၊ သဘောတူညီချက်များနှင့် အကောင်အထည်ဖော်မှုများ)တို့နှင့် သက်ဆိုင်သည့်သတင်းအချက်အလက်များကို ပဋိပက္ခဒဏ်ခံစားနေရ သည့်လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများမှအမျိုးသမီး၊အမျိုးသားများအား ပွင့်လင်း မြင်သာစွာ ဖြန့်ဝေပေးမှုကို စဉ်ဆက်မပြတ် လုပ်ဆောင်ပေးရန်။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ လက်ရှိငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းစဉ်ကို ပံ့ပိုးကူညီ ထောက်ပံ့လျက်ရှိသည့် အလှူရှင်များအပါအဝင် နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်း များအနေဖြင့် -

၁။ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှုများ၌ ကျား၊မ မတူကွဲပြားမှုအမြင်နှင့် ကျား၊မ တန်းတူညီမျှမှုသဘောတရားတို့ထည့် သွင်းပါဝင်မှုရှိစေရန်အတွက် မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရနှင့် လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများ၏ မူဝါဒနှင့် လက်တွေ့လုပ်ဆောင်မှုများအပေါ် တိုက်တွန်းလှုံ့ဆော်မှုပြုလုပ်ပေးရန်။

၂။ ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ကျား၊မ မတူကွဲပြားမှု အမြင်နှင့် ကျား၊မ တန်းတူညီမျှမှုသဘောတရားတို့ထည့်သွင်း ပါဝင်မှု ရှိစေရန်ဆောင်ရွက်နေသည့် ပြည်တွင်းအရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်း များ၊ လူထုအခြေပြုအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပွင့်လင်းမြင်သာသော၊ တာဝန် ယူတာဝန်ခံမှုရှိသောနည်းလမ်းတို့ဖြင့်မိတ်ဖက်ပြုလုပ်ရန်နှင့် ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်ရန်။ စွမ်းဆောင်ရည်မြှင့်တင်ခြင်းအစီအစဉ်များကိုလည်း မိတ်ဖက်လုပ်ဆောင်ခြင်းများ၌ သေချာစွာထည့်သွင်းထားပေးရန်။

**ဂျန်ဒါနှင့် အမျိုးသမီးအဖွဲ့များအပါအဝင် အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၊
ပြည်တွင်း အစိုးရမဟုတ်သည့်အဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် -**

- ၁။ ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားနေဆဲနှင့် ပဋိပက္ခလွန်ဒေသများတွင် လူမှုဖွံ့ဖြိုးရေးနှင့် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုစီမံကိန်းများကို စီမံဆောင်ရွက်ရာ၌ ပဋိပက္ခနှင့် ကျား၊မ မတူကွဲပြားမှုဆိုင်ရာ သတိထားမှုများနှင့် တစ်ဖက် သားအပေါ်မထိခိုက်စေရေး (Do No Harm) မူကို ကိုင်စွဲအသုံးပြုရန်။
- ၂။ ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားနေဆဲနှင့် ပဋိပက္ခလွန်ဒေသများတွင် ကျား၊ မရေးရာ၊ ကျား၊ မ အခြေပြုအကြမ်းဖက်မှုနှင့် အပြုသဘောမဆောင်သည့် ဖို ဆန်ခြင်းစသည့်အကြောင်းအရာများကို သုတေသနပြုလေ့လာရန်။
- ၃။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ လက်ရှိငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းစဉ်များ၌ ကျား၊မ မတူကွဲပြားမှုအမြင်နှင့် ကျား၊မ တန်းတူညီမျှမှုသဘောတရား တို့ထည့်သွင်းပါဝင်စေခြင်းနှင့် အမျိုးသမီးများပါဝင်ခြင်းတို့အတွက် ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာမှ မိတ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများ၊ သက်ဆိုင်သူ အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပူးပေါင်း၍ ဆက်လက်လှုံ့ဆော်တိုက်တွန်းရန်။

နောက်ဆက်တွဲ - ၁။ တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်းအား ဖြေကြားပေးသူများ

စဉ်	အမည်	က/ မ	ရာထူးအဆင့်	တွေ့ဆုံ သည့်နေ့
၁	ဦးအောင်မင်း	က	ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး၊ နိုင်ငံတော်သမ္မတရုံးဝန်ကြီးဌာန	၁၁ ဩဂုတ် ၂၀၁၃
၂	နော်ဘလွမ်း မင်းနီကံစံ	မ	တွဲဖက်အတွင်းရေးမှူး၊ ကရင်ဒုက္ခသည်ရေးရာကော်မတီ	၂၀ ဇူလိုင် ၂၀၁၃
၃	ချယ်ရီ ဖော့ဒ်	မ	လူ့အခွင့်အရေးတက်ကြွ လှုပ်ရှားသူ	၄ ဇူလိုင် ၂၀၁၃
၄	မိချယ်ရီစိုး	မ	မွန်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်း (Hurform)	၄ ဇူလိုင် ၂၀၁၃
၅	မိုင်ချင်းချင်း	မ	အဖွဲ့ဝင်၊ ချင်းငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် တည်ငြိမ်ရေးကော်မတီ။	၃ ဇူလိုင် ၂၀၁၃
၆	ဒေါ်ဒွဲသူ	မ	ပြည်သူ့လွှတ်တော်ကိုယ်စား လှယ်၊ အန်ဂျန်းယန်မြို့နယ်၊ ကချင်ပြည်နယ်။ စည်းလုံးရေးနှင့် ဒီမိုကရေစီပါတီ (ကချင်ပြည်နယ်)။ အတွင်းရေးမှူး၊ ပြည်သူ့ လွှတ်တော် တိုင်းရင်းသားရေးရာ ကော်မတီ။	၁၄ ဇူလိုင် ၂၀၁၃
၇	စိုင်းလှကျော်	က	အထွေထွေအတွင်းရေးမှူး၊ ရှမ်းတိုင်းရင်းသားများ ဒီမိုကရက် တစ်ပါတီ။	၁၉ ဇွန် ၂၀၁၃

			ပြည်သူ့လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်၊ လင်းခေးမြို့နယ်၊ ရမ်းပြည်နယ်။	
၈	ဦးလှမောင်ရွှေ	က	အကြီးတန်းအကြံပေး၊ မြန်မာနိုင်ငံငြိမ်းချမ်းရေး ဖော်ဆောင်မှု ဗဟိုဌာန	၁၁ ဩဂုတ် ၂၀၁၃
၉	နှင်းဖြူ	မ	မွန်အမျိုးသမီးအဖွဲ့	၅ ဇူလိုင် ၂၀၁၃
၁၀	မိထောဉာဏ်	မ	မွန်အမျိုးသမီးအဖွဲ့	၅ ဇူလိုင် ၂၀၁၃
၁၁	မိကျရိုင်းနွန်	မ	မွန်အမျိုးသမီးအဖွဲ့	၅ ဇူလိုင် ၂၀၁၃
၁၂	နန့်ခင်အေးဦး	မ	အဖွဲ့ဝင်၊ ကရင်ရေးရာကော်မတီ။ ညှိနှိုင်းရေးမှူးအဖွဲ့ဝင်၊ ကရင်ငြိမ်းချမ်းရေးပံ့ပိုးမှုကွန်ရက်	၉ ဇွန် ၂၀၁၃
၁၃	ခင်ဥမ္မာ	မ	ညှိနှိုင်းရေးမှူး၊ မြန်မာ့အရေးပူးပေါင်းဆောင်ရွက် မှုအဖွဲ့	၂၄ ဇွန် ၂၀၁၃
၁၄	မိကွန်းချမ်းနွန်	မ	ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌ၊ မွန်အမျိုးသမီးအဖွဲ့	၁၅ ဇွန် ၂၀၁၃
၁၅	စောကျော်စွာ	က	အတွင်းရေးမှူး၊ ကရင်ရေးရာကော်မတီ	၁၂ ဇွန် ၂၀၁၃
၁၆	သိက္ခာတော်ရ ဆရာ စောမက်သူဗျား အေး	က	ဒါရိုက်တာ၊ ကေဒီအဲန်။ လေ့လာသူ၊ ကေအဲန်ယူနှင့် နိုင်ငံတော်အစိုးရဆွေးနွေးပွဲများ။	၂၄ ဇွန် ၂၀၁၃
၁၇	နန်းမေနှင်း ကျော်	မ	ဒါရိုက်တာ၊ ကမ္ဘောဇလူငယ်စာကြည့်တိုက် နှင့်စာဖတ်အသင်း၊ တောင်ကြီး။	၁၅ ဇွန် ၂၀၁၃

၁၈	မင်းမင်းနွယ်	က	ဦးဆောင်ကော်မတီအဖွဲ့ဝင်၊ မွန်လူမှုဖွံ့ဖြိုးရေးကွန်ယက်	၅ ဇူလိုင် ၂၀၁၃
၁၉	ဒေါက်တာ မင်းဇော်ဦး	က	ဒါရိုက်တာ၊ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး ဆိုင်ရာဌာနခွဲ။ မြန်မာနိုင်ငံငြိမ်းချမ်းရေး ဖော်ဆောင်မှု ဗဟိုဌာန	၁၁ ဩဂုတ် ၂၀၁၃
၂၀	စင်မြဝတီ	မ	ရှေ့နေ၊ အဖွဲ့ဝင်၊ ရှမ်းပြည်တပ်မတော် (တောင်ပိုင်း)၏ ငြိမ်းချမ်းမှုဖော် ဆောင်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်အတွက် အရပ်ဘက်စောင့်ကြည့် လေ့လာရေးအဖွဲ့။	၁၄ ဇူလိုင် ၂၀၁၃
၂၁	မိမြင့်မြင့်သန်း	မ	ပြည်သူ့လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်၊ ရေးမြို့နယ်၊ မွန်ပြည်နယ်။ မွန်ဒေသလုံးဆိုင်ရာ ဒီမိုကရေစီပါတီ။	၁၄ ဇူလိုင် ၂၀၁၃
၂၂	ဒေါက်တာ ညိုညိုသင်း	မ	တိုင်းဒေသကြီးလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်၊ ဗဟန်းမဲဆန္ဒနယ် ၂၊ ရန်ကုန်တိုင်းဒေသကြီး။	၁၁ ဩဂုတ် ၂၀၁၃
၂၃	ဦးညိုအုန်းမြင့်	က	မြန်မာနိုင်ငံငြိမ်းချမ်းရေး ဖော်ဆောင်မှု ဗဟိုဌာန	၄ ဇူလိုင် ၂၀၁၃
၂၄	စင်အုံကြာ	က	ရှမ်းနိုင်ငံရေးသမား	၂၇ ဇွန် ၂၀၁၃
၂၅	ပူးပေါ်လျံလွင်	က	အမျိုးသားလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်၊ ချင်းပြည်နယ် မဲဆန္ဒနယ် အမှတ် (၉)။ အဖွဲ့ဝင်၊ အမျိုးသားလွှတ်တော် ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် တိုင်းရင်းသား ရေးရာကော်မတီ။	၁၃ ဇူလိုင် ၂၀၁၃

၂၆	နန်းဖောဂေ	မ	ဒါရိုက်တာ၊ ကရင့်ပြန်ကြားရေးဌာန	၂၄ ဇူလိုင် ၂၀၁၃
၂၇	မိဆာဒါ	မ	ဗဟိုကော်မတီဝင်၊ မွန်ပြည်သစ်ပါတီ။ အဖွဲ့ဝင်၊ မွန်ပြည်သစ်ပါတီ ငြိမ်းချမ်းရေး ဆွေးနွေးရေးအဖွဲ့။	၅ ဇူလိုင် ၂၀၁၃
၂၈	ဗိုလ်မှူးစိုင်းဦး	က	ဆက်ဆံရေးရုံးတာဝန်ခံ၊ တောင်ကြီးဆက်ဆံရေးရုံး၊ အာရ်စီအက်စ်အက်စ်/ အက်စ်အက်စ်အေ။	၂၇ ဇွန် ၂၀၁၃
၂၉	မိဆာယာ	မ	မွန်အမျိုးသမီးအဖွဲ့	၅ ဇူလိုင် ၂၀၁၃
၃၀	နန်းစေးအွာ	မ	ပြည်သူ့လွတ်တော်ကိုယ်စားလှ ယ်၊ ဖားအံ၊ ကရင်ပြည်နယ်။ ဖလုံ-စဂေါ် ဒီမိုကရက်တစ်ပါတီ။	၂၀ ဇွန် ၂၀၁၃
၃၁	ဒေါက်တာ ရွှေခါးရံ	က	လက်ထောက် အထွေထွေအတွင်းရေးမှူး (၂)၊ ချင်းအမျိုးသားတပ်ဦး။	၂၁ ဇွန် ၂၀၁၃
၃၂	နော်စူဇန်နာ လှလှစိုး	မ	ဒါရိုက်တာ၊ ကရင်အမျိုးသမီးဖွံ့ဖြိုးရေးအဖွဲ့။	၁၇ ဇွန် ၂၀၁၃
၃၃	နိုင်တလညီ	က	ဗဟိုအလုပ်အမှုဆောင်ကော်မတီ ဝင်၊ မွန်ပြည်သစ်ပါတီ	၅ ဇူလိုင် ၂၀၁၃
၃၄	နော်တာမလာ စော	မ	တွဲဖက်အတွင်းရေးမှူး၊ ကရင်အမျိုးသမီးအစည်းအရုံး	၂၀ ဇူလိုင် ၂၀၁၃
၃၅	သိက္ခာတော်ရ ဆရာ တလွန်ကျဲအို	က	အတွင်းရေးမှူး၊ ချင်းငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် တည်ငြိမ်ရေး ကော်မတီ	၁၂ ဇွန် ၂၀၁၃

၃၆	နန်းဂိုခမ်း	မ	အငြိမ်းစားပါမောက္ခ၊ ပထဝီဌာန၊ တောင်ကြီးတက္ကသိုလ်။ အဖွဲ့ဝင်၊ ရှမ်းပြည်တပ်မတော် (တောင်ပိုင်း)၏ ငြိမ်းချမ်းမှုဖော်ဆောင်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်အတွက် အရပ်ဘက်စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးအဖွဲ့။	၂၇ ဇွန် ၂၀၁၃
၃၇	ပီးဇာတလဲမ်း	မ	ပြည်သူ့လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်၊ ထန်တလန်၊ ချင်းပြည်နယ် ချင်းအမျိုးသားပါတီ။	၁၃ ဇူလိုင် ၂၀၁၃
၃၈	ဖဒို နော်စီပိုးရာစိန်	မ	ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌ၊ ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံး၊ ယခင် အဖွဲ့ခေါင်းဆောင်၊ ကရင်ငြိမ်းချမ်းရေးညှိနှိုင်းမှုအဖွဲ့ (၂၀၁၁-၂၀၁၂)	၁၉ ဇူလိုင် ၂၀၁၃

ကျမ်းကိုးစာရင်း

စာအုပ်များ

Anderlini, Sanam Naraghi (2007) Women building Peace – what they do, why it matters. Boulder, Colorado: Lynne Rienner Publishers, Inc.

Burma News International (2013) Deciphering Myanmar’s Peace Process: A Reference Guide 2013. Chiang mai: BNI.

Burma News International (2014) Deciphering Myanmar’s Peace Process: A Reference Guide 2014. Chiang mai: BNI.

CIDA (2001) Gender Equality Peacebuilding, Peacebuilding and Gender Equality Unit, CIDA.

Francis, Diana (2004) “Gender and Conflict Transformation,” Committee for Conflict Transformation Support, CCTS Review.

Galtung, Johan (1996) Peace by Peaceful Means: Peace and Conflict, Development and Civilisation. London: Sage.

GDI (2012) Different Needs and Rights of Women and Men from Conflict Affected Communities. Yangon: Gender and Development Initiative.

Human Security Report (2012) Sexual Violence, Education, and War: Beyond the Mainstream Narrative. Simon Fraser University, Canada: Human Security Report Project.

ICRW (2003) Gender Equity and Peacebuilding – From Rhetoric to Reality: Finding the Way, Washington D.C: ICRW.

Ja Nan Lahtaw and Nang Raw (2013) Myanmar's current peace processes: a new role for women? Yangon: HD Center.

Selim, Abu (1995) 'Peace cannot be achieved without women' in Gender and Peace: a two-part public forum. Quezon City, Philippines: Gaston Z. Ortigas Peace Institute.

Shan Human Rights Foundation and Shan Women's Action Network (2002) License to Rape: The Burmese military regime's use of sexual violence in the on going war in Shan State. Chiang Mai: SWAN.

Sorenson, Birgitte (1998) 'Women and post-conflict Reconstruction: Issues and Sources', Occasional Paper No.3, the War-torn Societies Project, Geneva: UN Research Institute for Social Development.

Turshen, Meredith (2002) 'Engendering Relations of State to Society in the Aftermath', The Aftermath: Women in Post-conflict Transformation. London: Zed Books Limited.

United Nations (1993) The Nairobi Forward-looking Strategies for the Advancement of Women. DPI/926-41761, September 1993. New York: United Nations.

United Nations Development Fund for Women (2002) Women, War and Peace: The Independent Experts' Assessment on the Impact of Armed Conflict on Women and Women's Role in Peace-building. New York: UNIFEM.

Williams, Suzanne (2002) Mission Impossible: gender, conflict and Oxfam GB. London: Lawrence and Wishart. Reports and Journals

အစီရင်ခံစာနှင့် ဂျာနယ်များ

OSAGI. 2001. Fact Sheet 1.

CCTS Review. Number 24. February 2004. Committee for Conflict Transformation Support Review.

Gender Equality Network. October 2012. Women in Parliament 2012. October 2012. Yangon.

KOFF. October 2012. Fact Sheet. Gender Dimensions of Conflict and Peacebuilding. swisspeace.

The Irrawaddy. Vol.20, No.8; September 2013. Website References

ပက်ဘ်ဆိုဒ်အကိုးအကားများ

BNI, n.d., Restoration Council of Shan State/ Shan State Army.

Available from:

http://www.mmpeacemonitor.org/~mmpeac5/index.php?option=com_content&view=article&id=168:ssa-s&catid=57:stakeholders.

[10 August 2013]

Burma Ethnic Studies, April 2012, Realising Change in Karen Politics.

Available from: [http://www.burmaethnicstudies.net/pdf/BCES-](http://www.burmaethnicstudies.net/pdf/BCES-AP%20No.4.pdf)

[AP%20No.4.pdf](http://www.burmaethnicstudies.net/pdf/BCES-AP%20No.4.pdf). [7 August 2013]

Burma Partnership, 6 January 2012, Preliminary Agreement between the Chin State Government and Chin National Front. Available from:

<http://www.burmapartnership.org/2012/01/preliminary-agreement-between-the-chin-state-government-and-chin-national-front>.

[31 July 2013]

Burma Partnership, 7 April 2012, Press Release on 1st Meeting between KNU Delegation and Union-level Peace Delegation.

Available from: <http://www.burmapartnership.org/2012/04/press-release-on-1st-meeting-between-knu-delegation-and-union-level-peace-delegation/>.

[31 July 2013]

Burma Partnership, 7 May 2012, Chin National Front – Government Agreement. Available from:

<http://www.burmapartnership.org/2012/05/chin-national-front-government-agreement>.

[31 July 2013]

Burma Partnership, 9 December 2012, Agreement between the Chin National Front and Union-Level Peace Working Committee at the 2nd Round of Peace Talks. Available from:

<http://www.burmapartnership.org/2012/12/agreement-between-the-chin-national-front-and-union-level-peace-working-committee-at-the-2nd-round-of-peace-talks>. [31 July 2013]

Chinland, n.d., The Chin National Front. Available from:

<http://www.chinland.org/>. [31 July 2013]

Geneva Call, 24 July 2013, The KNU/KNLA commits to the protection of children and the prohibition of conflict-related sexual and gender-based violence. Available from:

http://www.genevacall.org/news/press-releases/f-press-releases/2001-2010/2013_Communique_KNU.pdf. [31 July 2013]

Geneva Call, n.d., Burma/Myanmar. Available from:

<http://www.genevacall.org/Asia/Burma-Myanmar/burma-myanmar.htm>. [31 July 2013]

ICRC, 2010, Women protected under international humanitarian law.

Available from: <http://www.icrc.org/eng/war-and-law/protected-persons/women/overview-women-protected.htm>. [8 August 2013]

ILO, n.d., Definition of Gender Mainstreaming. Available from:

<http://www.ilo.org/public/english/bureau/gender/newsite2002/about/defin.htm>. [8 August 2013]

ISN, 5 August 2013, Mediation Perspectives: Six Women Building Peace in Myanmar. Available from:
<<http://isnblog.ethz.ch/conflict/mediation-perspectives-six-women-building-peace-in-myanmar>>. [10 August 2013]

IWRAW Asia Pacific, n.d., Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women. Available from:
<<http://www.iwraw-ap.org/convention/english.htm>>. [8 August 2013]

Karen National Union, 22 February 2012, Press Release. Available from: <<http://www.uscampaignforburma.org/images/Statements/2012-2/KNU-Press-Rrleace-English.pdf>>. [31 July 2013]

Karen National Union, 27 December 2012, Statement of Karen National Union 15th Congress. Available from:
<<http://karennationalunion.net/index.php/burma/news-and-reports/news-stories/statement-of-karen-national-union-15th-congress>>. [31 July 2013]

Karen National Union, n.d., KNU History. Available from:
<<http://karennationalunion.net/index.php/burma/about-the-knu/knu-history>>. [31 July 2013]

Karen News, 5 June 2013, KNU Leader: Peace Talks have a long way to go. Available from: <<http://karennews.org/2013/06/knu-leader-peace-talks-have-a-long-way-to-go.html/>>. [7 August 2013]

Karen Women Organization, 21 September 2012, Just Saying Peace is not Enough, It Needs All of Us to Take Action. Available from: <http://www.burmapartnership.org/2012/09/just-saying-peace-is-not-enough-it-needs-all-of-us-to-take-action/>. [7 August 2013]

Kyaw Phyto Tha, 6 August 2013, Why the Past Can't be Put to Rest. Available from: <http://www.irrawaddy.org/burma/magazine-cover-story-burma/why-the-past-cant-be-put-to-rest.html> . [28 August 2013]

Michaels, Samantha., 6 December 2013, Suu Kyi Criticizes Gender Bias at Burma Universities. Available from: <http://www.irrawaddy.org/burma/suu-kyi-criticizes-gender-bias-burma-universities.html>> . [12 December 2013]

Min Thu-Ta, 23 November 2011, New Mon State Party will enter peace dialogue only according to UNFC policies. Available from: <http://monnews.org/2011/11/23/new-mon-state-party-will-enter-peace-dialogue-only-according-to-unfc-policies/>> . [10 August 2013]

Mizzima News, 21 December 2011, New Mon State Party to meet gov't delegation again. Available from: <http://reliefweb.int/report/myanmar/new-mon-state-party-meet-gov-%E2%80%99t-delegation-again>> . [10 August 2013]

New Mon State Party, n.d., NMSP History. Available from: <http://www.nmsp.info/nmsphis-mon.php>> . [10 August 2013]

Peace Building Initiative, n.d., Empowerment: women & Gender Issues: Women, Gender & Peacebuilding Processes. Available from: <http://www.peacebuildinginitiative.org/index.cfm?pageId=1959>. [7 August 2013]

Peace Monitor, n.d., a, KNU and Burmese Government. Available from: <http://www.mmpeacemonitor.org/~mmpeac5/images/pdf/KNUandBurmeseGovernment.pdf>. [31 July 2013]

Peace Monitor, n.d., b, NMSP Government 5-point State-level Peace Agreement. Available from: <http://www.mmpeacemonitor.org/~mmpeac5/images/pdf/NMSP-Government.pdf>. [10 August 2013]

Peace Monitor, n.d., c, NMSP Government 4-point Union-level Peace Agreement. Available from: <http://www.mmpeacemonitor.org/~mmpeac5/images/pdf/NMSP-Government-feb2012.pdf>. [10 August 2013]

Peace Monitor, n.d., d, SSA-S Government Ceasefire Agreement. Available from: <http://www.mmpeacemonitor.org/~mmpeac5/images/pdf/SSA-S-Government.pdf>. [10 August 2013]

Peace Monitor, n.d., e, SSA-S Government 11-point Peace Agreement. Available from: <http://www.mmpeacemonitor.org/~mmpeac5/images/pdf/SSA-S-Government-16jan2012.pdf>. [10 August 2013]

Peace Monitor, n.d., f, SSA-S Government 12-point Peace Agreement. Available from: <<http://www.mmpeacemonitor.org/~mmpeac5/images/pdf/SSA-S-Government-19may2012.pdf>>. [10 August 2013]

Peace Monitor, n.d., g, SSA-S, Government, UNODC Tripartite Agreement. Available from: <<http://www.mmpeacemonitor.org/~mmpeac5/images/pdf/SSA-S-Government-UNODC.pdf>>. [10 August 2013]

Poling, Gregory B., 18 July 2013, The Status of Myanmar's Peace Process. Available from: <<http://csis.org/publication/status-myanmars-peace-process>>. [18 August, 2013]

S.H.A.N, 22 April 2013, Stop rapes: Shan women demand. Available from: <<http://bnionline.net/index.php/news/shan/15135-stop-rapes-shan-women-demand.html>>. [13 August 2013]

SWAN, 19 December 2012, Myanmar: Communities across Shan State vent frustration at ongoing abuses during peace process. Available from: <<http://www.iphrdefenders.net/news/press-release/206-myanmar-communities-across-shan-state-vent-frustration-at-ongoing-abuses-during-peace-process>>. [18 August 2013]

SWAN, May 2002, License to Rape. Available from: <http://www.burmacampaign.org.uk/reports/License_to_rape.pdf>. [12 August 2013]

The Asahi Shimbun, 30 April 2012, Myanmar to beef-up peace effort to end Kachin conflict. Available from:

http://ajw.asahi.com/article/asia/south_east_asia/AJ201204300096
>. [31 July 2013]

The Irrawaddy, 7 October 2013, Burma Launches National Plan to Empower Women. Available from:

<http://www.irrawaddy.org/burma/burma-launches-national-plan-empower-women.html>>. [8 October 2013]

UN Women, 31 October 2012, Forging a new path: Women at the peace tables in Myanmar. Available from:

<http://www.unwomen.org/2012/10/forging-a-new-path-women-at-the-peace-tables-in-myanmar/>>. [17 August 2013]

UN, n.d., Concepts and Definition. Available from:

<http://www.un.org/womenwatch/osagi/conceptsanddefinitions.htm>
. [7 August 2013]

UNDP, n.d., Gender Inequality Index. Available from:

<https://data.unpd.org/dataset/Table-4-Gender-Inequality-Index/pq34-nwq7>>. [9 August 2013]

စာရေးသူတို့၏ အတ္ထုပ္ပတ္တိအကျဉ်း

မှတ်ရင်ဟောင်းညွယ်

မှတ်ရင်ဟောင်းညွယ်ကို ၃၊ အောက်တိုဘာ ၁၉၈၇ တွင် မြန်မာနိုင်ငံ၊ ကချင်ပြည်နယ်၌ ပြည်တွင်းစစ်အတွင်း မွေးဖွားခဲ့ပါသည်။ ၂၀၀၈ ခုနှစ်တွင် နိုင်ငံခြားဘာသာတက္ကသိုလ်၊ ရန်ကုန်မှ ဘွဲ့ရရှိခဲ့ပါသည်။ ဘွဲ့ရရှိပြီးနောက် ၂ နှစ်ခန့်မျှ သတင်းထောက်အဖြစ် လုပ်ကိုင်ခဲ့ပါသည်။ ၂၀၁၁ ခုနှစ်တွင် ဂျီဒီအိုင်-မြန်မာရုံးတွင် သုတေသနအရာရှိအဖြစ် ဂျန်ဒါ၊ ငြိမ်းချမ်းရေး၊ ဌာနေတိုင်းရင်းသားအရေးစသည်တို့ကို ခြုံငုံသည့် သုတေသနအဖွဲ့၌ ပါဝင်အမှုထမ်းခဲ့ပါသည်။ သူမသည် မြန်မာ၊ ကချင် (လော်ဝေါ်)၊ အင်္ဂလိပ်ဘာသာစကားများကို ကျွမ်းကျင်စွာ ပြောဆိုနိုင်ပါသည်။

ဆလှိုင်းအိုက်ဇက်ခင်

အေးချမ်းမြန်မာလူမှုဖွံ့ဖြိုးရေးအဖွဲ့ (Gender and Development Initiative – Myanmar) ကိုတည်ထောင်သူနှင့် အမှုဆောင်ဒါရိုက်တာဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၊ ချင်းပြည်နယ်၊ ပလက်ဝမြို့နယ်အတွင်းရှိ ကျေးရွာငယ်တစ်ခုတွင် မွေးဖွားခဲ့ပါသည်။ ၁၉၉၆ ခုနှစ်တွင် မြစ်ကြီးနားတက္ကသိုလ်မှ သင်္ချာဘာသာ အထူးပြုဖြင့် သိပ္ပံဘွဲ့ရရှိခဲ့ပါသည်။ ၂၀၀၂ ခုနှစ်တွင်သန့်ရှင်းသောကားတိုင်ဓမ္မတက္ကသိုလ်မှ ဓမ္မဝိဇ္ဇာဘွဲ့ရရှိခဲ့ပြီး ၂၀၀၆ ခုနှစ်တွင် မြန်မာနိုင်ငံဓမ္မတက္ကသိုလ်မှ မဟာဓမ္မဝိဇ္ဇာဘွဲ့ရရှိခဲ့ပါသည်။ ၂၀၁၀ တွင် ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံ ပညာသတ္တတက္ကသိုလ် (Pannasastra University of Cambodia) မှ အသုံးချပဋိပက္ခပြောင်းလဲရေးအထူးပြုဖြင့် မဟာဘွဲ့ရရှိခဲ့ပါသည်။ မြန်မာပြည်၌ ကျားမ တန်းတူညီမျှမှု မြှင့်တင်ရေးလှုပ်ရှားမှုများတွင် ရှေ့ဆောင်သူတစ်ဦးဖြစ်ပါသည်။ တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုအခွင့်အရေးနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးအတွက် လှုပ်ရှားတက်ကြွလှုံ့ဆော်သူလည်း ဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာပြည်တဝှမ်း ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်ခြင်းအတွက် လုပ်ဆောင်လျက်ရှိသည့် ပြည်တွင်းအရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းကွန်ယက်တစ်ခု

ဖြစ်သော ငြိမ်းချမ်းရေးအတွက် အရပ်ဘက် လူမှုအဖွဲ့အစည်းများဖိုရမ် (Civil Society Forum for Peace) ၏ လုပ်ငန်းကော်မတီဝင်တစ်ဦးလည်းဖြစ်ပါသည်။

ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်သူများပါဝင်သော အာရှ အရှေ့တောင်နှင့်တောင်ပိုင်း ဒေသတွင်းကွန်ယက်တစ်ခုဖြစ်သော Action Asia ၏ မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ ပူးတွဲခေါင်းဆောင်တစ်ဦးလည်း ဖြစ်ပါသည်။ သုတေသီ၊ သင်တန်းပေးသူ၊ နှင့် အစီအစဉ်ရေးဆွဲမှုဆိုင်ရာ နည်းပညာ အကြံပေးအဖြစ် မြန်မာနိုင်ငံနှင့် အရှေ့တောင်အာရှဒေသတွင်း၌ ကျား၊ မတန်းတူညီမျှမှု၊ ပဋိပက္ခအသွင် ပြောင်းလဲရေးနှင့် ဌာနတိုင်းရင်းသားများအရေးဆိုင်ရာ ဘာသာရပ်နယ်ပယ် များတွင် ၁၀ နှစ်ကျော်အတွေ့အကြုံရှိပြီးဖြစ်ပါသည်။ ချင်း(ခူမီး)၊ ကချင် (ဂျိန်းဖော)၊ ရခိုင်၊ ဗမာနှင့် အင်္ဂလိပ်စကားများကို ကျွမ်းကျင်စွာ ပြောဆိုသူ တစ်ဦးလည်းဖြစ်ပါသည်။

Swisspeace

Swisspeace သည် ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံ၊ ဘန်းမြို့တွင် တည်ရှိပြီး လုပ်ဆောင်မှု ဦးစားပေးသည့် သုတေသနအဖွဲ့အစည်းတစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ ဤအဖွဲ့အစည်းသည် အကြမ်းဖက်ပဋိပက္ခများဖြစ်ပွားခြင်းကို ကာကွယ်ခြင်းနှင့် ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲသည့် ပဋိပက္ခပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး ဖြစ်ပေါ်နိုင်ရေးကို ရည်ရွယ်ဦးတည်ပါသည်။

Swisspeace သည် ပဋိပက္ခခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာသုံးသပ်မှုနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်မှုဆိုင်ရာ နယ်ပယ်များတွင် သတင်းအချက်အလက်ဆိုင်ရာစင်္ကြန်နှင့် အကောင်းဆုံးဗဟိုဌာနတစ်ခုအဖြစ် မိမိကိုယ်ကို သုံးသပ်ရှုမြင်ပါသည်။ ကျွန်ုပ်တို့သည် စစ်ပွဲများနှင့် အကြမ်းဖက်ပဋိပက္ခများ၏ အကြောင်းအရင်းများကို သုတေသနပြုပါသည်။ ထို့အပြင် တင်းမာမှုများကို ဆောလျင်စွာ သိရှိနိုင်သည့် အထောက်အပံ့ဆိုင်ရာများကို တိုးတက်ဖြစ်ပေါ်စေခြင်း၊ ပဋိပက္ခများလျော့ကျစေရန်နှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ထောက်ခြင်းဆိုင်ရာ မဟာဗျူဟာများအတွက် နည်းစနစ်များပြုလုပ်ဖန်တီးခြင်းများလည်း ပြုလုပ်ပါသည်။ အစည်းအဝေးနှင့် ကွန်ဖရင့်များ၊ အစီရင်ခံစာနှင့် သုံးသပ်ချက်များမှတစ်ဆင့် ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် လုံခြုံရေးဆိုင်ရာမူဝါဒများ၏ လက်ရှိပြဿနာများနှင့်ပတ်သက်၍ သတင်းအချက်အလက်ဖလှယ်ခြင်းနှင့် ကွန်ယက်ချိတ်ဆက်ခြင်းတို့ပြုလုပ်လျှက်ရှိပါသည်။

Swisspeaceကို ၁၉၈၈ ခုနှစ်တွင် ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံရှိ လွတ်လပ်သည့် ငြိမ်းချမ်းရေးအတွက်သုတေသနမြှင့်တင်ရေးအတွက် ရည်ရွယ်၍ ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံ၊ ဇောရစ်မြို့တွင် ဖောင်ဒေးရှင်းအဖြစ် စတင်တည်ထောင်ခဲ့ပါသည်။ ယနေ့တွင် ဝန်ထမ်းပေါင်း ၄၀ ခန့်မျှဖြင့် လုပ်ကိုင်လျက်ရှိပါသည်။ Swisspeace ၏ အရေးအပါဆုံးမိတ်ဘက်များမှာ ဆွစ်ဗဟိုအစိုးရ၊ နိုင်ငံခြားရေးဌာနနှင့် ဆွစ်အမျိုးသားသိပ္ပံဖောင်ဒေးရှင်းတို့ဖြစ်ပါသည်။ Swisspeace ကို အားပေးထောက်ပံ့သည့် အဖွဲ့အစည်းများ၏ အကူအညီဖြင့် Swisspeace ၏လုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်ပါသည်။ အစိုးရ၊ သိပ္ပံနှင့် နိုင်ငံရေးနယ်ပယ်များမှ ကိုယ်စားပြုသူများပါဝင်သည့် အာဏာပိုင်ကောင်စီသည် Swisspeace၏ အမြင့်ဆုံးအဖွဲ့ဖြစ်ပါသည်။